

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ, МОЛОДІ ТА СПОРТУ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ДЕРЖАВНОЇ ПОДАТКОВОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

СПІЛКА ЕКОНОМІСТІВ УКРАЇНИ

СПІЛКА ПІДПРИЄМЦІВ ХАРКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

ХАРКІВСЬКИЙ СОЮЗ СТРАХОВИКІВ

УКРАЇНСЬКА БІРЖА

Присвячується
5 - річчю кафедри
управління фінансовими послугами

**Всеукраїнська
науково-практична конференція**

**«РОЗВИТОК РИНКІВ
ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ
В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ»**

Збірник матеріалів

29 листопада 2012 р.

Харків, ХНЕУ, 2012

УДК 336.7(063)
ББК 65.262.4
Р64

Рекомендовано до видання рішенням Вченої ради фінансового факультету Харківського національного економічного університету (протокол №3 від 29.10.2012 р.)

Редакційна колегія збірника (оргкомітет конференції):

Пономаренко В. С. – д. е. н., проф., ректор ХНЕУ (голова оргкомітету);

Внукова Н. М. – д. е. н., проф., зав. кафедри управління фінансовими послугами ХНЕУ (заступник голови оргкомітету);

Проноза П. В. – к. е. н., доц., декан фінансового факультету ХНЕУ (заступник голови оргкомітету);

Смоляк В. А. – к. е. н., доц. кафедри управління фінансовими послугами ХНЕУ (відповідальний секретар);

Аністарова О. М. – виконавчий директор Спілки підприємців Харківської області;

Временко Л. В. – президент Харківського союзу страховиків;

Колодізев О. М. – д. е. н., проф., зав. кафедри банківської справи ХНЕУ;

Медведєва І. Б. – к. е. н., доц. кафедри управління фінансовими послугами ХНЕУ;

Ткаченко О.В. – голова правління ПАТ «Українська біржа»;

Унинець–Ходаківська В. П. – к. е. н., доц., декан факультету фінансів та банківської справи, зав. кафедри фінансових ринків Національного університету ДПС України;

Ярош М. Ф. – перший віце-президент Спілки економістів України.

Р64 Розвиток ринків фінансових послуг в умовах глобалізації: Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (29 листопада 2012 р.). – Х.: ХНЕУ, ТО Ексклюзив , 2012. – 112 с. (Укр. мов.; русск. яз.)

ISBN 978-966-2166-53-8

У збірнику за матеріалами конференції представлені оригінальні авторські бачення вирішення сучасних проблем розвитку ринків фінансових послуг в умовах глобалізації.

Видання призначене для фахівців державних органів, викладачів, аспірантів та студентів вищих навчальних закладів.

ББК 65.262.4

© Колектив авторів, 2012

© Харківський національний економічний університет, 2012

ISBN 978-966-2166-53-8

ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ

УДК 336:316.3

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ У СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

Внукова Н. М.

Держава через спеціальні фонди, соціальних працівників або волонтерів надає послуги за обставин, що об'єктивно порушують нормальну життєдіяльність особи, наслідки яких остання не може подолати самостійно [5]. Послуги, які супроводжують цей процес належать як до сфери соціальних [7,8], так і фінансових послуг [14].

Система соціальної безпеки України базується на основних принципах надання соціальних послуг: адресність та індивідуальний підхід; доступність та відкритість; добровільність вибору отримання чи відмови від надання послуг; гуманність; законність; соціальна справедливість; комплексність; максимальна ефективність використання бюджетних та позабюджетних коштів суб'єктами, які надають соціальні послуги.

Організація чинної системи соціального страхування в Україні регламентується "Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування" [4].

Правові засади надання державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам визначено Законом України "Про державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам" [5, 7]. Централізований підхід до визначення потреби в соціальних послугах і формування мережі соціальних служб зумовлює орієнтацію якості та обсягу таких послуг переважно на фінансові можливості бюджету, а не на потреби населення і не передбачає залучення отримувачів послуг до планування і контролю за якістю наданих послуг. Відсутні методики проведення оцінки потреби у послугах, як на рівні територіальної громади, і на рівні закладу.

У табл.1 надано порівняння соціального та добровільного страхування, яке здійснюють страхові компанії на ринку фінансових послуг.

Як видно з табл.1, існують суттєві відмінності в регулюванні соціального та добровільного страхування.

Для розширення соціального забезпечення необхідно впроваджувати нові фінансові послуги соціального спрямування на ринку фінансових послуг, отже, з цією метою в Україні планується створити соціальну мережу для споживачів фінансових послуг, над якою працюють закордонні фахівці за підтримки USAID [15]. Вона місти-

тиме посібники з фінансових послуг, калькулятори, монітор небезпек і ризиків, рейтинг та анти рейтинг фінансових установ та організацій, які захищають споживачів, безкоштовну юридичну консультацію, закони та регулятори.

Таблиця 1

Порівняння соціального та добровільного страхування

Соціальне Некомерційне	Добровільне Комерційне
Один з видів державного соціального страхування	Один з видів особистого страхування
Загальне чи масове	Індивідуального чи колективне
Регламентується Основами законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування [4]	Регламентується Законом України «Про страхування» [13]
Здійснюється Фондами соціального страхування	Здійснюється страховими компаніями різних форм власності
Правила страхування визначаються державою	Правила страхування визначаються страховими компаніями в межах чинного законодавства
Страховальники – держава (органи місцевої виконавчої влади) та працююче населення	Страховальники – юридичні та фізичні особи
Джерела фінансування – внески державного бюджету, роботодавців та працюючого населення	Джерела фінансування – особисті доходи громадян, прибуток роботодавців (юридичних осіб)
Умови та тарифи на соціального страхування затверджуються Урядом	Умови та тарифи визначаються правилами та договором страхування

В сучасних умовах економічного розвитку зростає роль банківських послуг у системі соціальної безпеки України, особливо інтенсивно відбувається розширення послуг з пенсійного обслуговування. Для того, щоб процес одержання пенсії був максимально оперативним, зручним і вигідним, банки пропонують одержувачам пенсії та грошові допомоги, особливі умови, що реалізовані в пакетах банківських послуг.

Соціальна безпека характеризує стан розвитку держави, при якому держава здатна забезпечити гідний і якісний рівень життя населення незалежно від впливу внутрішніх та зовнішніх загроз [1].

Саме банкам належить основна роль за проведеним опитуванням для розширення інструментів пенсійного забезпечення, яке займає вагомую частку у системі соціального забезпечення України.

В останній час досить поширеними банківськими послугами є відкриття та обслуговування пластикових пенсійних та соціальних карток, які призначені для виплати пенсії та інших соціальних виплат, які нараховуються Пенсійним фондом [2]. Соціальні картки призначені для виплати різних видів соціальної допомоги, які нараховуються органами соціального захисту населення [3].

Щорічно Пенсійний Фонд визначає перелік банків, які можуть надавати послуги з виплати пенсій. За умовами Пенсійного Фонду відкриття та обслуговування пенсійного рахунку в банку повинно бути безкоштовним, а саму пенсію банк повинен зараховувати на рахунок пенсіонера протягом одного операційного дня після перерахування її Пенсійним Фондом [10]. У цьому умови всіх банків однакові. Але є певні відмінності. Більш детально проаналізовано умови відкриття та обслуговування пенсійних карт в 10-ти найбільших банках України за дослідженнями «Простобанк Консалтинг» [9]. Перелік тарифів за пенсійними картами [5, 10, 12] станом на 01.03.2012 представлено у табл. 2.

Таблиця 2

Тарифи послуг за пенсійними картами банків

Банк	Нарахування на залишок за пенсійною картою, % річних	Комісія за зняття готівки в банкоматах інших українських банків	Вартість відкриття та обслуговування додаткового рахунку довіреній особі, грн.
ПриватБанк	10	1% від суми + 5 грн.	5
Укрексімбанк	-	1,5% + 5 грн.	10
Ощадбанк	4	1,5% + 5 грн.	0
Райффайзен Банк Аваль	0,01	-	0
УкрСиббанк	5	1,3% + 7 грн.	30
Укрсоцбанк, UniCredit Bank TM	8	1,5% + 5 грн.	0
ВТБ Банк	-	1,5% + 5 грн.	10
Промінвестбанк	8	1,5% + 5 грн.	0
Альфа-Банк	10,5	1% + 5 грн.	0
Фінанси і Кредит	12	1,5% + 5 грн.	5

Як видно з табл.2, в цілому тарифи близькі, але привабливішими є ті банки, які пропонують високі відсотки нарахування на залишок пенсійного рахунку. Суттєвим обмеженням на привабливість пенсійної картки може стати кількість банкоматів даного банку у місті, а також наявність банків-партнерів, у банкоматах яких можна безкоштовно знімати готівку з картки. Адже комісія за зняття готівки в банкоматах інших банків може бути досить високою (1,5 % +5 грн.) майже в усіх великих банках України [10].

Для пенсійного забезпечення важливим є доступність послуг для довіреної особи. Багато банків надають таку додаткову карту безкоштовно. Крім перерахованих умов банки найчастіше пропонують власникам пенсійних рахунків додаткові послуги і бонуси. Наприклад, пенсіонери можуть дати банку розпорядження регулярно здійснювати платежі з їхнього пенсійного рахунку, оплачуючи таким

чином комунальні та інші послуги, а також робити регулярні перекази на будь-який інший рахунок [10]. В багатьох банках ця послуга безкоштовна у вигляді пільг для пенсіонерів. Низка банків також пропонує знижки при розрахунку за допомогою пенсійної карти у компаніях-партнерах.

За даними табл. 2 був складений рейтинг банків, які надають послуги з відкриття та обслуговування пенсійних карт. Тарифи всіх послуг були оцінені за 4-х бальною шкалою (4 бали-максимальна оцінка, 0 балів-мінімальна). Так, наприклад, відсоток, що нараховується на залишок за пенсійною картою, був оцінений наступним чином: 10-12 % - 4 бали; 7-9 % - 3 бали; 4-6 % - 2 бали; 1-3 % - 1 бал. Банки, які не нараховують відсотки на залишок за пенсійною картою, були оцінені в 0 балів.

Аналогічно були оцінені інші банківські послуги. За результатом оцінювання найбільш вигідні умови для власників пенсійних карт пропонує ПриватБанк; на другому місці – Укрсоцбанк; на третьому – банк «Фінанси і Кредит».

Якщо процентної ставки за пенсійною картою клієнтам недостатньо, то банки додатково пропонують депозитні рахунки з поповненням і під більш високі відсотки, а банк буде автоматично перераховувати на нього встановлену суму з кожної пенсії. Деякі банки при відкритті рахунку передбачають відкриття додаткового депозитного рахунку «в пакеті». Як правило, банки заявляють про підвищені ставки по депозитах для пенсіонерів. Станом на 01.03.2012 спостерігається тенденція до збільшення кількості банків, які пропонують спеціальні пенсійні програми. зростання середньої ставки за депозитами для пенсіонерів.

Із врахуванням різних параметрів оцінювання був проведений кластерний аналіз за двома показниками: ставкою нарахування на залишок за пенсійною картою та ставкою за депозитом для пенсіонерів. Результати представлені в табл. 3.

Таблиця 3

Результати кластерного аналізу пенсійних програм найбільших банків України

Кластер	Характеристика	Банк
1	Висока ставка нарахування на залишок за пенсійною картою; дуже низька ставка за депозитом (або відсутність даної послуги)	Укрсоцбанк UniCredit Bank TM
2	Низька ставка нарахування на залишок за пенсійною картою; відносно висока ставка за депозитом	Ощадбанк, УкрСиб-банк
3	Найвищі ставки за депозитом та ставки нарахування на залишок за пенсійною картою	ПриватБанк, Промінвестбанк, Альфа-Банк, Фінанси і Кредит
4	Низька ставка нарахування на залишок за пенсійною картою (або відсутність даної послуги), середні ставки за депозитами.	Укрексімбанк, Райффайзен Банк Аваль, ВТБ Банк.

Як видно з табл. 3, банки розподілилися на 4 класи, отже споживачам фінансових послуг важко буде визначитися у виборі банку для обслуговування, частіше за все додатково будуть відігравати роль інші фактори: близькість розташування, якість обслуговування та ін.

В Україні налічується 13,7 мільйонів пенсіонерів, і більшість з них – потенційні користувачі банківських послуг. А тому можна очікувати, що в майбутньому банки будуть пропонувати все нові послуги для пенсіонерів.

Роль банківських послуг у системі соціальної безпеки України з кожним роком зростає, між тим банки недовикористовують свої потенційні можливості для об'єднання у фінансові кластери для розширення власної клієнтської бази.

Розробка Концепції реформування системи соціальних послуг є важливим досягненням в системі формування соціальної безпеки держави.

На розвиток національної системи соціального страхування впливають вимоги міжнародних організацій, які визначають основні кількісні параметри, мінімально необхідні для їх реалізації. А тому можна очікувати, що в майбутньому банки будуть пропонувати все нові послуги для пенсіонерів.

Література:

1. Білорусець Н. М. Особливості формування соціально-орієнтованих банківських механізмів регулювання доходів громадян / Н. М. Білорусець // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 6. – С. 213-217.

2. Головин Ю. В. Комплекс социально-ориентированных банковских услуг и его роль в решении социальных проблем экономики: автореф. дис. на д-ра экон. наук : спец. 08.00.10- Финансы, денежное обращение и кредит / Ю. В. Головин. – СПб., 2006. – 34 с.

3. Гусев И. И. Социальная компонента рынка банковских услуг: автореф. дис. на канд. экон. наук : спец. 08.00.01- Общая экономическая теория / И. И. Гусев. – М., 2006. – 22 с.

4. Основи законодавства України про загальнообов'язкове державне соціальне страхування від 14 січня 1998 року № 16/98-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/16/98-%D0%B2%D1%80>.

5. Пенсионная и социальная программы от Банка «Финансы и Кредит» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.fcbank.com.ua/ru/news/press-releases/pension_soc.

6. Порядок призначення і виплат державної соціальної допомоги особам, які не мають права на пенсію, та інвалідам і державної соціальної допомоги на догляд : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 квітня 2005 року № 261 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>

7. Про державну соціальну допомогу інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам : Закон України від 16 листопада 2000 року № 2109-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2109-14>.

8. Про соціальні послуги : Закон України від 19 червня 2003 року № 966-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>

9. Про схвалення Концепції реформування соціальних послуг : Розпорядження Кабінетів Міністрів України від 13 квітня 2007 року № 178-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/178-2007->

%D1%80.

10. Путеводитель в мире личных финансов [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.prostobank.ua>.

11. П'ять фінансових можливостей, які будуть корисні для пенсіонерів [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://ua.prostobank.ua/finansoviy_gid/pensiya/statti.

12. Тарифы по пенсионной программе ПриватБанка [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://privatbank.ua>.

13. Про страхування : Закон України [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

14. Про фінансові послуги : Закон України [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>.

15. Проект розвитку фінансового сектору [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.finrep.kiev.ua/structure/news_ua.php.

УДК 336.7(063)

КАЧЕСТВО СТРАХОВЫХ ПРОДУКТОВ И УСЛУГ КАК ОСНОВНОЙ ФАКТОР КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ НА СТРАХОВОМ РЫНКЕ УКРАИНЫ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ

Гришан Ю. П.

Кризис на экономическом пространстве Украины сделал много открытий для реального сектора, который работает без «крышевания» власти и финансовой поддержки с ее стороны. С учетом того, что в это же время проходили изменения во всей вертикали государственной власти и происходила ее централизация с одновременным ухудшением всей конкурентной среды, обвал всех правил игры с чрезвычайным усилением фискальной составляющей в политике правительства, бизнес оказался в очень сложном положении, а кому-то из субъектов это напомнило не столь далекие 90-е годы. Финансовый рынок Украины - наиболее уязвимый сектор экономики, поскольку в памяти граждан события конца 2004 года не добавили к нему доверия. Для финансового рынка кризис обернулся серьезным потрясением - фактически обанкротилось несколько системных банков, что, несомненно, отразилось на украинском промышленном бизнесе, представители которого кредитовались в этих банках, а некоторые хранили значительные средства на их счетах. И если отклик со стороны государства по банковскому сектору был достаточно мощный - несколько десятков банков получили рефинансирование Национального банка, размороженные вклады предприятий и граждан, то для страхового рынка, чрезвычайно зависимого от промышленного сектора и банковской системы, никаких шагов по смягчению положения

сделано не было, более того, Госфинуслуг и МТСБУ вообще оказались не готовыми к предупреждению катастрофы нескольких компаний со значительными моторными портфелями и высокими темпами роста этих портфелей, которые они сопровождали демпингом по тарифам. Некоторые компании даже пошли на то, что сознательно осуществляли продажи с 50% скидкой от среднерыночного тарифа по такому рискованному продукту, как КАСКО. Все это, естественно, привело к недорезервированию компаний и особенно тех, которые определяют положение всего рынка, т.е. первых пяти десятков, страховые сборы которых составляли $\frac{3}{4}$ общей суммы всех страховых платежей. «Отклик» на кризис в экономике и на обвал банковской системы со стороны страхового рынка был чрезвычайным. Падение только по валовым страховым платежам в первый кризисный год составило около 15%. Если брать TOP30 страховщиков, сделав при этом корректировку их рейтингов в связи с наличием «квази»-страховых портфелей, то картина выглядела не оптимистично, поскольку из двадцати компаний-лидеров, на которых приходилось 50,7% страховых платежей, только восемь смогли противостоять кризису и не допустить падения продаж и оттока клиентов, 12 компаний имели падение не только валовых, но и чистых страховых платежей от 6% до 56,7%. Таким образом, значительная часть субъектов рынка, получив значительные инвестиции от своих акционеров до 2009 года, по большей части из Европы, оказалась не готова для работы в более жестких условиях экономической среды Украины. Особенно большое значение имело то, что часть этих субъектов пошла на демпинг по КАСКО, ДМС, да и вообще принимала на страхование некачественные, с точки зрения андеррайтинга, риски, что часто приводило к катастрофическим убыткам.

Если же рассматривать украинский страховой рынок с точки зрения Р.А. Шнаппауффа (его бестселлер «Практика продаж»), то этот рынок нельзя было бы отнести, в полном понимании этого слова, к рынку, на котором правят потребители только по одному фактору - близость цен на аналогичные услуги именно из-за процессов приведенных выше. Но кризис здесь подействовал с прагматично-экономической точки зрения весьма позитивно: все больше клиентов стали понимать, что низкие тарифы - это не залог их защиты в будущем, поскольку десятки тысяч их сограждан или не получили страховое возмещение, или стали в очередь за ним. Таким образом, рынок постепенно начал двигаться к классическому рынку потребителей, на котором основным фактором выбора клиентом компании или лояльного отношения к компании, с которой клиент сотрудничал, стало мастерство персонала компании в обслуживании клиента и качество всех составляющих страхового продукта, особенно на этапе обслуживания клиентов при наступлении страхового события. Так, десять тысяч жалоб (2009-2010 гг.) от клиентов в регулирующий орган являются достаточным доказательством этих тезисов. Имен-

но по этому поводу несколько компаний уже год-два назад провозгласили курс на качественное обслуживание клиентов и их удержание за этот счет. Целый ряд компаний ввели ряд бонусных опций к таким страховым продуктам, как КАСКО и ДМС, которые являются наиболее уязвимыми с точки зрения клиента на качество обслуживания. Примеры - оплата услуг эвакуатора при наступлении страхового случая, выплата страхового возмещения без справки ГАИ, доставка медикаментов, собственный медассистанс ...

С точки зрения тяжести положения, в котором оказалась компания, которую возглавляет автор, ЧАО «СО» Ильичевское» не было исключением. В 2009 году бизнесу исполнилось всего четыре года, по результатам 2008 года компания занимала 42 место в рейтинге компаний по страховым платежам и 33 место по уровню страховых выплат. Компания не могла получать дополнительные инвестиции со стороны учредителя, поскольку ПАО «Мариупольский металлургический комбинат им. Ильича» находился в глубоком кризисе из-за трех основных факторов: первый - отрицательная конъюнктура цен на конечную продукцию - металл, второй - более полумиллиарда гривен денежных средств были заблокированы на депозитных счетах Проминвестбанка, третий - невозврат НДС достигал более миллиарда гривен. С другой стороны, Страховое общество «Ильичевское», благодаря внедрению стратегического планирования по Нортону-Каплану и выбранной стратегии - диверсификации каналов продаж, подошло к опасному, с точки зрения модели жизненного цикла по А. Адизесу, этапу «стабильность» и «нарастающий аристократизм». Поэтому автор был перед выбором внедрения таких изменений в компании, которые сплотили основные звенья бизнеса вокруг общей цели. Кроме того, добавлялись факторы мощнейшего роста компании за три-четыре года, которые усложняли возможность эффективно управлять процессами в компании.

Актуальным было переосмысление действующего бизнеса компании с точки зрения его функционирования, как чрезвычайно сложной системы. Очень важно, что для такой системы действует правило 98:2, а именно, что любой сбой с 98%-вероятностью является сбоем самой системы, а не конкретного сотрудника.

Проведение совместных работ с автором книги «Альтернативный менеджмент: путь к глобальной конкурентоспособности» Г.Н.Фидельманом по работе с ценной информацией, которая возникает в результате любого системного сбоя и, в первую очередь, при обслуживании клиента компании, позволило по-другому посмотреть на функционирование такой сложной системы, как бизнес классической страховой компании со всеми возможными развитыми каналами продаж: региональная и агентская сеть, продажа через брокеров, банковскую систему и прочее. Менеджмент компании получил важную практику анализа и построения гипотезы, то есть причины системного сбоя, а также разработки контрмер по устранению таких

сбоев в будущем.

Это побудило обратиться к носителю этих идей и его модели построения бизнеса - профессору Нью-Йоркского университета Е.Демингу и его работе «Выход из кризиса: Новая парадигма управления людьми, системами и процессами», суть которой можно охарактеризовать коротко как «менеджмент систем». В основе модели - 14 принципов развития таких сложных систем, которые подчиняются основному принципу № 1 «Добивайтесь постоянства целей». Причем цель - непрерывное улучшение качества, продуктов и услуг для достижения конкурентоспособности, сохранения бизнеса и создания рабочих мест. Все остальные принципы подчиняются главной цели и каждый следующий раскрывает сущность внедрения предыдущих принципов.

Но работа Е.Деминга, созданная на опыте внедрения этой системы на японских корпорациях, таких как Тойота, не давала ответы на все вопросы, которые каждый день возникали при внедрении менеджмента систем. Основным инструментом внедрения системы в компании стала группа организационного развития (ГОР), которая несколько месяцев обрабатывала простые и сложные системные сбои, которые уже привели к материальному и моральному ущербу компании, большим непроизводительным затратам рабочего времени, неоправданной напряженности между звеньями продаж и регулирования убытков. Но при этом, основными пострадавшими были застрахованные. Практическая работа группы организационного развития дала возможность менеджерам по-иному взглянуть на деятельность компании как сложной системы. После планирования сотен контрмер возникло понимание алгоритма всех работ компании, направленных на повышение качества ценного конечного продукта (ЦКП) как для потребителей компании, так и внутренних клиентов (ее сотрудников). За два года был проведен целый ряд мероприятий, подчиненных принципу № 1. Так, во-первых, были разработаны принципы моделей Деминга и публично в компании принята новая философия ведения бизнеса. Во-вторых, были разработаны и описаны ЦКП как для потребителей компании, так и для внутренних клиентов. В-третьих, менеджмент компании со своими коллективами зафиксировали в операционных терминах стандарты качества. В-четвертых, были зафиксированы показатели удовлетворенности потребителей качеством предоставляемых услуг, при этом были введены независимые системы анкетирования качества предоставляемых услуг по КАСКО, ОСАГО, ДМС. В-пятых, была внедрена система работы с системными сбоями с последующей реализацией под жестким контролем программ улучшения. В-шестых, разработано и начато внедрение системы статистических данных для проверки качества предоставляемых услуг в первую очередь для внешних клиентов, и внутренних потребителей. Начата разработка систем статистической управляемости как работников, так и всех подразделе-

ний компанії.

Количественные и качественные показатели результатов внедрения менеджмента систем во всех звеньях бизнеса говорят сами за себя. Так, в результате внедрения менеджмента систем при урегулировании страховых случаев по КАСКО, время работы с делом уменьшилось более чем в два раза, а сроки выплат в среднем сократились с 35 до 15 дней с момента получения заявления о страховом случае, по ОСАГО - с 60 до 30 дней с момента получения заявления о страховом случае.

Так, за первое полугодие 2012 г. МТСБУ не имеет ни одной жалобы клиентов на действия компании, а в Нацкомфинпослуг нет ни одного подтвержденного заявления на неправомерные действия компании в отношении клиентов. По результатам независимого анкетирования клиентов, которое проводится раз в полгода, уровень удовлетворенности клиентов вырос с 77% в 2009 до 95% в первом полугодии 2012 года.

По результатам опроса клиентов, прошедших процедуру урегулирования страховых событий в первом полугодии 2012 году, 90% клиентов положительно ответили на вопрос анкеты относительно их личных рекомендаций по целесообразности страхования именно в СО «Ильичевское».

Успешно действует конвейер страховых выплат по медицинскому страхованию: ежемесячно закрывается около 11 тысяч страховых актов, оплачиваются и осуществляются сложные нейро-, офтальмологические и другие операции, операции по стентированию сосудов, протезированию. Количество пролонгированных договоров увеличилось с 75% до 87%, а уровень удовлетворенности клиентов вырос до 85%.

Компания ни года не допустила падения продаж по всем основным каналам и по версии профильного журнала Insurance TOP входит в двадцатку классических системообразующих компаний.

УДК 336.71

ПРОБЛЕМИ ПОДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ БАНКІВСЬКИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ

Литвиненко Я.В.

По своему економічному змісту банківські послуги є частиною фінансових послуг, але мають свої особливості. Вони являють систему взаємовідносин, які складаються між банківськими установами та різними суб'єктами господарювання. Банківська послуга сприяє

прискоренню обороту фінансових ресурсів, переміщенню його від одного суб'єкту до іншого і зумовлюється кругообігом фінансових ресурсів. Ринок банківських послуг достатньо широкий: від проведення кредитно-розрахункових послуг до ощадних, трастових та інших. Їх надання має свої особливості в залежності від банківської установи, суб'єкта, якому вона надається, часу надання та інше.

В сучасних умовах розвитку економіки України та банківської системи кількість банківських послуг поступово збільшується. Підвищується якість їх надання, що пов'язано з підвищенням культури обслуговування клієнтів. Але в цій сфері діяльності банківських установ ще багато позитивних рис та проблем. Також більшість банків мають широку мережу відділень, зручні для клієнтів часи роботи; в деяких банках обслуговування клієнтів проводиться достатньо швидко; постійно розширюється мережа банкоматів.

До головних з існуючих проблем можна віднести наступні.

Відсутність інформаційної бази по кількості послуг, які надають банківські установи. Незважаючи на те, що з кожним роком кількість їх надання по українським банкам зростає, все ж таки їх надається значно менш, ніж в інших країнах світу. Навіть не в кожному банку ведеться реєстр послуг, які він надає своїм клієнтам і не проводиться відповідний аналіз, та маркетингові дослідження по їх збільшенню. Це впливає на те, що при дослідженні цього питання використовується головним чином метод опитування користувачів банків.

Тільки невелика кількість банків надає Інтернет послуги, при наданні послуг не використовуються сучасні технології розрахунків. В більшості випадків при наданні банківських послуг розрахунки проводяться в готівковій формі, недостатньо використовуються платіжні картки при розрахунках. Це пов'язано з одного боку з недовірою населення до такого виду розрахунків, а з іншого недоліками технічного характеру в роботі банкоматів та відповідних комп'ютерних систем. В зв'язку з цим при отриманні банківських послуг клієнти банків вимушені багато часу витратити в різних чергах.

В більшості комерційних банках нові послуги вводяться дуже повільно, тобто має прояв консерватизм. Виходячи з цього не проводиться системне маркетингове дослідження ринку банківських послуг та знаходження нових ніш. Не завжди своєчасно банківські установи надають інформацію про зміни в переліку та характері наданих послуг, їх новизні, особливостях та новій вартості.

Введення нових видів послуг пов'язано з достатньо великими первинними витратами, що підвищує їх собівартість. Крім того ще велика питома вага при наданні навіть існуючих послуг з застосуванням старих технологій, які передбачають залучення значної кількості робітників банку – касирів, контролерів, консультантів, що також підвищує їх собівартість. Так деякі банки відмовляються від прийняття плати від населення за комунальні платежі в зв'язку з їх відносно великою по відношенню до їх розміру вартістю.

Недостатньо ще банки надають інформації про сутність своїх послуг, або ця інформація неповна, що приводить до непорозуміння в подальшому між клієнтом та банківською установою. Не завжди робітники банку звертають увагу клієнта на ті особливості, наприклад при укладанні угоди, які в подальшому можуть привести до втрати його доходу.

В останні часи більшість комерційних банків прийняли напрями на оновлення своїх кадрів, прийняття на роботу молодих фахівців після закінчення вищих навчальних закладів економічного профілю, які в подальшому проходять стажування в інших банківських установах. Це дозволяє суттєво підвищити компетентність робітників банку. Молоді фахівці проявляють в деяких випадках власну ініціативу, пропонують запроваджувати іноземний досвід, який дозволяє покращити роботу банківської установи. Але в більшості випадків, з-за консервативності керівництва, ці ініціативи не мають матеріального підтвердження, тому що спочатку потребують додаткових фінансових ресурсів, а це не відповідає меті банку – отримання сьогоденного, а не подальшого прибутку.

Загострюється конкурентна боротьба між банківськими установами та іншими суб'єктами, які надають фінансові послуги. Так, наприклад, послуги з кредитування можуть надавати різні фінансові групи, компанії і боротьбу на ринку виграють ті з них, хто запропонує меншу ціну кредиту (тобто відсоток за його користування), спрощує систему надання його, зменшує час вирішення організаційних проблем. При оплаті комунальних платежів, проведенні переказів конкуренцію банківським установам складають підприємства "Укрпошта", і головними питаннями боротьби за цей ринок є відсоток за надання цієї послуги, швидкість її надання, зменшення часу на організацію її проведення та інше.

Література:

1. Лютий І. О. Банківський маркетинг // І. О. Лютий, О. О. Солодка. – К. : ЦУЛ, 2009. – 776 с.

УДК 336.71

ФИНАНСОВЫЙ МОНИТОРИНГ В УКРАИНЕ: ОПТИМИЗАЦИЯ ПРОЦЕССА.

Марамзина Н.В.

Важной составляющей процесса финансового мониторинга в компании является выявление финансовых операций с признаками обязательного или внутреннего финансового мониторинга. Эти опе-

рации своевременно необходимо занести в реестр с последующей отправкой сообщений по ним в Государственную службу финансового мониторинга Украины (Госфинмониторинг). Форма регистрации информации и порядок передачи сообщений определены Кабмином [2] и Госфинмониторингом [3,4].

Взаимодействие компании, являющейся субъектом первичного финансового мониторинга (СПФМ), и Госфинмониторинга может происходить как в бумажной форме, так и в электронной [2]. Не зависимо от формы взаимодействия, полученные от СПФМ сообщения вносятся в Единую государственную информационную систему в сфере предотвращения и противодействия легализации доходов и финансирования терроризма в электронном виде [2].

Подача сообщений в бумажном виде имеет ряд ограничений как по удобству и времени, так и по количеству. СПФМ может подавать данные на бумажных носителях до 4х сообщений в календарный год [2]. Электронный вариант взаимодействия позволяет избежать этих ограничений и значительно оптимизировать ведение реестра финансовых операций и подачу сообщений в Госфинмониторинг.

Перечень программных систем, разрешенных к взаимодействию СПФМ с Госфинмониторингом в электронном виде, приведен на его официальном сайте в разделе «Інформаційна взаємодія» для небанківських установ» в документе «Роз'яснення щодо електронної взаємодії суб'єкта первинного фінансового моніторингу та Держфінмоніторингу України» [5]. Наиболее удобной и функциональной системой является «Эксперт-ФМ».

Преимущества использования системы по ведению реестра финансовых операций и подаче данных в ГСФМ в электронном виде:

- контроль правильности заполнения форм регистрации данных;
- подача сообщения и получение ответа - в течение одного рабочего дня;
- установка, настройка и начало работы с системой - в течение одного часа;
- конфиденциальность передаваемых данных;
- актуальность системы последним требованиям законодательства;
- средства создание резервной копии и восстановления базы данных;
- квалифицированная техподдержка;
- дополнительные возможности.

Преимущество 1. Контроль правильности заполнения форм регистрации данных. Удобный интерфейс в несколько раз сокращает время заполнения форм 1-ФМ и 2-ФМ, а также уменьшает количество возможных ошибок. При записи информации по финансовой операции в реестр автоматически выполняется контроль правиль-

ности внесенных данных. Это обеспечивает успешный прием сообщения Госфинмониторингом. Дополнительное преимущество - отсутствие необходимости заполнять форму 4-ФМ, т.к. она создается автоматически в процессе формирования сообщения по финансовой операции (в отличие от отправки в бумажном виде).

Преимущество 2. Подача сообщения и получение ответа - в течение одного рабочего дня. Обмен информацией с Госфинмониторингом в электронном виде на порядок сокращает время ожидания ответа по отправленному сообщению. Отпадает необходимость сначала отслеживать доставку информации в Госфинмониторинг по почте, а затем еще контролировать 10-дневный срок получения ответа [2]. Электронные сообщения два раза в день (в 12:30 и в 16:30) обрабатываются Госфинмониторингом. Поэтому уже в день отправки можно получить ответ на сообщение по финансовым операциям (2-ФМ) и по данным о компании (1-ФМ) [5].

Преимущество 3. Установка, настройка и начало работы с системой - в течение одного часа. Чтобы начать работать с системой и отправить сообщение в Госфинмониторинг в электронном виде достаточно установить, настроить систему и ознакомиться с руководством пользователя.

Преимущество 4. Конфиденциальность передаваемых данных. Вся информация, которая отправляется в Госфинмониторинг, надежно защищается от несанкционированного доступа посредством шифрования. Это важное отличие в сравнении с отправкой сообщений в бумажном виде обычной почтовой связью.

Преимущество 5. Актуальность программы последним требованиям законодательства. Когда Госфинмониторинг изменяет требования подачи сообщений, они размещаются в разделе «Інформаційна взаємодія» на его официальном сайте [5]. Разработчики своевременно вносят эти изменения в электронную систему взаимодействия СПФМ с Госфинмониторингом. Система автоматически осуществляет проверку наличия новой версии, которая включает требуемые изменения.

Преимущество 6. Средства создания резервной копии и восстановление базы данных. Обеспечивается выполнение требований по надежности хранения конфиденциальной информации и порядка доступа к ней [1, 2].

Преимущество 7. Квалифицированная техподдержка. В процессе работы в сфере финансового мониторинга и плотного взаимодействия со множеством информационных источников специалисты по информационно-техническому сопровождению накапливают большое количество практических решений по многим вопросам, которые возникают у СПФМ в ходе осуществления финансового мониторинга. Решение вопросов по телефону «горячей линии» Госфинмониторинга ограничивается как по времени, так и по удобству.

Преимущество 8. Дополнительные возможности. Использо-

ние системы «Эксперт-ФМ» позволяет организовать:

- ведение нескольких СПФМ на одном компьютере;
- подачу сообщений головным офисом за филиалы;
- поиск данных в списке террористов;
- отслеживание изменений в списке террористов.

Вывод. Применение системы электронного взаимодействия СПФМ с Госфинмониторингом позволяет оптимизировать процесс финансового мониторинга: эффективно использовать время и силы сотрудников, а также экономить средства компании.

Литература:

1. Закон Украины «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванню тероризму» от 28 ноября 2002 года №249-IV.

2. Постановление КМУ от 25 августа 2010 года №747 «Про деякі питання фінансового моніторингу».

3. Приказ Государственной службы финансового мониторинга Украины от 26 августа 2010 года №148 «Про затвердження форм обліку та подання інформації, пов'язаної із здійсненням фінансового моніторингу, та Інструкції щодо їх заповнення».

4. Приказ Государственной службы финансового мониторинга Украины от 27 августа 2010 года №150 «Про затвердження Порядку формування та надання облікового ідентифікатора суб'єкта первинного фінансового моніторингу».

5. www.sdfm.gov.ua – сайт Госфинмониторинга Украины.

УДК 368.86

КРИЗА В УКРАЇНСЬКОМУ СЕКТОРІ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОГО СТРАХУВАННЯ «ЗЕЛЕНА КАРТА». ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Машаро О. В.

В умовах кризових явищ, політизованості та відсутності обґрунтованих очікувань прогресу в економіці України, національне страхування практично не розвивається, більшість українських страховиків функціонують за сценаріями стратегій виживання або очікування. За останні 5-7 років в Україні не з'явилося жодних факторів, які б сприяли розвитку та впровадженню звичайних для цивілізованого суспільства методів вирішення складних та значущих для суспільства питань з використанням механізмів страхування. Нажаль, ентузіазм, зацікавленість та драйв першого покоління організаторів та засновників недержавного страхування в нашій країні згасає та не підхоп-

люється новим поколінням професіоналів в цій сфері.

Піком фінансових потрясінь 2011 року став фактичний вихід з фінансового ринку двох досить крупних страховиків, зокрема, компаній «Інвестсервіс» та «Українська Екологічна страхова компанія» (далі «Екологічна»). Ми зараз не будемо аналізувати та обговорювати законодавчу базу та регуляції, які дозволяють, щоб страховики не були ані визнані банкрутами, ані ліквідованими, ані вилученими з реєстру фінансових установ, але щоб при цьому компанії б просто та банально не виконували прийняті зобов'язання за договорами страхування.

Громадяни України взагалі, включаючи страхувальників та потерпілих, дуже терплячі та не дуже вимогливі, вони рідко звертаються до суду та, як правило, добровільно не виходять на вулиці з публічними протестами проти об'єктивного безладу. Кожен намагається вирішувати свої проблеми самотужки, а якщо проблема не вирішується, то про неї забувають, тому що в житті українців дуже багато проблем.

Але в світі існує Система міжнародного страхування автоцивільної відповідальності «Зелена карта», яка побудована на принципі гарантування страхових виплат за страховими подіями. Цей принцип Системи є фундаментальним та безумовним, тому що його метою є гарантування фінансового забезпечення осіб, потерпілих в результаті ДТП, що сталися з вини автовласників інших країн. Для закордонних потерпілих та врегулювальників збитку на практиці Система працює таким чином: потерпілий в ДТП, що сталося з вини водія іноземного автотранспортного засобу звертається до організації - врегулювальника за відшкодуванням збитку (такою організацією може бути й Моторне бюро країни, в якій сталося ДТП). Організація - врегулювальник визначає суму збитку та звертається за відшкодуванням до страховика, від імені якого оформлена «Зелена карта» винуватця. Якщо протягом строку, визначеного процедурними правилами Системи (зараз у більшості випадків це два місяці після направлення страховику вимоги на виплату), організація - врегулювальник не отримала страхове відшкодування від страховика, вона автоматично формує гарантійне вимагання до Моторного бюро країни винуватця, яке має бути безумовно сплачене в найкоротші терміни. Інформація про виставлені гарантійні вимагання передається в центральний координуючий орган Системи (Управлінський Комітет), який зараз розташований в Брюсселі (Бельгія). Якщо таких гарантійних вимагань забагато, Управлінський Комітет системи аналізує ситуацію та, у випадку наявності ризиків гарантування виконання страхових зобов'язань, ставить питання про перебування проблемної країни в Системі, а у випадку відсутності ефективного реагування, приймає відповідне рішення.

Для гарантування страхових виплат українськими страховиками, в Моторному (транспортному) страховому бюро України

(МТСБУ) створений централізований Фонд страхових гарантій (ФСГ), який зараз складається з початкових гарантійних внесків (екв. 300 тис. євро) страховиків-повних членів МТСБУ (які приймають ризики за договорами міжнародного страхування) та щомісячних відрахувань таких страховиків від страхових премій за укладеними договорами міжнародного страхування. Ставка щомісячних відрахувань до серпня 2012 року була визначена в розмірі 2%. Слід зазначити, що, згідно Закону України «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» [1], кошти, внесені страховиком в ФСГ, є коштами страхових резервів такого страховика.

Після того, як компанії «Інвестсервіс» та «Екологічна» зупинили оплати за своїми зобов'язаннями, розраховуватись за страховими випадками, що сталися за укладеними ними договорами міжнародного страхування «Зелена карта», стало МТСБУ за рахунок коштів ФСГ. Однак, враховуючи, що зазначені компанії були лідерами ринку в цьому сегменті страхування, в централізованому страховому резервному фонді коштів цих компаній було замало у порівнянні з їх зобов'язаннями. Недостаючі кошти сплачені та продовжують сплачуватись за рахунок коштів фонду, внесених іншими страховиками-повними членами МТСБУ (за дві компанії вже виплачено понад 40 млн.грн.). Звісно, страховикам, які сплачують власні кошти за зобов'язання інших, такий стан справ не подобається. Враховуючи, що ризики за договорами міжнародного страхування вважаються ризиками з «довгим хвістом», кінцева сума вимог, яка має бути сплачена за рахунок ФСГ навіть за ці дві компанії, достеменно не відома. Разом з тим, ні в кого немає впевненості, що серед діючих зараз повних членів МТСБУ немає потенційних банкрутів. Останнім часом дві компанії заявили про намір вийти з повних членів МТСБУ.

Страховикам треба негайно приймати кардинальні рішення та здійснювати організаційні заходи для зміни ситуації. Сьогоднішній стан справ є критично загрозливим для членства нашої держави в Системі «Зелена карта». Управлінський Комітет цього впливового об'єднання вже попередив МТСБУ, що Україна може втратити свій статус повноправного члена Системи. Крім фінансових наслідків, така втрата, безумовно, додатково вдарить по репутації країни. Для недопущення такої загрози необхідно швидко та рішуче діяти. В умовах багаторічної фактичної відсутності професійного регулювання та нагляду за українським страховим ринком, варіантів рішень небагато, а саме:

1. Збільшити щомісячні відрахування в ФСГ. Таке рішення було прийнятим в МТСБУ та, починаючи з серпня 2012р., ставка щомісячних відрахувань до цього фонду збільшена в п'ять разів, до 10% від суми страхових премій. Але при цьому ніхто не може гарантувати, що

цих коштів буде достатньо для розрахунків за існуючих та майбутніх банкрутів та залишається найголовніше риторичне питання – чому законослухняні та надійні страховики мають і в подальшому, ще й в більшому обсязі платити за зобов'язаннями аферистів та банкрутів?

2. Збільшити розмір мінімального гарантійного внеску в ФСГ кожного страховика. Таке рішення також було запропоновано страховиками та нещодавно затверджене Законом України №5090-VI [2]. Мінімальний розмір гарантійного внеску страховиків-повних членів МТСБУ в ФСГ складатиме екв.1 млн. євро, страховикам надано два роки для виконання цієї норми. Але чи буде існувати ринок міжнародного страхування для українських страховиків через два роки?

3. З розумінням причин фактичного банкрутства компаній «Екологічна» та «Інвестсервіс» та ситуації на цьому сегменті ринку, організувати та впровадити нову систему фінансових взаємовідносин між повними членами МТСБУ, яка б нівелювала негативні явища, які існують при здійсненні цього виду страхування, та зробила б неможливим невиконання зобов'язань будь-яким повним членом МТСБУ за договорами міжнародного страхування. Саме концепція організації нової системи фінансових взаємовідносин між повними членами МТСБУ була підтримана більшістю страховиків-повних членів МТСБУ. В вересні 2012 року в МТСБУ розпочата робота над Проектом «Централізація, Кліринг та Гарантія (ЦКГ)».

Проект МТСБУ «Централізація, Кліринг та Гарантія»

Проблеми, які необхідно вирішити завдяки впровадженню нової системи фінансових взаємовідносин між страховиками-повними членами МТСБУ за договорами міжнародного страхування:

1. Знизити витрати страховиків на укладення договорів міжнародного страхування, зокрема, на оплату завищеної комісійної винагороди страховим посередникам. Враховуючи наявність безумовної гарантії виплати страхового відшкодування, передбаченої Системою «Зелена карта», страховик за міжнародним договором страхування, за великим рахунком, не є важливим, тому страховий посередник реалізує поліси переважно того страховика, хто сплачує найбільшу комісійну винагороду. Ставка комісійної винагороди від компанії «Екологічна» доходила до 60% від страхової премії. Крім того, що саме через такі дії вони за один рік (!) діяльності стали лідером цього ринку, але ще й такими діями підштовхували інших страховиків максимально збільшувати ставки комісійної винагороди. Зрозуміло, що при таких витратах на укладання договорів, на страхові виплати грошей просто не вистачає. Саме проблема завищених комісійних винагород страховим посередниками вважається одною з головних проблем сьогоденного ринку міжнародного страхування. Це є проблемою не лише українського страхового ринку. Аналогічні проблеми існують також в інших країнах Східної Європи. Доки страховики не ор-

ганізують єдину агентську установу, яка буде укласти договори міжнародного страхування від їхнього імені, ефективних засобів боротьби з цим явищем доки не знайдено. Наприклад, в Молдові страховики вирішили повністю припинити співпрацю із страховими посередниками при укладанні договорів міжнародного страхування.

2. Ліквідувати незаконні знижки при укладенні договорів міжнародного страхування, які надають посередники за рахунок своєї комісійної винагороди або які вимагають страховальники при прямих продажах безпосередньо від страховиків, знаючи про існуючі завищені комісійні винагороди страховим посередникам.

3. Суттєво знизити ризик несвоєчасних страхових виплат та отримання гарантійних вимог, що ставить під загрозу повноправне членство України в системі «Зелена картка».

4. Підвищити імідж України як надійного партнера та повноправного учасника Системи міжнародного страхування «Зелена картка».

Сутність проекту можна описати таким чином: Всі страховики-повні члени МТСБУ для проведення страхових виплат за договорами міжнародного страхування перераховують додаткові кошти в Фонд страхових гарантій. В МТСБУ серед страховиків-повних членів МТСБУ організовується перестраховий пул, в рамках якого забезпечується взаємне квотно-пропорційне перестраховування ризиків за договорами міжнародного страхування з лімітом відповідальності до 500 тис.євро. За договорами взаємного перестраховування страхова відповідальність між страховиками-повними членами МТСБУ розподіляється рівними частками. Таке перестраховування дозволить знизити агресивність боротьби страховиків за страхових посередників, та буде сприяти зниженню ставки комісійних винагород. В пулі взаємного перестраховування не прийматимуть участь страховики, які за договорами міжнародного страхування отримують менше, ніж встановлена доля премій (планується 3%) від загальної суми премій за такими договорами, отриманими всіма страховиками за визначений період (останні 6-12 місяців), тобто, які практично не займаються даним напрямком страхування, а також окремі страховики-повні члени МТСБУ, які не вважають за доцільне приймати участь в пулі внутрішнього взаємного перестраховування, за їх заявою. Ставка відраховувань додаткових внесків до Фонду страхових гарантій буде встановлена в розмірі від 55 до 65 відсотків від суми підписаної страхової премії за кожним укладеним договором страхування та буде залежати від того, чи є компанія членом пулу взаємного перестраховування, чи ні. Склад перестрахового пулу буде формуватись один раз на рік. Кошти Фонду страхових гарантій, сплачені кожним з страховиків, крім страхових виплат, будуть також спрямовуватись на оплату перестрахових платежів, а також на відшкодування страхових виплат за договорами взаємного перестраховування, укладеними в рамках

пулу. Таким чином, система буде самогарантованою через централізацію коштів, необхідних для виконання зобов'язань за договорами страхування та взаємного перестраховування. У випадку нестачі коштів, кожний з страховиків має додатково поповнити гарантійний фонд. На поповнення фонду будуть також спрямовані доходи від розміщення тимчасово вільних коштів фонду. Єдиним оператором процесів здійснення страхових виплат та взаєморозрахунків між страховиками-повними членами МТСБУ буде МТСБУ.

Таким чином, основними заходами для реалізації Проекту МТСБУ «Централізація, Кліринг та Гарантія» є:

1. Впровадження обов'язкового для всіх страховиків-повних членів МТСБУ відрахування додаткових внесків до Фонду страхових гарантій для здійснення страхових виплат та гарантій виконання зобов'язань за договорами перестраховування (окрема частка ФСГ) в розмірі встановленої частини (до 65%) від нарахованих страхових премій за договорами міжнародного страхування, які почали діяти після дати початку функціонування нової системи фінансових взаємовідносин за договорами міжнародного страхування (планується з 01.01.2013 р.).

2. Впровадження системи взаємного перестраховування відповідальності серед страховиків-повних членів МТСБУ з лімітом до 500 тис. євро (більш висока відповідальність перестраховується окремо у перестраховиків з найвищими міжнародними рейтингами фінансової надійності).

3. Впровадження системи централізованого врегулювання страхових випадків через МТСБУ.

Слід зазначити, що з введенням централізованого порядку врегулювання страхових подій за межами України можливо організувати та впровадити порядок, який би передбачав можливість телефонувати водіям українських авто, які потрапили в ДТП за межами України та мають поліс міжнародного страхування від українського страховика за єдиним телефонним номером з місця пригоди та описувати факт того, що сталося. Такий порядок, крім сервісних можливостей для наших громадян, також сприяв би мінімізації страхових виплат за українськими «Зеленими картками», тому що іноземні організації – врегулювальники, перш за все, відстоюють інтереси своїх громадян та дуже часто в суперечливих ситуаціях визнають повністю винними в ДТП українських водіїв, а, якщо не бачать зацікавленості в моніторингу та супроводженні розрахунків збитків з боку представників винуватця, завищують суми страхових вимог.

Для впровадження нової системи фінансових взаємовідносин між страховиками-членами МТСБУ, необхідна повна довіра до розпорядника централізованими коштами страховиків, а для забезпечення такої довіри – можливість контролю за рухом цих коштів з боку страховиків. Такий контроль буде впроваджений із застосуванням сучасних

банківських технологій. Так, для забезпечення функціонування нової системи для кожного з страховиків-повних членів МТСБУ планує відкрити спеціальні рахунки, на які будуть вноситись кошти додаткових внесків до Фонду страхових гарантій для виконання зобов'язань за договорами страхування та перестраховування (окрема частка ФСГ), а також на яких будуть відображатися операції з взаєморозрахунків. Кожен з страховиків буде щоденно інформуватися про операції, здійснені на рахунку, відкритому для його додаткових внесків. Певні операції (наприклад, з сумами понад встановленого ліміту) можуть здійснюватися за двома електронними підписами, одна - з боку МТСБУ, друга – з боку страховика. Для успішного впровадження цього проекту велике значення буде мати банк, який стане партнером МТСБУ.

Безумовно, заходи Проекту «Централізація, Кліринг та Гарантія» є екстремними та екстремальними, але, сподіваємось, тимчасовими. Передбачений Проектом новий порядок фінансових взаємовідносин між страховиками є безпрецедентним у світі. Лише в Бюро Турції задіяні окремі його елементи у вигляді організації перестраховування між членами Бюро. Але, за думкою більшості страховиків-повних членів МТСБУ, успішне втілення заходів Проекту є єдиним можливим виходом з сьогоденної ситуації на ринку міжнародного страхування автоцивільної відповідальності. Інакше для України цей ринок буде закритим. Зараз МТСБУ ретельно працює для здійснення всіх планів, спрямованих для впровадження цього Проекту вже з 01.01.2013 року.

Література:

1. Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 01.07.2004 №1961-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Про внесення змін до деяких Законів України щодо обов'язкового страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів : Закон України від 05.07.2012, №5090-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 336.7(063)

ОГЛЯД ОЧІКУВАНИХ НОВАЦІЙ У ПРАВИЛАХ ДІЯЛЬНОСТІ НА ФОНДОВОМУ РИНКУ

Потьомкін Ю. С.

Незважаючи на те, що Програма розвитку фондового ринку України так і не була затверджена на урядовому рівні, в останні роки

просліджується певна плановість та послідовність тих перетворень, що відбуваються у сфері випуску та обігу цінних паперів. Це, насамперед, пов'язано з тим, що нові законодавчі акти передбачають тривалий підготовчий період, відведений на підготовку до їх впровадження. Прикладом такого підходу можна вважати порядок введення у чинність Закону України «Про акціонерні товариства».

Найближчим часом фондовий ринок та акціонерні підприємства очікують нові значні зміни умов діяльності, пов'язані з вдосконаленням законодавства про цінні папери та докорінною перебудовою депозитарної системи. Теоретики і практики розходяться у думках щодо доцільності окремих нововведень, але те, що законодавчі новації прийняті заздалегідь, а впроваджуватися будуть лише з 2013р., надає нам можливість зважено оцінити їх, спрогнозувати наслідки та навіть «підправити» невдалі формулювання.

Серед нових законодавчих актів, які будуть визначати вектор розвитку ринку цінних паперів і корпоративних відносин, слід зазначити Закон «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про цінні папери», Закон «Про депозитарну систему України», а також проект Закону «Про інститути спільного інвестування» (який вже прийнятий Верховною Радою у першому читанні). Втім, Закон «Про інститути спільного інвестування», навіть, якщо він буде остаточно прийнятий наприкінці поточного року, впливатиме на розвиток подій у 2013р. лише опосередковано, оскільки потребує часу на його впровадження. Тому зосередимося на двох попередніх Законах, які набувають чинності з січня 2013р.

Прийняття обох Законів можна розглядати як логічне продовження справи реформування корпоративного сектору, розпочатої із затвердженням Закону «Про акціонерні товариства».

Реалізація багатьох положень акціонерного законодавства неможлива без забезпечення належного обліку прав власності на цінні папери, тим більш, що акції відтепер мають обертатися лише у бездокументарній формі. Але старий Закон «Про Національну депозитарну систему та особливості електронного обігу цінних паперів в Україні» не зазнавав суттєвих змін з часу його прийняття у 1998р., внаслідок чого безнадійно відстав від реалій та потреб українського корпоративного сектору. До того ж у цьому законі багато таких заплутаних і суперечливих формулювань, що це важко було виправити навіть на рівні нормативних актів. Двозначність положень закону, суперечлива судова практика щодо їх застосування, громіздкий механізм реалізації та децентралізований характер депозитарної системи ускладнюють процедури обліку прав власності на цінні папери, гальмують можливість використання прогресивних норм Закону «Про акціонерні товариства», сприяють поширенню корпоративних конф-

ліктів та рейдерства.

Серед переваг нового Закону «Про депозитарну систему України» слід відзначити вже те, що з його змісту можна взагалі зрозуміти про що у ньому йдеться. Погодимося, що абсолютно необхідно для акту, який призначений встановлювати основні засади обліку та захисту прав власності.

Новий закон спрощує ієрархію національної депозитарної системи, оскільки замість декількох рівнозначних депозитаріїв (що знаходилися у стані перманентної війни між собою) залишається єдиний Центральний депозитарій, який має забезпечити цілісність всієї депозитарної системи. Цей депозитарій буде пов'язаний з депозитарними установами (аналогі сьогоднішніх зберігачів цінних паперів), які на місцях будуть забезпечувати облік цінних паперів для депонентів (власників або інших уповноважених щодо цінних паперів осіб – наприклад, нотаріусів, яким цінні папери передані у депозит). Щоб не залишити емітентів без методичної та консультаційної допомоги, яку раніше вони отримували від реєстраторів, передбачено, що депозитарні установи будуть опікуватися і проведенням емітентами корпоративних операцій з власними цінними паперами. Такими депозитарними установами, за умови отримання відповідної ліцензії можуть бути банки або торговці цінними паперами, статутний капітал яких складатиме не менш ніж 7 мільйонів грн.

Запровадження у обіг бездокументарних цінних паперів, контроль за усім обсягом їх випуску у розрізі кожного з емітентів, складання реєстрів власників цінних паперів для проведення зборів акціонерів, виплати доходів за цінними паперами чи в інших випадках – ці функції залишаються за Центральним депозитарієм. Важливо, що у новому законі більш чітко виписані повноваження Центрального депозитарію щодо налагодження взаємодії з депозитарними установами інших держав. Без цього неможливо забезпечити інтегрування України у світовий фондовий ринок. Що стосується розрахунково-клірингових операцій, то їх здійснення у депозитарній системі буде покладено на спеціальний Розрахунковий центр.

Основні завдання Закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про цінні папери» можна визначити наступним чином:

- усунення суперечностей у тлумаченні деяких термінів, що використовуються у фондових та суміжних з ними законодавчих актах;
- узгодження між собою опису процедур публічного та приватного розміщення цінних паперів, викладених у корпоративному законодавстві та у законодавстві про цінні папери, вдосконалення цих процедур;

- приведення контрольних повноважень Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР) у відповідність з тими

завданнями, які повстають перед нею виходячи зі змісту нових законодавчих актів;

– вдосконалення системи ліцензування діяльності з цінними паперами з урахуванням переходу на безстрокові ліцензії;

– значне посилення контролю за рекламою на фондовому ринку.

Щодо новацій у сфері реклами, то необхідність у них виникла вже давно. Нарешті НКЦПФР отримує в цій сфері реальні важелі, до яких належать не тільки штрафні санкції за результатами вже проведених незаконних рекламних акцій, але і повноваження щодо оперативного припинення недобросовісної реклами.

Не обійшлося і без непорозумінь – так, з січня 2013р. з кола цінних паперів, угоди з якими мають здійснюватися тільки через торговців цінними паперами, зникли векселі, що може стимулювати їх використання у різноманітних схемах «ухилення» та «відмивання». Уважний аналіз вищезазначених новацій дозволить, напевне, науковцям і практикам виявити і інші проблеми, що надасть новий поштовх вдосконаленню правил ринкової поведінки.

Література:

1. Закон України «Про депозитарну систему України», Голос України, 11.10.2012р. № 191;

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства про цінні папери», Голос України, 14.08.2012р. №№ 148-149.

УДК 336.7(063)

ФИНАНСОВАЯ БЕЗОПАСНОСТЬ СТРАХОВЫХ КОМПАНИЙ В СООТВЕТСТВИИ С ДИРЕКТИВОЙ ЕС SOLVENCY II

Пукала Рышард (Pukała Ryszard)

Проблематика условий и определения новых показателей Директивы ЕС SOLVENCY II имеет важное значение для страхового рынка Украины. Этот вопрос широко обсуждался на Международной научно-практической конференции «Страховой рынок Украины в условиях финансовой глобализации» [1].

Для изучения вопросов, связанных с введением Директивы необходимо установить:

– цели и задачи Solvency II;

- модель Solvency II;
- требования к управлению страховыми и перестраховочными компаниями;

- роль и задачи регулятора [3].

Страховая компания на рынке имеет несколько сфер влияния: клиенты, посредники, акционеры и работники; представители внешней среды: власть, надзор, рейтинговые агентства и партнеры.

Также страховщики подвержены рискам [2].

Цель Solvency II:

- охрана интересов застрахованных;
- платежеспособность, связанная с идентификацией рисков,
- улучшение управления рисками в страховых компаниях;
- введение качественных и количественных составляющих, определяющих уровень платежеспособности;
- гармонизация механизмов расчета и методов действия при определении уровня платежеспособности компании.

Задачи Solvency II:

- интеграция страховых и перестраховочных рынков стран ЕС;
- повышение уровня защиты застрахованных;
- улучшение международной конкурентности страховых и перестраховочных компаний стран ЕС;
- улучшение качества законодательной базы.

Модель SOLVENCY II построена на оценке рисков: операционных, рыночных, кредитных, страхования жизни и не жизни, а также к классификации выдвигаемых требований: количественных, качественных и требований к прозрачности.

Структура SOLVENCY II.

I PILLAR

Финансовые требования:

- оценка активов и пассивов;
- подход к расчету стоимости капитала;
- технические резервы;
- минимальный капитал платежеспособности (MCR);
- ожидаемый капитал платежеспособности (SCR);
- стандартная и внутренняя модель;
- корреляция и диверсификация.

II PILLAR

Контроль и надзор:

- процесс надзора (SRP);
- внутренняя оценка рисков (ORSA) ;
- система управления рисками;
- собственные капиталы;
- capital Add – On;

– надзор над группами.

III PILLAR

Рыночная дисциплина:

– прозрачность;

– информация публичная;

– информация по системе управления рисками (внешняя и внутренняя) ;

– информация для акционеров;

– риски, связанные с репутацией;

– фактор конкуренции.

Директива ЕС включает требования к управлению страховыми и перестраховочными компаниями: В систему управления входят: управление организацией, управление рисками, самооценка рисков и финансовой безопасности, внутренний контроль, внутренний аудит, актуарная функция, аутсорсинг.

Страхнадзор включает верификацию страховых компаний с высоким риском деятельности; повышение уровня гармонизации инструментов и методов надзора между государствами; проверку уровня платежеспособности, рассчитанной потребности применения современных инструментов – стресс тестов, моделирование с учетом управления рисками; верификацию рисков, идентифицированных страховщиками.

Регулятор может использовать разные механизмы, в том числе требование к капиталу: 2,2 mln EURO для страховых компаний non - life, 3,2 mln EURO для страховых компаний life, 3,2 mln EURO для перестраховочных компаний.

Требования к страховикам по Solvency II:

–необходимость увеличения капиталов;

–организационные изменения;

–введение новых механизмов управления рисками;

–введение новых механизмов управления финансами;

–увеличение ответственности руководства компании.

Введение положений данной Директивы ЕС является сложным и может нарушить существующее равновесие рисков на страховом рынке Польши, поэтому необходимо вводить ее положения постепенно.

Литература:

1. Страховий ринок України в умовах глобалізації : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції. – К. : КНЕУ, 2012. – 275 с.

2. Badanie zarządzania ryzykiem i ubezpieczeniami w firmach w Polsce – Raport AON Polska 2011/2012, AON Polska Sp. z o.o., Warszawa, 2011, p. 18.

3. Solvency II - PwC [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.pwc.com/gx/en/insurance/pdf/Solvency_finalproof4.pdf.

ДОПОВІДІ НА СЕКЦІЙНИХ ЗАСІДАННЯХ

УДК 368.03:005.935.33

ЕТАПИ ВИЗНАЧЕННЯ ПЕРСПЕКТИВНОЇ ОЦІНКИ СТРЕСОСТІЙКОСТІ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Ачкасова С. А.

Практика свідчить, що основним аналітичним інструментом оцінки стійкості страхових компаній є стрес-тестування. Разом з тим спостерігаються значні розбіжності не тільки в теоретичних підходах до визначення об'єкту стрес-тестування, а й у методичних підходах до розробки стрес-тестів.

На думку провідного економіста Центру європейських реформ Евроньюс Саймона Тілфорда обґрунтованим є доцільність проведення тестів на стресостійкість банків, оскільки ідея тестування банків на стресостійкість стала частиною антикризової програми у фінансовому секторі Європейського союзу. Проведення оцінки на стресостійкість підтвердить, що банки в змозі справитися з труднощами. Проте, питання об'єктивності тестів, та їх недостатня репрезентативність потребують подальших розробок [4].

Метою дослідження є обґрунтування етапів визначення перспективної оцінки стресостійкості страхових компаній.

Ретроспективна оцінка стресостійкості страхових компаній характеризує рівень можливості страхової компанії забезпечувати врівноважений стан показників фінансового стану під впливом факторів ризиків за минулий період, а перспективна оцінка стресостійкості страхових компаній характеризує рівень можливості страхової компанії забезпечувати врівноважений стан показників фінансового стану під впливом факторів ризиків за у майбутньому.

Алгоритм перспективного оцінювання стресостійкості страхових компаній представлено на рис. 1.

Як видно з рис. 1, методичний підхід перспективної оцінки стресостійкості страхових компаній ґрунтується на технології застосування теорії нечітких множин у оцінці фінансового стану страхових компаній, який включає наступні етапи:

1. Формування бази даних для оцінювання на основі регулярної фінансової звітності страхових компаній.
2. Визначення переліку страхових компаній для оцінки стресостійкості.
3. Визначення профілю ризиків страховиків.
4. Формування переліку факторів ризиків.

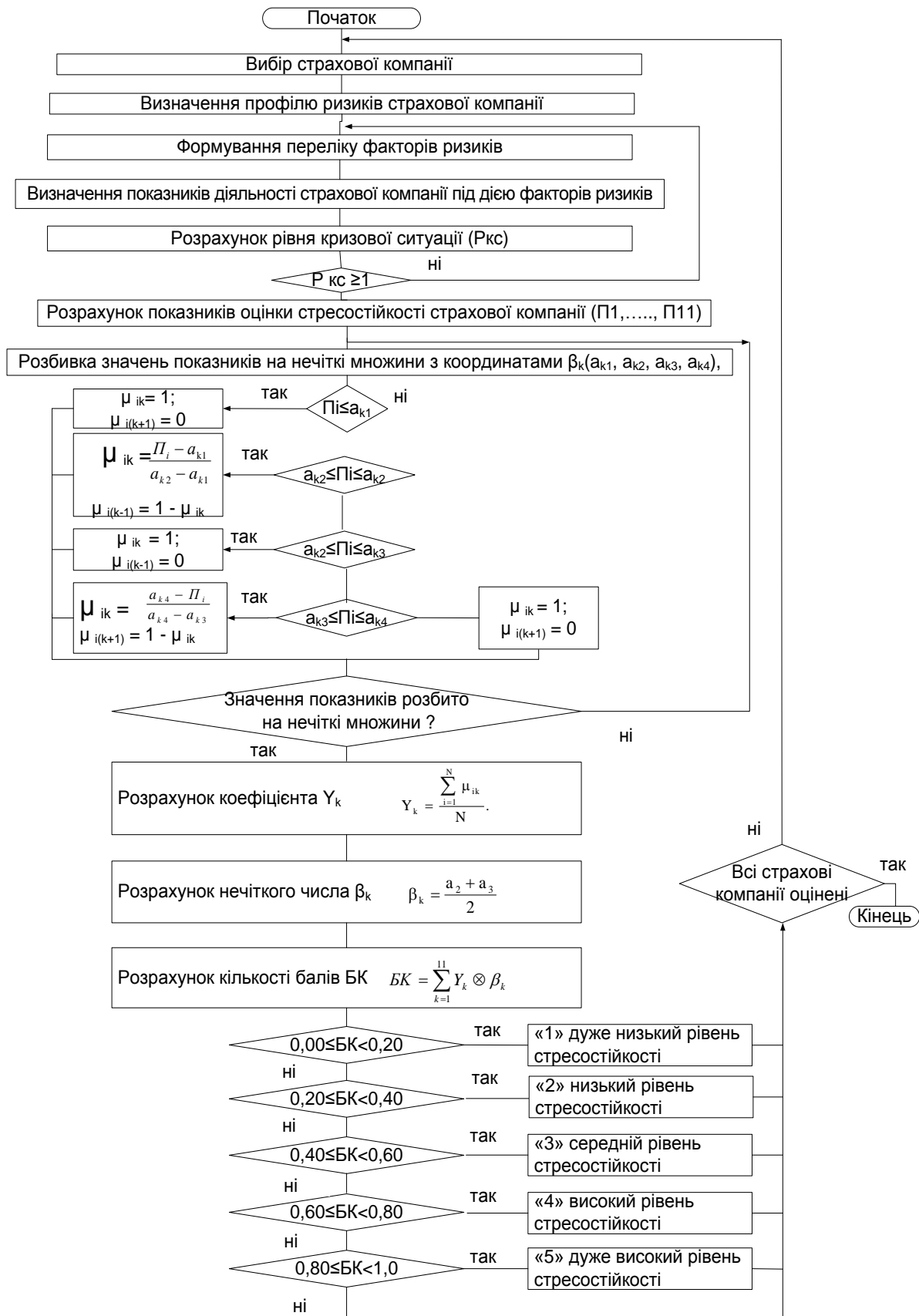

Рис. 1. Алгоритм перспективної оцінки стресостійкості страхових компаній

При формуванні переліку факторів ризиків слід враховувати, що кризові ситуації, які можуть мати місце в майбутньому через

вплив зовнішніх та/або внутрішніх чинників і повинні призводити до суттєвих фінансових втрат страховика, тобто фінансові втрати в розмірі не менше ніж 10 відсотків суми активів по балансу. Крім того відсутнє чітке визначення поняття «фінансові втрати страховика», що значно ускладнює процес ідентифікації кризових ситуацій діяльності страхової компанії. Під «фінансовими втратами страховика» автор визначає від'ємне значення фінансового результату діяльності страхової компанії, тому розрахунок рівня кризової ситуації ($R_{кс}$) запропоновано за формулою 1 [3] :

$$R_{кс} = \frac{P_{зб}}{10\% \times P_{а}}, \quad (1)$$

де $P_{зб}$ – розмір збитку страховика, тис. грн.;
 $P_{а}$ – розмір активів за балансом, тис. грн.

До переліку страхових компаній увійдуть страховики за підсумками діяльності яких отримано від'ємне значення фінансового результату, тобто збиток. Перевищення збитку понад 10 % розміру активів по балансу свідчить про кризові ситуації. Саме тому, нормативне значення $R_{кс} \geq 1$.

7. Розрахунок показників оцінки стресостійкості страхових компаній, загальна кількість яких складає 11 показників.

До складу показників оцінки стресостійкості автором були відібрані наступні коефіцієнти : коефіцієнт дебіторської заборгованості, коефіцієнт ризику страхування, коефіцієнт утримання ризику, коефіцієнт автономії, коефіцієнт запасу платоспроможності, коефіцієнт рентабельності страхової діяльності, коефіцієнт збитковості страхових операцій, рівень капіталу у сукупних активах, коефіцієнт ризику активів, коефіцієнт достатності страхових резервів, коефіцієнт стійкості менеджменту [2].

8. Розрахунок значень інтервалів шкал показників для оцінки стресостійкості страхових компаній, зокрема 5 інтервалів.

9. Побудова та розрахунок значень показників належності для кожного показника оцінки стресостійкості страхових компаній.

10. Визначення кількості балів, що отримує кожна страхова компанія за результатами оцінювання стресостійкості.

Розрахунок кількості балів (КБ) оцінки стресостійкості страхових компаній здійснюється за формулою 2 [2]:

$$КБ = 0,075Y1 + 0,3Y2 + 0,5Y3 + 0,7Y4 + 0,925Y5, \quad (2)$$

Якщо отримане в ході аналізу значення $\mu(КБ) > 0$, то вважа-

ється, що оцінка стресостійкості описується лінгвістичним значенням підмножини {КБ} з рівнем відповідності $\mu(\text{КБ})$.

11. Визначення рівня стресостійкості страхових компаній відповідно до шкалювання.

Припустимі значення інтервалів шкали показників були отримані способом шкалювання на основі правила «трьох сигм» при право- та лівобічній асиметрії розподілу. На думку автора, доцільним є побудова п'яти рівневої шкали з лінгвістичним описом інтервалів, запропонованим Недосьокінін О. О. Шкала відповідності функції належності оцінки стресостійкості страховиків «5» дуже високий рівень стресостійкості - страхова компанія вистоїть під впливом факторів ризиків, фінансові показники знаходяться на дуже високому рівні; «4» високий рівень стресостійкості - страхова компанія вистоїть під впливом факторів ризиків, фінансові показники знаходяться на високому рівні; «3» середній рівень стресостійкості - страхова компанія вистоїть під впливом факторів ризиків, фінансові показники знаходяться на середньому рівні; «2» низький рівень стресостійкості - страхова компанія має граничне значення фінансових показників частково вистоїть під впливом факторів ризиків; «1» дуже низький рівень стресостійкості - страхова компанія не вистоїть під впливом факторів ризиків, фінансовий стан є неприпустимим.

Запропоновані етапи визначення оцінки дозволяють охарактеризувати інтегральний рівень стресостійкості страхової компанії, із використанням граничних значень її показників під дією факторів ризиків, які базуються на системі мікропруденційних індикаторів стійкості страхових компаній мають переваги, зокрема можливість визначення причин виникнення відхилень рівня стресостійкості від його оптимального рівня під дією факторів ризиків.

Література:

3. Ачкасова С. А. Антикризове управління діяльністю страхової компанії / С. А. Ачкасова, О. Є. Максимов // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – С. 337–343.

4. Ачкасова С. А. Методичний підхід оцінки стресостійкості страхових компаній / С. А. Ачкасова // Проблеми управління соціально-економічним розвитком України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих вчених та студентів. – Х. : Фактор, 2012. – С. 94-99.

5. Ачкасова С. А. Теоретические основы стресс-тестирования страховых компаний при антикризисном управлении / С. А. Ачкасова // Страховой рынок Российской Федерации в условиях вступления в ВТО: состояние и перспективы развития : материалы научно-практической конференции (5-7 июня 2012 г.) / гл. ред. Минеев В. И., отв. ред. Домнина О. Л., Злобин Е. В. – Нижний Новгород : ВГАВТ, РОСГОССТРАХ, 2012. – С. 7-14.

6. Тесты на стрессоустойчивость добавят банкам стресса [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ru.euronews.net/2010/07/23/-stress-tests-a-worry-for-banks>.

РОЛЬ ТА МІСЦЕ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ БАНКІВ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

Бачинська А. Ю.

Інвестиційний банкінг має особливий економічний зміст та особливе значення. Його роль характеризується передусім результатами застосування інвестиційного банкінгу для економіки, держави і населення, а також особливостями методів, за допомогою яких ці результати досягаються. Наявність цілої низки проблем, розв'язання яких потребує поглиблених досліджень теоретичних і методичних положень, пов'язаних із вивченням сутності інвестиційного банкінгу, його значення, ролі та функцій у загальній системі економічних відносин та в забезпеченні ефективності підприємницької діяльності зумовлює актуальність цієї проблеми.

Дослідженням проблем банківського інвестування займалося багато вчених, серед яких можна відзначити: І. Бланка, К. Зулласа, А. Мертенса, Б. Луціва, Т. Майорову, А. Мороза, А. Пересаду, Б. Пшик, М. Савлука та ін.

У сучасних економічних умовах інвестиційна політика банків набуває все більшого значення для економічного розвитку України, оскільки банки, враховуючи нерозвиненість фінансового ринку України, є єдиними реальними посередниками на ринку інвестиційних капіталів. Як свідчить досвід країн з ринковими відносинами, фактично тільки вони мають змогу, завдяки своїм організаційно-господарським та економічним зв'язкам, досвіду та стану на фінансовому ринку, залучати необхідні для здійснення інвестицій фінансові ресурси та вкладати капітал у найбільш привабливі, з інвестиційної точки зору, підприємства з мінімально можливим фінансовим ризиком втрати інвестованих коштів.

Діяльність банку дуже різноманітна й включає операції залучення коштів, випуск і купівлю цінних паперів, видачу кредитів, забезпечення клієнтів готівкою, фінансовий лізинг тощо. Проте особливо важливе значення для економіки країни банки мають як постачальники інвестиційних ресурсів. Акумуляюючи всі доступні види капіталу (державний, підприємницький та змішаний), банки генерують значний обсяг ресурсів та спрямовують його на інвестиції, що сприяє не тільки формуванню національних інвестиційних ринків, але й забезпечує впровадження сучасних технологій, пожвавлює ринки товарів і послуг. Крім того, інвестиції суттєво сприяють процесам макроекономічної стабілізації й дозволяють вирішувати соціальні проблеми в суспільстві [4].

На ринку цінних паперів інвестиційні банки можуть виконувати

практично всі функції: емітента, інвестора, фінансового посередника, інфраструктурного учасника. В ролі фінансових посередників вони здійснюють управління інвестиційними фондами та портфелем цінних паперів клієнтів, операції з акціями та іншими пайовими паперами, надають брокерські послуги, виконують функції зберігання цінних паперів своїх акціонерів і клієнтів, здійснюють повний перелік операцій з векселями. У якості інфраструктурних учасників фондового ринку ці банки діють як депозитарій та зберігач цінних паперів своїх клієнтів; здійснюють їх розрахунково-клірингове обслуговування; надають послуги інформаційного та консалтингового обслуговування учасників ринку. Інвестиційні банки можуть виступати центром фінансово-банківських груп, концентруючи поряд із собою відносно самостійні структури – інвестиційні фонди та компанії, консультаційні фірми, трастові компанії тощо[2].

Необхідність активізації участі банків в інвестиційному процесі зумовлена потребою успішного розвитку як банківської системи, так і економіки країни в цілому. З одного боку, банківські установи зацікавлені у стабільності економічного середовища, що виступає необхідною умовою їх діяльності, а з другого – стабільність економічного розвитку значною мірою залежить від рівня стійкості, еластичності банківської системи та її ефективного функціонування. Слід зазначити досить тривалий шлях розвитку інвестиційного банкінгу в ринковій економіці, його активну роль у формуванні економічних відносин між суб'єктами бізнесу[1].

Інвестиційні банки – найпоширеніший вид спеціалізованих банків – спеціалізуються на акумулюванні грошових коштів на тривалі терміни, зокрема через випуск облігацій.

Особливістю діяльності інвестиційних банків є їх орієнтація на обслуговування та участь в емісійно-засновницькій діяльності промислових компаній, зокрема одним із традиційних для них видів діяльності є забезпечення розміщення фондочивих інструментів на первинному ринку.

Багато інвестиційних банків є підрозділами великих фінансових компаній, що надають ширший спектр фінансових послуг. Нерідко інвестиційні банки виконують брокерські функції на вторинному ринку. Тому діяльність інвестиційного банку також пов'язана з консультуванням потенційних емітентів з питань доцільності випуску боргових цінних паперів або акцій[3].

Отже, завдяки інвестиційному банкінгу забезпечується перехід грошових капіталів від одних суб'єктів інвестиційних відносин (інвесторів, кредиторів) до інших (позичальників, реципієнтів), що сприяє вирівнюванню норми прибутку серед різних видів підприємницької діяльності та створюються об'єктивні умови для формування середньої норми прибутку в економіці.

Подальший напрям дослідження полягає у визначенні перспектив розвитку інвестиційних банків в Україні, що вимагає окреслити

ряд параметрів щодо створення й функціонування моделі інвестиційних банків у вітчизняній банківській системі.

Література:

1. Качмар С. І. Теоретичні підходи до визначення сутності інвестиційного банкінгу / С. І. Качмар // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2010. – № 3. – С. 149-152.
2. Козьменко С. М. Проблеми та перспективи розвитку спеціалізованого інвестиційного банкінгу [Електронний ресурс] / С. М. Козьменко, С. В. Леонов. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_um/en_oif/2008_5_1/zbirnik_O_FN_5_%D0%A7_1_251.pdf,
3. Руденко М. О. Моделі організації діяльності банків на ринку цінних паперів: універсалізм чи спеціалізація? / М. О. Руденко // Вісник Університету банківської справи НБУ. – 2010. – № 2. – С. 87-90.
4. Шинкаренко А. В. Сутність інвестицій кризь призму банківської інвестиційної діяльності / А. В. Шинкаренко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 2. – С. 171-178.

УДК 368.021

НАПРЯМИ РОЗВИТКУ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ БАНКІВСЬКО-СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Бігдаш В. Д.

Актуальність дослідження такої взаємодії банків та страхових компаній в Україні обґрунтовується динамічним ростом банківського та страхових секторів економіки, що також вимагає покращення обслуговування клієнтів вітчизняних фінансових ринків та наукового дослідження ефективних шляхів досягнення цього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показує високу активність вивчення даної проблеми як з боку зарубіжних фахівців так і вітчизняних дослідників. По цій проблематиці в Україні постійно проводяться наукові дослідження, зокрема видана монографія Єрмашенко А., М., що розкриває сутність цього напрямку [0], розробляється теоретична концепція класифікації банківсько-страхової взаємодії [0]. На вітчизняному інтернет-порталі forINSURER.com подано більше 200 статей та виділено окремий інтернет-ресурс «Bancassurance». На сайтах страхових компаній та банків обов'язково подається перелік партнерів – банків або страхових компаній, відповідно.

На нашу думку, в проведених дослідженнях надаються загальні положення щодо розвитку взаємодії банків та страхових компаній, але не достатньо розглянуті аспекти управління ризиками при такій взаємодії.

Мета дослідження – аналіз тенденцій вітчизняного страхового та банківського ринку щодо перспектив розвитку їх взаємодії, оцінка завдань в управлінні ризиками при їх взаємодії на рівні бізнес-процесів.

Сучасні тенденції вітчизняного страхового ринку показуються значний інтерес страховиків і банківських установ до розвитку спільної діяльності. Яцек Мейзнер, голова правління страхової компанії «СК "Альфа Страхування» вказує на складнощі при створенні системи продажів страхових продуктів через банки, але прогнозує необхідність та позитивні перспективи розвитку цієї діяльності [0]. Зокрема, в сучасних умовах компанія продає через банк не тільки традиційні страхові продукти (страхування заставного майна, автострахування), але нові продукти – страхування кредитних карток та ризики втрати робочого місця. Аналогічно оцінює перспективу банківського страхування В'ячеслав Гавриленко, замісник голови правління СК "АХА Страхування", який прогнозує для своєї компанії постійне зростання продажів через банківський сектор, при одночасному комплексному управлінню системою продажів, яка включає агентів, філіальну мережу тощо [0].

Проведений аналіз сучасного стану взаємодії страховиків та банків відповідає попереднім тенденціям їх діяльності, які були досліджені декілька раніше [0]. Попереднє дослідження показало, що засобами удосконалення співпраці страховиків та банків є удосконалення операційної та фінансової стратегії через аналіз та розробку відповідних заходів в операційних процесах фронт-, мідл- та бек-офісу як страхової компанії, так і банківської установи.

При розробці заходів управління ризиками в операційних процесах, доцільно врахувати положення загальної концепції управління ризиками, що частково розглянута в роботі Єрмошенко А.М. [0]. Зокрема, доцільно розробляти заходи та таких основних ризиків: 1) для страхової компанії – технічний, операційний, інвестиційний, перестрахування та інші ризики; 2) для банку – кредитний, ліквідності, операційний та інші ризики. Зазвичай, для банків актуальним є окреме управління відсотковим, валютним та ринковим ризиками. Для страхових компаній доцільно чітко визначити поняття та процедури технічного та операційних ризиків.

Використання такого підходу в управлінні ризиками дає ряд переваг : 1) конкретизуються операції управління для окремих служб – фронт-, бек- та мідл-офісу; 2) можлива концентрація фінансових та організаційних зусиль на окремих операціях, що мають підвищений ризик; 3) підвищується прозорість контролю за діяльністю; 4) можлива стандартизація операцій для страховика і банку; 5) зменшуються витрати з адаптації інформаційних технологій, їх можливість прив'язки до окремих процедур; 6) спрощується планування впровадження відповідних заходів. До недоліків відноситься підвищення складності у комплексному здійсненні інтеграції банків та страхових компаній.

Література:

Єрмошенко А. М. Інтеграція страхового сектора з банківською сферою як фактор розвитку національної економіки : монографія / А. М. Єрмошенко. – Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2011. – 448 с.

Козьменко С. Теоретичне підґрунтя банківсько-страхової інтеграції / С. Козьменко, С. Багмет // Вісник НБУ. – 2012. – №2. – С. 22-27.

Мейзнер Я. Нам удалось создать инновационный для Украины bancassurance [Електронний ресурс] / Я. Мейзнер // Банковское страхование (bancassurance). – Режим доступу : <http://forinsurer.com/public/10/09/13/4148>

Гавриленко В. На классический bancassurance мы возлагаем большие надежды [Електронний ресурс] / В. Гавриленко // Банковское страхование (bancassurance). – Режим доступу : <http://forinsurer.com/public/12/04/05/4485>

Бігдаш В.Д. Удосконалення формування оперативної та фінансової стратегії банківсько-страхової діяльності в Україні / В. Д. Бігдаш, Р. Я. Литвиненко // Фінансова система України. – 2009. – Вип. 12. – С. 142-157.

Єрмошенко А. М. Управління ризиками взаємодії страхових компаній з банками / А. М. Єрмошенко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 6. – С. 191-200.

УДК 330.341

ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ІНВЕСТУВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

Босак В. І.

В сучасних економічних умовах розвитку промисловості України формування дієвої системи фінансування інноваційного розвитку промислових підприємств є одним з найважливіших та пріоритетних завдань. На жаль, на сьогодні у багатьох вітчизняних промислових підприємств недостатньо фінансових ресурсів для ефективного проведення операційної та фінансової діяльності, що відповідно супроводжується недостатнім фінансування їх інноваційного розвитку. Фінансування інновацій та інноваційних проектів вітчизняних підприємств можна забезпечити шляхом ефективного залучення інвестиційних ресурсів, а саме формування ефективної системи інвестування, впровадження та реалізації інноваційних проектів на промислових підприємствах.

Система інвестування інноваційного розвитку повинна включати цільовий механізм взаємодії інвестиційних складових фінансування та ключових елементів інноваційного розвитку підприємства. Концепція формування системи інвестування інноваційного розвитку повинна будуватись на двох взаємопов'язаних складових — злагодженої інвестиційній політиці, яка буде спрямована на вдосконалення інноваційної діяльності підприємства (створення науково-

технічної новизни) та забезпеченні її практичного застосування.

Розглянувши підходи різних авторів до визначення інвестиційної та інноваційної діяльності підприємства варто виокремити чітке визначення цих видів діяльності, зокрема, більшість авторів розглядає інноваційну діяльність підприємства як дії направлені на створення або трансформацію фундаментальних та прикладних досліджень, дослідно-конструкторських, проектних та технологічних розробок у новий чи покращений продукт, шляхом випробувань, промислового освоєння, закріплення науково-технічних ідей, винаходів, розробок (серійне виробництво та його вдосконалення) з метою їх впровадження у виробництво і досягнення соціального та економічного ефекту [1].

Багато вітчизняних вчених вважають, що найважливішою складовою економічного забезпечення інноваційної діяльності є необхідні обсяги фінансування, що потребує формування відповідних умов надходження інвестицій, зниження ризику фінансування інноваційних проектів, оптимізації структури, форм та джерел фінансування [2]. Відповідно інноваційно-інвестиційною діяльністю підприємства можна вважати сукупність практичних дій інвесторів та інноваторів, направлених на реалізацію інвестиційної стратегії фінансування інноваційної діяльності.

Створення дієвого механізму інвестування інноваційного розвитку підприємства повинно ґрунтуватись на максимально ефективному використанні інвестиційних ресурсів різного походження, спрямованих на забезпечення інноваційного розвитку промислових підприємств та формування цілісної системи інвестування інноваційних проектів підприємства. Відповідно, система інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності підприємства являє собою сукупність економічних відносин, які виникають у зв'язку з пошуком, залученням і ефективним використанням інвестиційних ресурсів, а також організаційно-управлінські принципи, методи і форми їх впливу на інноваційну діяльність підприємства [2].

У процесі оптимізації структури джерел фінансування інноваційного розвитку доцільно правильно визначити необхідність та можливість використання позикових і залучених інвестиційних ресурсів, які спрямовані на інвестування інноваційних проектів та передбачають їх повернення з відповідними відсотками. Серед позикових джерел інвестування доцільно застосовувати довгострокове кредитування, цільовий державний кредит, інвестиційний податковий кредит, інвестиційний лізинг, інвестиційний селенг, венчурне інвестування, інвестування за рахунок облігацій підприємства, інвестування за рахунок міжнародних фінансових організацій, інвестування із залученням коштів іноземних суб'єктів, інвестування у спеціальних (вільних) економічних зонах. До залучених джерел інвестування інноваційних проектів відносять емісію акцій підприємства, емісію інвестиційних сертифікатів (інвестиційних фондів і компаній), внески сто-

ронніх вітчизняних та зарубіжних інвесторів у статутний фонд, безкоштовне цільове інвестування, що надається державними органами, комерційними структурами та комунальними установами, податкові та митні пільги [3].

Головною причиною, на думку вітчизняних вчених, інвестування в інновації – це якнайшвидше отримати максимальний прибуток. На відміну від іноземного досвіду отримання максимального прибутку – є лише однією із причин, але не головною. Основна причина інвестування в інновації – це екологізація як виробництва, так і отриманої продукції [4].

Отже, механізм взаємодії інвестиційних складових фінансування та ключових елементів інноваційного розвитку підприємства повинен включати забезпечення достатності обсягів інвестицій для реалізації інноваційного проекту, досягнення строку реалізації інноваційного проекту, встановлення періоду повернення вкладених коштів та досягнення запланованого соціального та економічного ефекту.

Література:

1. Вядрова І. М. Система фінансового забезпечення інноваційного-інвестиційного розвитку в Україні та можливості її активізації в сучасних економічних умовах / І. М. Вядрова, С. М. Пашова // Вісник університету банківської справи НБУ. – 2011. – №1(10) – С. 121-126.

2. Товт Т. Й. Інвестиційна складова інноваційної діяльності промислових підприємств / Т. Й. Товт // Вісник ЧТЕІ КНТЕУ : Економічні науки. – 2011. – Вип. І. – С. 217-221.

3. Салига К. С. Залучені та позикові кошти інвестування інноваційних проектів / К. С. Салига // Сталий розвиток економіки. – 2012. – №2(12). – С. 275–282.

4. Мазарчук А. Ю. Вплив інвестицій на інноваційний та інформаційний розвиток підприємства / А. Ю. Мазарчук, О.М. Дупляк // Вісник східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2011. – № 2[156], Ч. 1. – С. 76-80.

УДК 336.7

ФІНАНСОВИЙ ІНЖИНІРИНГ У КОМЕРЦІЙНОМУ БАНКУ

Буряк В. О.

Бурхливий розвиток фінансових інновацій в останні роки, а також швидкий розвиток комп'ютерних технологій, інформатизація та розширення можливостей математичного моделювання сприяли становленню нового напрямку у фінансовій науці – «фінансового інжинірингу» [1, с. 52].

На сьогодні фінансовий інжиніринг залишається недостатньо вивченою сферою економічної науки: відсутня одностайність щодо розуміння його сутності, процесів, інструментарію та методів, що і зумовлює актуальність нашого дослідження.

Вивченню сутності поняття «фінансовий інжиніринг» і особливостей його реалізації присвячено праці Н. Лунякової [2], Т. Медвідь [1], О. Сохацької [3] та інших науковців.

У науковому світі спостерігаються різні підходи до визначення сутності поняття «фінансовий інжиніринг». На сьогодні виникла така ситуація, коли фінансовий інжиніринг існує та повноцінно розвивається, проте відсутня єдина система поглядів вчених щодо сутності даної економічної категорії.

Найчастіше зустрічається твердження Дж. Фіннерті, який вказує, що фінансовий інжиніринг включає у себе проектування, розробку і реалізацію інноваційних фінансових інструментів та процесів, а також творчий пошук нових підходів до розв'язання проблем у сфері фінансів [4]. Також заслуговує уваги визначення Ю.С. Масленченкова, який під фінансовим інжинірингом розуміє фінансове забезпечення клієнта з використанням різних банківських продуктів, у тому числі власних банківських фінансових технологій і фінансових інструментів ринку, що відповідає потребам, як клієнта, так і інтересам банку [5].

На відміну від першого визначення у якому основна увага акцентувалась на інноваційній складовій фінансового інжинірингу, у даному твердженні наголошується, що метою фінансового інжинірингу є узгодження інтересів клієнта та банку.

На нашу думку, сутність визначення фінансового інжинірингу полягає у словах «інновація», «творчість» і передбачає розробку нових фінансових інструментів, фінансових технологій, тобто поєднує два вищенаведені підходи.

Таким чином, у фінансовому інжинірингу, основними є два елементи: клієнт, а також зміни, що відбуваються у зовнішньому і внутрішньому середовищі функціонування банку. Розробка нових фінансових інструментів і фінансових технологій має бути для банків стратегією їх діяльності, а оскільки сучасний банківський менеджмент класифікують як маркетингоорієнтований менеджмент, то банки повинні максимально задовольняти потреби клієнтів. Адже фінансовий інжиніринг банку відіграє важливу роль в «утриманні» та залученні потенційних клієнтів.

Важливо зазначити, що ринок інжинірингу є специфічним сегментом ринку нововведень (інновацій). На початку 90-х років ХХ століття американським ученим М. Хаммером у науковий обіг було введено поняття реінжинірингу, яке є похідним поняттям від інжинірингу і являє собою перебудову чи реорганізацію. Подальшому розвитку фінансового інжинірингу сприяв процес швидкого розвитку комп'ютерних технологій, інформатизація, розширення можливостей

математичного моделювання і т.п. [2].

Фінансовий інжиніринг включає наступні банківські продукти:

- проектне фінансування;
- фонди фінансування будівництва виду А;
- структурне кредитування VIP-клієнтів Банку;
- індивідуальні схемні рішення;
- депозитні програми для клієнтів;
- схемні кредитно-депозитні рішення.

Важливе місце у пакеті банківських послуг займає проектне фінансування. Банки, що надають послуги проектного фінансування: УкрЕксімБанк, Райффайзен банк Аваль, Укрсоцбанк, Укрсиббанк, Банк Надра, ТАС-Інвестбанк, Альфа-Банк, Укрпромбанк, UniCredit Bank та інші. Демчук Н.І. зазначає, що у перспективі український ринок проектного фінансування буде рухатися у бік зближення зі своїми західними аналогами. Все більшими будуть суми проектів, довгими термінами запозичень, вищою питомою вагою позикового капіталу, а також все частіше застосовуватимуться схеми з опціоном на пакет акцій [6].

Вітчизняні банки на недостатньому рівні реалізують фінансовий інжиніринг у своїй діяльності. Необхідність активного застосування фінансового інжинірингу у банку обумовлена дією ряду чинників, серед яких можна виділити:

- загострення конкурентної боротьби між банками;
- активне впровадження інформаційних та комп'ютерних технологій;
- розширення можливостей математичного моделювання;
- персоніфікація банківських продуктів;
- налагодження партнерських відносин з клієнтами тощо.

Однією з причин, що гальмують розвиток фінансового інжинірингу у вітчизняних банках, є незначна кількість висококваліфікованих спеціалістів, які б могли працювати у даній сфері. Адже, для практичної реалізації механізму фінансового інжинірингу, банку необхідно мати висококваліфікованих спеціалістів, які мусять володіти необхідним рівнем знань у всіх галузях економічної та фінансової теорії, бухгалтерської та банківської справи, юриспруденції, математики, статистики та оподаткування, а також уміти аналітично мислити [7].

Отже, на нашу думку, фінансовий інжиніринг – це стратегія банківського бізнесу, спрямована на максимальне повне задоволення потреб існуючих і потенційних клієнтів з урахуванням змін у зовнішньому і внутрішньому середовищі функціонування банку шляхом успішної розробки інноваційних фінансових інструментів і новітніх фінансових технологій.

Масове практичне впровадження вітчизняними банками фінансового інжинірингу дозволить їм розширити спектр послуг, знизити ймовірність втрат і отримати додатковий прибуток, а також стати більш конкурентоспроможними на ринку банківських послуг.

Література:

1. Медвідь Т. Фінансові інновації банків: зворотній бік медалі / Т. Медвідь // Вісник Національного банку України. – 2009. – №5 (159). – С. 52-56.
2. Лунякова Н. Финансовый инжиниринг в банке как инструмент активизации привлечения клиентов. – [Електронний ресурс] / Н. Лунякова. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_33/Zmist/19PDF.pdf.
3. Фінансовий інжиніринг : навч. посіб. / за ред. О. М. Сохацької. – К. : Кондор, 2011. – 660 с.
4. Finnerty J. D. Financial Engineering in Corporate Finance / J. D. Finnerty // Financial Management, 1988. – Winter. – P. 14-33.
5. Масленченков Ю. С. Финансовый менеджмент в коммерческом банке. Технология финансового менеджмента клиента / Ю. С. Масленченков. – М. : Перспектива, 1997. – 214 с.
6. Демчук Н. І. Банківська практика проектного фінансування в умовах фінансової глобалізації. – [Електронний ресурс] / Н. І. Демчук. – Режим доступу : http://www.rusnauka.com/30_NNM_2010/Economics/73199.doc.htm.
7. Череп А.В. Банківські операції : навч. посіб. / А. В. Череп, О. Ф. Андросова – К. : Кондор, 2008. – 410 с.

УДК 336.7(063)

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ НЕГОСУДАРСТВЕННОГО ПЕНСИОННОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ

Валентиенко В. П.

Проблема пенсионного обеспечения, особенно после ужесточения условий выхода на пенсию (увеличения возраста, трудового и страхового стажа) приобретает все большую остроту.

В Украине, по данным статистики, до пенсии пока еще доживают 70% мужчин и 85 % женщин. А дальше продолжительность жизни для мужчин – 15,5 лет, для женщин – 20 лет.

Существующая государственная система пенсионного обеспечения или так называемая солидарная хорошо работает при условии, что работающих в 5-6 раз больше, чем пенсионеров. В настоящее время даже, если все трудоспособные граждане Украины будут официально трудоустроены, то и тогда на двух работающих будет один пенсионер. То есть источник пенсионных выплат по объективным причинам постоянно сокращается и к 2018 году достигнет критического состояния. В период с 2019 – 2023 года достигнут пенсионного возраста 3,4 млн. чел., а войдут в трудоспособный возраст 1,9 млн. чел. Разница минус 1,4 млн. чел.

Финансовый кризис 2008 – 2009 года поставил Пенсионный фонд Украины на грань банкротства. Поступления в Пенсионный фонд за счет страховых взносов составили 99,8 млрд. грн. а недостающие для выплаты пенсий 48,5 млрд. грн. (то есть почти 50% от

собственных средств) получены из Государственного бюджета. В настоящее время дефицит ПФУ по оценке специалистов составляет от 50 до 80 млрд. грн. , а минимальная пенсия должна составлять не 900 грн., а 2700 грн.

Действия государства: повышение пенсионного возраста для женщин до 60 лет, мужчин до 65 лет, трудового стажа для женщин - 30 лет , для мужчин – 35 лет, сокращение 16 льготных категорий. Эта тенденция будет продолжаться и дальше.

Государство оказалось не готово к введению второго уровня. Поэтому в ближайшее время должен получить развитие третий уровень - негосударственное пенсионное обеспечение (НПО) как институт для длительного инвестирования (15 – 40 лет). Доходность - 4% гарантированный доход + инвестиционный доход от деятельности компании. Ежегодные платежи не облагаются налогом на доходы физических лиц (15%), освобождение от налога наследников первой линии. Пожизненная пенсия учитывается во время определения минимальной пенсии по возрасту.

Анализ показывает, что в обществе идет процесс осознания необходимости развития НПО, как направления, которое позволит приблизиться к решению ряда проблем:

1. Экономической – дополнительный источник инвестиций в экономику Украины (по оценкам международных специалистов, более 50 млрд. грн.).

2. Политической – формирование гражданского общества, где каждый гражданин отвечает за свое финансовое настоящее и будущее.

3. Социальной - формирование собственной достойной пенсии, получение финансовой независимости.

Определенная работа за этот период была проведена на уровне области. Так, по инициативе Союза предпринимателей Харьковской области (СПХО) совместно с облгосадминистрацией Харьковской области были проведены ряд совещаний, семинаров с участием руководителей крупных предприятий по вопросам НПО. Однако они носили информационный характер.

Исходя из вышеизложенного материала, можно сделать вывод о том, что:

1. Государство в условиях рыночной экономики не может дальше выполнять функцию патернализма (забота старшего о младшем) в сфере пенсионного обеспечения.

2. Созданы объективные условия в законодательстве Украины для развития финансовых инструментов, соответствующих европейским нормам для формирования каждым своей собственной пенсии.

3. Одним из главных направлений по развитию НПО является повышение финансовой грамотности населения.

4. Предлагается на уровне облгосадминистрации разработать

систему мер по розвитку и внедрению НПО по месту жительства и на предприятиях города Харькова и области.

5. Использовать возможности инвестиционной составляющей программ накопительного страхования для социально – экономического развития Харьковского региона.

Литература:

1. О негосударственном пенсионном обеспечении: Закон Украины от 09.07.2003 г.

2. О мерах относительно законодательного обеспечения реформирования пенсионной системы: Закон Украины от 08.07.2011 г.

3. О государственной социальной помощи лицам, которые не имеют права на пенсию: Постановление Кабинета Министров от 04.2005 г. № 261

4. Алексеев А. Защита прав потребителей финансовых услуг при тотальной финансовой безграмотности населения» / А. Алексеев// Зеркало недели. – 2012. – 2 апреля.

5. Ткаченко Л. Демографические маркеры пенсионного возраста./ Л. Ткаченко// Зеркало недели. - 2012. - №27. – С.9.

6. Харламов П. Зачем необходимо накопительное страхование жизни? / П. Харламов // Деньги. 2012. – 7 апреля.

УДК 336.7

**ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ПОНЯТТЯ
«ФІНАНСОВА БЕЗПЕКА БАНКУ»**

Васильєва Г. О.

З розвитком людства зростають масштаби економічних криз, які поступово переміщуються з сфери виробництва у сферу фінансів, а в цій сфері найбільшого впливу зазнав банківський сектор. Фінансова безпека банку тісно взаємодіє з фінансовою безпекою країни та відображається на банківській системі в цілому. Тому визначення поняття «фінансова безпека банку» набирає особливої гостроти [1, с. 145].

Метою роботи є визначення та узагальнення економічної сутності поняття «фінансова безпека банку», для подальшого її вивчення та аналізу.

Проблеми, пов'язані з фінансовою безпекою, досліджувались і вивчались багатьма науковцями, серед яких: О. І. Хитрін, О. І. Барановський, Д. А. Артеменко, М. М. Єрмошенко,

Фінансова безпека банку – це захист фінансових інтересів банку, його фінансової стійкості і середовища, в якому він функціонує [2, с. 245].

На думку О. І. Хитріна, фінансову безпеку банку можна визначити як динамічний стан, при якому він забезпечує захист життєво важливих соціально-економічних інтересів громадян, господарюючих суб'єктів, суспільства та держави від зовнішніх та внутрішніх факторів [3, с. 122].

Дане визначення не можна вважати точним, бо воно більше стосується банківської системи в цілому, а не окремого банку.

Великий економічний словник дає таке визначення. Безпекою банку є стан захищеності його життєвих інтересів від недобросовісної конкуренції, протиправної діяльності кримінальних формувань і окремих осіб, здатність протистояти зовнішнім та внутрішнім загрозам, зберігати стабільність функціонування і розвитку відповідно до статутних цілей [4].

Проте жоден економічний словник не має тлумачення поняття «фінансова безпека банку», що свідчить про те, що проблемі забезпечення фінансової безпеки банків присвячено достатньо невелику кількість досліджень. Більшість авторів досліджують економічну безпеку банку, або безпеку банку взагалі.

Сутність фінансової безпеки банківської діяльності, на думку Д. А. Артеменка, полягає в забезпеченні організаційно-управлінських, режимних, технічних і профілактичних заходів, що гарантують якісний захист прав та інтересів банку, зростання статутного капіталу, підвищення ліквідності активів, збереження матеріальних та фінансових цінностей [4, с. 172].

Дане визначення є некоректним, адже воно наводить перелік результатів. Також, безпека - це стан, а не сукупність заходів.

Інакше трактування дає відомий дослідник проблем економічної безпеки О. І. Барановський. На його думку, фінансова безпека банку - це сукупність умов, при яких потенційно небезпечні для фінансового стану банківської установи дії або обставини ліквідовані, або зведені до такого рівня, при якому вони не можуть завдати збитку банку, збереженню і відтворенню його майна та інфраструктури [5, с. 12-13].

Визначення О. І. Барановського найбільш повно та точно розкриває сутність фінансової безпеки банку.

Враховуючи все вищевикладене, можна сформулювати власне визначення поняття «фінансова безпека банку»: це сукупність взаємопов'язаних діагностичних, інструментальних і контрольних заходів фінансового характеру, які повинні оптимізувати використання фінансових ресурсів, забезпечити належний їх рівень та зменшити вплив зовнішніх та внутрішніх середовищ.

Провівши доцільний аналіз економічної сутності фінансової безпеки банку, розуміємо, що в результаті розколу авторами думок, не існує єдиного визначення даного поняття, проте на підставі всіх визначень, сформулювали найбільш повне та точне. Зв'язок фінансової безпеки банку, банківської системи та країни, дає підстави ви-

вчати та аналізувати дане питання і в подальшому.

Літературв:

1. Пластун О. Л. Фінансова безпека підприємств і банківських установ : монографія / О. Л. Пластун. – Суми : ДВНЗ УАБС НБУ,-2009. – С. 145.
2. Дмитров С. О. Управління фінансовою безпекою комерційного банку / С. О. Дмитров // Банківський менеджмент. – 2012. – №2. – С. 245.
3. Хитрін О. І. Фінансова безпека комерційних банків / О. І. Хитрін // Фінанси України. – 2004. – №11. – С. 118-124;
4. Азрилян А. Н. Большой экономический словарь – А. Н. Азрилян. – М., 1999. – 1248 с.
5. Артеменко Д. А. Механизм обеспечения финансовой безопасности банковской деятельности : дис. на здобуття наук. ступеня канд. эк. Наук / Д. А. Артеменко, 1999. – 172 с.
6. Барановський О. І. Банківська безпека: проблема виміру / О. І. Барановський // Економіка і прогнозування. – 2006. – №1. – С. 7-26.

УДК 336.717.3

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДЕПОЗИТНИХ РЕСУРСІВ БАНКАМИ УКРАЇНИ

Галета К. А.

Стабільне функціонування та подальший розвиток банківської системи України перебувають у тісному зв'язку із збільшенням обсягів банківських ресурсів. Від того, наскільки банки приділяють увагу формуванню фінансових ресурсів, залежить їх спроможність здійснювати їх активні операції та фінансова стійкість банківської системи в цілому. Саме тому однією з необхідних передумов для ефективного функціонування банків та їх фінансової стійкості є стабільність і достатність ресурсної бази банків [1].

Актуальним є визначення впливу депозитних ресурсів на формування ресурсної бази банку.

Метою роботи є розробка теоретичних положень формування депозитних ресурсів банку.

Основним джерелом ресурсів банків є депозити, які можна трактувати як кошти у національній та іноземній валюті, передані їхнім власником або іншою особою за його дорученням у готівковій або безготівковій формі на рахунок власника, для зберігання на певних умовах [3].

Існує різна класифікація депозитів за різними ознаками [3]. Це пояснюється тим, що банки прагнуть задовольнити попит різних клієнтських груп за банківські послуги і залучити заощадження, вільний

грошовий капітал на свої рахунки. Найчастіше як критерій класифікації використовують три ознаки: за критеріями вкладників (депозити юридичних осіб, депозити фізичних осіб, депозити фізичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності); залежно від терміну і порядку вилучення (строкові депозити, депозити до запитання, ощадні вклади населення) та за валютою вкладу (депозити в національній валюті, депозити в іноземній валюті).

Автором на основі даних НБУ [4] розроблена динаміка коштів фізичних осіб та суб'єктів господарювання банківської системи України (табл.1).

Як видно з табл.1 обсяги депозитів фізичних осіб постійно перевищували обсяги депозитів суб'єктів господарювання. Станом на 01.01.2012 року загальна сума депозитів фізичних осіб в 12 раз перевищувала депозити суб'єктів господарювання. Ця загальна позитивна тенденція зростання коштів фізичних осіб в банках в умовах фінансової кризи була збережена завдяки встановленню обмежень на дострокове вилучення депозитів. Дані заощадження відіграють важливу роль не лише у формуванні ресурсів банків, а й розвитку економіки країни, так як ці кошти перетворюються на кредити в результаті виконання функції фінансового посередника банками.

Таблиця 1

Динаміка коштів фізичних осіб та суб'єктів господарювання банківської системи України

Роки	Кошти суб'єктів господарювання, млн. грн.	Кошти фізичних осіб, млн. грн.	Абсолютне відхилення, (+,-)
01.01.2005	38 353	81 335	42 982
01.01.2006	38 718	133 756	95 038
01.01.2007	39 083	182 976	143 893
01.01.2008	39 448	275 477	236 029
01.01.2009	39 814	357 147	317 333
01.01.2010	40 179	325 209	285 030
01.01.2011	40 544	414 771	374 227
01.01.2012	40 909	492 418	451 509

Автором проаналізовано, що депозити суб'єктів господарювання упродовж 2005-2012 років мали схильність вкладів коштів. Особливо це збільшення помітне на 01.01.2012 рік коли загальний обсяг депозитів суб'єктів господарювання в 1 раз перевищував обсяги 2011 року.

Отже, загалом депозити фізичних осіб та суб'єктів господарювання набули особливої ролі у формуванні ресурсів банків. Проте фінансова криза внесла свої корективи, які ще відчуються протя-

гом останніх років. Вітчизняним банкам необхідно більш залучати внутрішні ресурси, основними з яких лишаються заощадження фізичних осіб. Банки мають стимулювати свою діяльність у цьому сегменті, тим більше, що НБУ підвищив гарантовану суму відшкодування по вкладах в збанкрутілих банках з 150 до 200 тис грн. [5]. В результаті такої політики НБУ відбудеться підвищення довіри до банків і забезпечуватиме їх достатнім припливом коштів для подальшої успішної діяльності.

Література:

1. Лобанова А. Л. Ресурсна політика комерційних банків України / А. Л. Лобанова // Фінанси України. – 2005. – №1. – С.88-95.
2. Шевцова М. Ю. Оптимізація формування ресурсної бази банку / М. Ю. Шевцова, Г. Е. Бурчак // Вісник Дніпропетровського університету. – 2011. – №5. – С. 161-170.
3. Коновалова О. В. Організація аналізу депозитних операцій комерційного банку / О. В. Коновалова // Науковий вісник Державної академії статистики, обліку та аудиту. – 2005. – №2. – С. 47-54.
4. Аналіз банків України: огляд, графіки, факти [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://bankografo.com/nbu-dinamika-finansovogo-stanu-bankiv-ukrayini-na-1-sichnya-2012-roku.html>.
5. Путівник у світі особистих фінансів [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.prostobank.ua /depoziti/statti>.

УДК 336.7(063)

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ СУБ'ЄКТІВ НЕДЕРЖАВНОГО ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Ганічева-Кіяшко В. О.

У теперішній час середній вік населення України, як і населення інших країн Європи, стрімко збільшується, а кількість тих, хто створює додатковий продукт, тобто працює, навпаки, повсякчас знижується.

Такі тенденції свідчать перш за все, про те, що найближчим часом наша держава буде не здатна забезпечувати достатній рівень життя населенню, що досягло пенсійного віку. Оскільки, згідно з наявною демографічною ситуацією у нашій країні, кількість тих хто робить внески в Пенсійний фонд є меншою ніж людей пенсійного віку.

Пенсія за визначенням – це той час, коли кожна людина "споживає" плоди своєї праці. Більша кількість людей, що досягли пенсійного немає можливості заробляти кошти та потребує певної соці-

ального захисту та допомоги.

Європейські країни, США та Японія, на відміну від країн СНД, мають розвинені системи альтернативних державним пенсійних інститутів, які гарантують повний соціальний і матеріальний захист людей пенсійного віку, створюють конкурентне поле соціальних послуг і навіть змушують державу краще піклуватися про своїх громадян [1].

Існуюча система пенсійного забезпечення, в нашій країні складається з трьох рівнів:

I рівень – солідарна система, пенсійні й соціальні послуги надаються за рахунок коштів Пенсійного фонду України;

II рівень – накопичувальна система, персоніфіковані кошти застрахованих осіб накопичуються в Накопичувальному фонді;

III рівень – система недержавного пенсійного забезпечення, пенсійні виплати здійснюються за рахунок накопичень, сформованих за допомогою добровільної участі громадян, роботодавців та їхніх об'єднань у недержавному пенсійному страхуванні [3].

Недержавне пенсійне забезпечення, як передбачено законодавством, здійснюється:

– недержавними пенсійними фондами (НПФ) шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів;

– страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті;

– банківськими установами шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб [4].

Автором, з використанням базових підходів [1], був проведений порівняльний аналіз накопичення коштів та виплат у страховій компанії життя, недержавному пенсійному фонді та банку, отримані результати наведе в табл. 1.

Як видно з табл.1, в нашій країні існує три основних варіанти реалізації третього рівня системи пенсійного забезпечення.

Отже, зважаючи на сучасну демографічну ситуацію, населенню нашої країни необхідно замислитись над альтернативними варіантами пенсійного забезпечення, та не розраховувати тільки на державну підтримку. На сьогодні на Українському ринку функціонують три основні установи, що пропонують послуги в недержавному пенсійному забезпеченні. Обрання одної з них, чи вибір комбінації залежить виключно від цілей та задач, які ставить кожний окремий потенційний клієнт при здійсненні вибору.

Таблиця 1

Порівняльний аналіз накопичення пенсії у СК, НПФ та банку

Критерії порівняння	Банк	Страхова компанія	Недержавний пенсійний фонд
1. Дожиття	до закінчення дії договору, клієнт отримує суму накопичених коштів та відсотки		
	–	–	та фонд індексації
2. Смерть в насл. хвороби	вигодонабувачі отримують суму накопичених коштів та відсотки		
	через 6 місяців	після отримання документів, що підтверджують смерть	та фонд індексації протягом місяця після отримання документів
3. Смерть від нещасного випадку	вигодонабувачі отримують суму накопичених коштів та відсотки		Вигодонабувачі отримують подвійну гарантовану суму та відсотки та фонд індексації
	через 6 місяців	після отримання документів, що підтверджують смерть	протягом місяця після отримання документів
4. Смерть через ДТП	вигодонабувачі отримують суму накопичених коштів та відсотки		Вигодонабувачі отримують потрібну гарантовану суму та відсотки та фонд індексації
	через 6 місяців	після отримання документів, що підтверджують смерть	протягом місяця після отримання документів
5. Право на спадок	Спадкоємці можуть оскаржити права на спадок у суді		Суд не може оскаржити права вигодонабувача на спадок по страховому полісу

Літератури:

1. Накопичувальне страхування життя як конкурентоздатна альтернатива недержавному пенсійному забезпеченню [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.strategy-life.com.ua/articles_detailed.php?id=30.

2. Про страхування : Закон України від 07.03.1996 р. № 86/96 // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/85/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування від 09.07.2003 р. № 1058-IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 49-51. – Ст. 376.

4. Про недержавне пенсійне забезпечення від 09.07.2003 р. № 1057 –IV // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 2003. – № 47-48. – Ст. 372.

ОСОБЛИВОСТІ ТА МЕТОДИ ЗНИЖЕННЯ ДЕПОЗИТНИХ РИЗИКІВ В БАНКІВСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Гончарова А. А.

В даний час, в час розвитку української економіки та поступового її виходу з кризи, постає питання ефективного управління банківською системою України. Діяльність банківської установи, перш за все, потребує розробки методів щодо перманентного отримання прибутку. Але це неможливо без врахування ризиків, що притаманні банківській сфері. Кошти, які залучають банківські установи з метою тимчасового їх використання задля отримання прибутку, мають ризикований характер, оскільки завжди є ймовірність неотримання таких ресурсів. Отже, існує проблема існування депозитного ризику, яка може значно погіршити діяльність банківської установи. Даною проблемою займався такий вчений, як Н. А. Лунякова, яка в своїх працях досліджувала наслідки високого депозитного ризику та шляхи поліпшення даної ситуації. В банківській системі України під час інвестиційної діяльності та довгострокового кредитування стає значущою проблема забезпечення ресурсами, тому дуже актуальним є визначення та дослідження особливостей депозитного ризику банків.

Метою даного дослідження є розкриття сутності депозитного ризику в банківській системі та визначення його особливостей за допомогою розкриття методів зниження даного ризику.

Депозитні ризики можуть виникнути через економічну та політичну нестабільність, погіршення якості та асортименту послуг, посилення конкурентів, зниження якості обслуговування клієнтів, зміна кон'юнктури ринку, зниження довіри до банків [1]. Отже, існують фактори, що впливають на підвищення депозитного ризику. Детальніший аналіз факторів та методи, за допомогою яких можна знизити їх вплив на діяльність банку представлені в табл. 1.

Існують фактори, на які відбувається вплив банку та, на які банк вплинути не може [1]. Отже, з таблиці видно, що сама лише банківська установа не може зробити свою діяльність менш ризиковою. Найбільш вагомим фактором виникнення депозитних ризиків є недовіра населення до банківської системи. Таку проблему треба вирішувати на державному рівні, а саме, за допомогою вдосконалення роботи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. Потрібне впровадження щодо зміни факту виплати, а саме, щоб ФГВФО відшкодував вкладникам кошти в момент їх неповернення, а не на стадії банкрутства банківської установи. Також, діяльність ФГВФО потребує зміни в частині виплати внесків до нього банками, тобто впровадження сплати такого відсотку, який би відповідав фінансовому стану банківської установи.

Таблиця 1

Фактори та методи зниження депозитного ризику

Фактори, на які не може вплинути банк	Методи зниження депозитного ризику
1. Недовіра населення до банківської системи	1. Вдосконалення роботи Фонду гарантування вкладів фізичних осіб
2. Вилучення коштів вкладників з банків	2. Врахування макроекономічної ситуації в країні, кон'юнктури фінансового ринку
1. Перехід існуючої клієнтської бази до конкурентів	1. Постійне вдосконалення кваліфікованості персоналу
2. Непередбаченість поведінки існуючих вкладників	2. Накопичувальні депозитні вклади
3. Ймовірність дострокового зняття коштів	3. Кластеризація клієнтської бази
4. Залишки коштів на рахунках клієнтів	4. Кількісний аналіз депозитних ризиків

Але є фактори, на які може впливати безпосередньо банківська установа. Асортимент продукції, її якість, привабливі умови депозитів для вкладників банку, редагування відсоткової ставки залежно від ситуації на ринку банківських послуг та дій конкурентів. Фактором, що впливає на збільшення депозитного ризику, є непередбаченість поведінки існуючих та потенційних вкладників. Наприклад, за допомогою накопичувальних депозитних вкладів, умовою яких є відсутність права зняття коштів до окінчення строку, банк може оцінювати, розраховувати та приймати відповідні дії щодо своєї ресурсної бази, тим самим, забезпечуючи отримання прибутку. Важливим критерієм щодо зниження депозитного ризику, є кваліфікованість персоналу, що проявляється, насамперед, під час недопущення переходу існуючої клієнтської бази до конкурентів, шляхом пропонування більш вигідного для клієнта депозитного вкладу в даному банку.

Для зменшення депозитного ризику в банківській установі пропонується кластеризація клієнтської бази, що буде створюватися за різними критеріями, важливіший з яких є сума вкладу. Поділ клієнтів відбувається й за такими критеріями, як тип клієнта, його місце роботи та доходи, дослідження поведінки вкладників за їх рахунками, ймовірність дострокового зняття коштів та поповнення вкладу.

Банківським установам пропонується також проведення кількісного аналізу депозитних ризиків за допомогою таких методів, як регресійний аналіз, теорія імовірності, багатомірний статистичний аналіз, що дозволить їм провести оцінку прогнозуємих значень на рахунках клієнтів залишків коштів, проаналізувати та спрогнозувати ймовірну поведінку конкурентів, зміну валютних курсів.

Потрібно слідкувати за тенденціями витрат населення, оскільки через збільшення витрат населення, збільшується ймовірність накопичення їми коштів, відповідно банк може зредагувати відсоткові ставки за депозитними вкладками, а в разі зменшення сукупних ви-

трат населення, попередити підвищення депозитного ризику.

Наявність та підвищення депозитного ризику є вагомим фактором, що може знизити формування ресурсної бази та вплинути на рівень прибутку, тому потрібне постійне управління ним.

Література:

1. Лунякова Н. А. Сущность, классификация и факторы возникновения депозитных рисков банка / Н. А. Лунякова // Вісник СевНТУ. Вип.98: Економіка та фінанси: зб.наук.праць. – Севастополь: Вид-во СевНТУ, 2009. – С.84-91.

УДК 336.7

МЕТОДИ ПОВЕРНЕННЯ БАНКОМ ПРОБЛЕМНИХ КРЕДИТІВ

Горячковська Ю. В.

Розгортання другої хвилі світової фінансової кризи, спад світового господарства призвели до значних проблем як у банківській системі загалом, так і України зокрема. Неповорнення кредитів здійснює значний дестабілізуючий вплив на функціонування банківської системи України. Саме тому дослідження проблем управління проблемними кредитами банків та виявлення шляхів їх вирішення набувають особливої актуальності.

Вивченню питань проблемних кредитів та методів їх повернення присвячені праці Александрова А. Ю. [1], Герасименко Р. А., Дегтярьової М. С. [2, 3], Карчева Г. В. [4], Костюченко О. Є., Цибаєва А. О. [5] та інших. Проте питання організації повернення проблемних кредитів й досі залишається актуальним, а тому потребують подальшого дослідження.

Основною метою роботи є узагальнення методів повернення проблемних кредитів.

Під проблемним кредитом розуміється кредит, за яким вчасно не проведено один або кілька платежів, істотно знизилася ринкова вартість забезпечення, виникли обставини, які дають привід банку мати сумнів щодо повернення кредиту [2].

Міжнародна практика [5] свідчить, що ефективним методом роботи з проблемними кредитами банку є здійснення реструктуризації кредитної заборгованості. Такий спосіб зниження простроченої позикової заборгованості може застосовуватися банком вибірково відносно конкретних позичальників і видів позик, з урахуванням можливостей практичної його реалізації для досягнення поставленої мети.

Результати аналізу особливостей застосування реструктуризації в Україні, викладені в роботі [4], свідчать, що методи повернення

проблемних кредитів можуть класифікуватися на внутрішні та зовнішні: до внутрішніх відносяться: кредитні канікули; зниження рівня процентних ставок за кредит; пролонгація кредиту; конвертація валютного кредиту в гривневий; прощення пені та штрафних санкцій; зміна схеми погашення кредиту з класичної на анuitетну; до зовнішніх – передача проблемних активів в управління третій особі (колектору) без оптимізації балансу банку; передача/продаж проблемних активів пов'язній фінансовій компанії на засадах оптимізації балансу (SPV onshore/offshore); продаж проблемних активів непов'язаній фінансовій компанії на умовах факторингу; здійснення сек'юритизації активів.

Подальше вдосконалення роботи банків з проблемною позиковою заборгованістю має здійснюватися з урахуванням міжнародного досвіду виходу банків з кризового стану в сфері кредитних відносин.

У міжнародній практиці використовуються два підходи до реанімації банківського сектора [3]: 1) додаткове державне фінансування банків з метою підвищення ліквідності банківської системи; 2) створення окремого санаційного банку, який акумулює проблемні активи.

Отже, банки нині активно використовують різні методи повернення проблемних кредитів, враховуючи сукупність різних факторів, що визначають можливість і ефективність їх застосування, а також можливості позичальника надалі розраховатися перед банком за простроченою заборгованістю. Проте якість кредитного портфеля значної кількості банків в Україні залишається вкрай незадовільною. Це дає підстави стверджувати, що рішення цієї проблеми тільки зусиллями самих банків не можливо. Потрібно оздоровлення економічної ситуації і валютних відносин в країні, посилення державного регулювання кредитної діяльності банків, підвищення життєвого рівня населення.

Отже, менеджмент банків повинен вести постійний пошук найбільш ефективних способів повернення прострочених суд і зниження проблемної позикової заборгованості, використовуючи при цьому позитивний досвід як вітчизняних, так і зарубіжних банків.

Подальший напрям дослідження посягає у вдосконаленні організаційно-методичного забезпечення процесу повернення банком проблемних кредитів.

Література:

1. Александров А. Ю. Управление проблемными активами в кризисных условиях / А. Ю. Александров // Проблемы современной экономики. – 2009. – № 1 (29). – С. 213-217.

2. Герасименко Р. А. Проблемні позики та прогнозування їх частки в кредитному портфелі банку / Р. А. Герасименко, М. С. Дегтярьова // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 4. – С. 40-46.

3. Герасименко Р. А. Снижение проблемной ссудной задолженности как условие выхода банковской системы Украины из кризиса / Р. А. Герасименко,

М. С. Дегтярьова // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. – 2009. – Вип. 2 (7). – С. 14-23.

4. Карчева Г. Основні проблеми розвитку банківської системи України у посткризовий період та шляхи їх вирішення / Г. Карчева // Вісник Національного банку України. – 2010. – № 8. – С. 30-36.

5. Костюченко О. Є. Шляхи вдосконалення роботи з проблемними кредитами банку в посткризовий період / О. Є. Костюченко, А. О. Цибаєв // Економічний форум. – 2012. – № 3. – С. 26-31.

6. Слобода Л. Напрямки вдосконалення роботи банків України з проблемними активами в посткризовий період / Л. Слобода, Н. Дунас // Вісник Національного банку України. – 2011. – № 4. – С. 46-51.

УДК 338.242

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ У ВНУТРІШНЬОМУ І ЗОВНІШНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Дем'яненко Т. І.

Інвестиційна діяльність та її результати мають дуальну природу – економічну, що полягає у збільшенні здобутків суб'єктів, яким вона притаманна, тобто підприємницьку, та суспільну, соціальну, що втілюється у доступності її результатів для всіх економічних агентів, незалежно від їх відношення і ставлення до цих процесів. Тому об'єктивною необхідністю є дослідження особливостей інвестування з позицій підприємницького середовища, тобто в економічному аспекті, та суспільства в цілому – у соціальному.

Крім того, інвестиційна діяльність впливає на перебіг економічних процесів на всіх економічних рівнях. Вона являється одним з дієвих засобів забезпечення зростання суспільного багатства на макроекономічному, досягнення позитивного сальдо бюджету на мезоекономічному, прибутку суб'єктів підприємництва та індивідуального доходу окремих осіб, якими можуть бути власники і наймані працівники на мікроекономічному. Таким чином, кожен суб'єкт соціально-економічних відносин, не залежно від того, яку позицію щодо інвестування він займає: активну, коли безпосередньо приймає участь в ньому, або пасивну, якщо тільки користується його здобутками, отримує певну частку від результату інвестування – створеного соціально-економічного блага [1, 5, 7].

Особливістю інвестиційного розвитку в умовах сьогодення є необхідність врахування внутрішніх і зовнішніх, економічних і соціальних, підприємницьких і суспільних, об'єктивних і суб'єктивних чинників впливу на активність її перебігу. Здобутки інвестиційної діяльності й інвестування як процесу є суспільним благом з позицій кори-

стування отриманою соціально-економічною вигодою.

Ґрунтуючись на економічній природі інвестицій, їх варто розуміти як фінансові, майнові, інтелектуальні цінності, використання яких спрямоване на підтримку, активізацію та якісне оновлення відтворювальних процесів підприємств згідно з об'єктивними умовами господарювання і метою досягнення очікуваного ефекту у внутрішньому і зовнішньому середовищі на визначеному проміжку часу, що передбачає задоволення активних суб'єктивно-об'єктивних потреб інвесторів. В умовах сьогодення основними класифікаційними ознаками інвестицій, які мають теоретичну значущість і практичну цінність є: об'єкт вкладання, характер участі інвестора, період інвестування, форма власності, територіальна приналежність, сума вкладень, впливовість, джерела формування, ризикованість, прибутковість, мета вкладання, достатність інформації, галузева спрямованість, прибутковість, регіональна приналежність, послідовність вкладання, мотивація, економічна ефективність.

Промислові підприємства, здійснюючи активну інвестиційну діяльність, матимуть змогу успішно конкурувати з вітчизняними й іноземними товаровиробниками. В цих умовах для кожного підприємства, що проводить самостійну інвестиційну діяльність, важливими є питання формування і вибору стратегій її здійснення, вирішення яких вимагає використання обґрунтованого теоретичного і методичного забезпечення, адекватного тенденціям розвитку зовнішніх і внутрішніх соціально-економічних відносин.

Основою існуючих проблем економіки є системна незавершеність процесу формування повноцінного ринкового середовища та суперечність здійснюваних реформ [4]. Зазначена проблема поширюється і на інвестиційні процеси та інвестиційний розвиток. Для того, щоб сформований трансформацією поштовх зростання темпів капіталовкладень та економічного росту взагалі перетворився на усталений прогресивний процес, необхідно, щоб інвестиційна політика працювала на випередження, була зорієнтована на підвищення конкурентоспроможності економіки [3, 6].

Стрижнем, головним завданням інвестиційного розвитку у цьому контексті є постіндустріалізація, успішність якої вимагає: розроблення стратегій як консенсусу еліт; розгляду господарського зростання як засобу вдосконалення соціуму, досягнення суспільного блага; генерації та впровадження великих інвестиційних проектів, які повинні виконувати дуальну роль: економічну в якості точок зростання і соціальну для надбання суспільної національної гордості, про що зазначено в процесі роботи вже згаданої конференції [5].

Для досягнення поставлених завдань необхідно сконцентрувати інвестиційні ресурси і організаційні намагання у наступних напрямках [5, 6, 7]:

підвищення конкурентоспроможності продукції, розширення ринків збуту, збільшення частки виробів високої промислово-

технологічної переробки; сприяння випереджальному розвитку наукомістких галузей та науково-технічному оновленню виробництва, машинобудування як інвестиційної галузі для всього промислового комплексу країни; прискорення модернізації національної інфраструктури; всебічної розбудови ринкової інфраструктури; фінансового забезпечення економічного зростання; якісного покращення інвестиційного клімату; якісного оновлення інтелектуальних трудових ресурсів; загального посилення орієнтації економіки та збереження екологічної рівноваги.

Активізація інвестиційного ринку України вимагає розробки нових підходів до залучення коштів підприємств, населення, органів регіонального управління та місцевого самоврядування, які б ґрунтувалися на організаційних формах, що в змозі збалансувати підприємницькі ризики та забезпечити масовість грошових надходжень [5]. Такими організаційними формами є інститути спільного інвестування, закон про запровадження яких вступив у силу в квітні 2001 р. Важливим адміністративним і економічним заходом повинна стати оптимізація інвестиційної діяльності. На сьогодні цю проблему необхідно розглядати з двох точок зору: нарощування обсягів інвестування і підвищення ефективності інвестицій [1, 2].

Для цього доцільно використати три основні напрями інвестиційного розвитку. Перший передбачає розширення можливостей фінансування, незалежно від того, чи надходить воно від самого підприємства чи від сторонніх інвесторів (готівкове фінансування, пайові частки банків, страхових компаній, лізингова мережа, іноземні інвестиції). Другий – це стимулювання готовності потенційних учасників інвестиційного ринку до використання можливостей фінансування, і третій – ефективно використання інформатизації, оскільки країни, які не впишуться "до постіндустріальної інформаційної інфраструктури, ризикують на довгі роки опинитися на узбіччі магістралей прогресу, а отже перетворитися на аутсайдерів перерозподілу світового прибутку" [4].

Приплив інвестиційних ресурсів залежить не тільки від сприятливого інвестиційного клімату, що створює держава та органи місцевого самоврядування, тобто зовнішнє середовище промислових підприємств, а й від них самих, тобто від самостійного генерування програм стратегічного розвитку з орієнтацією на існуючий споживчий попит і на формування промислового інноваційного попиту. Знаходячись на нижньому рівні таксономічної ієрархії, підприємства відчувають плинність і мінливість дії факторів зовнішнього середовища більш істотно, бо кількість останніх збільшується, підкріплюючись з кожним рівнем додатковою сукупністю соціально-економічних чинників. Тому зовнішнє оточення підприємств є більш хаотичним і розмаїтим, що змушує їх приділяти постійну увагу вирішенню питань формування власних стратегій інвестиційної діяльності на основі забезпечення високої інвестиційної привабливості, сприйнятливості, готовності до впровадження інвестиційних проектів, значної ефективності

ті останніх з метою залучення необхідних обсягів інвестиційних ресурсів для внутрішнього інвестування або здійснювати пошук привабливих об'єктів для самостійного вкладання в них коштів для зовнішнього. Багатоаспектність і складність цих процесів і понять створює об'єктивну необхідність в управлінні інвестиційним розвитком на мікроекономічному рівні, тобто на підприємстві.

Література:

1. Денисенко М. П. Організаційно-економічний механізм інвестування / М. П. Денисенко. – К. : Науковий світ, 2001. – 416 с.
2. Інвестиційна політика в Україні: досвід, проблеми, перспективи / Чумаченко М. Г., Аптекар С. С., Білопольський М. Г. та ін.; [Відп. ред. М. Г. Чумаченко]. – Донецьк : Юго-Восток, 2003. – 292 с.
3. Кроль Ю. Я. Економічний механізм процесу інвестиційного бізнес-планування (методологія та практика) / Ю. Я. Кроль. – Харків : Основа, 2002. – 176 с.
4. Крупка М. І. Фінансово-кредитний механізм інноваційного розвитку економіки України / М. І. Крупка. – Львів : ЛНУ ім. І. Франка, 2001. – 608 с.
5. Ястремська О. М. Інвестиційна діяльність промислових підприємств: методологічні та методичні засади : монографія / О. М. Ястремська. – Харків : ХДЕУ, 2004. – 472 с.
6. Ястремська О. М. Класифікація інвестиційних стратегій промислових підприємств / О. М. Ястремська // Держава та регіони. Серія : економіка та підприємництво. – 2003. – № 3. – С. 120-126.
7. Ястремська О. М. Концептуальні засади інформаційної взаємодії підприємства із зовнішнім середовищем в процесі інвестування / О. М. Ястремська // Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. – 2003. – № 3(61). – С. 221-223.

УДК 336.01

ОРГАНИЗАЦИОННЫЕ ОСОБЕННОСТИ ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ УСЛУГ ОВЕРДРАФТА

Казакова К. Г.

В современной экономике Украины широкое распространение получает кредитование населения в виде овердрафта, однако лишь ряд банков предоставляет клиентам данную услугу, а как форма кредитования она вводится только для VIP-клиентов.

Деятельность банков как кредиторов физических и юридических лиц стали объектом изучения таких ученых как Лагутин В. Д. [1], Савлук М. И. [2], Аванесова И. Н., Ивасив Б. С., Матвиенко П. В. [4] и других, но динамика финансовых отношений требует дополнительного изучения организации услуг овердрафта в банке.

Целью данной статьи является рассмотрение особенностей

организации овердрафтного кредитования.

Понятие «овердрафт» может быть рассмотрено с позиции процесса предоставления заемщику денежных средств путем кредитования банком его расчетного счета в пределах установленного лимита при недостаточности или отсутствии на счете денежных средств, с целью оплаты расчетных документов [1], и с позиции определения его сущности как кредита, который предоставляется банком автоматически в случае создания на текущем счете клиента дебетового сальдо [2].

Следует отметить, что с позиции организации предоставления банком услуги овердрафта, этот процесс характеризуется такими особенностями: заемщик не менее одного раза в календарный месяц обязан полностью погашать имеющуюся задолженность по овердрафту путем зачисления денежных средств на свой расчетный счет. При этом в день погашения, кредитование счета заемщика не осуществляется; ежедневное автоматическое погашение кредита на сумму кредитового сальдо расчетного счета заемщика, которая образуется в конце каждого операционного дня (после проведения всех расчетов по расчетному счету). В течение дня задержек по оплате очередных платежей нет; начисление процентов производится на фактическую задолженность по кредиту, что при регулярном поступлении денег значительно снижает задолженность к концу дня и экономит ваши процентные расходы [3].

Требования различных банков к клиентам, при рассмотрении возможности предоставления овердрафта могут отличаться, но в основном они идентичны и заключаются в следующем:

- клиент должен иметь опыт работы по основному виду деятельности не менее одного года;

- клиент должен пользоваться услугами Банка по расчетно-кассовому обслуживанию в течение последних 6 месяцев, и иметь ненулевые обороты по расчетному счету (кроме авансового овердрафта);

- минимальное количество поступлений денежных средств на расчетный счет в Банке (или зачислений инкассируемой выручки) должно быть – не менее 3 (трех) раз в неделю (или 12 поступлений в месяц) (кроме авансового овердрафта); клиент не должен иметь к своему расчетному счету неоплаченных требований и/или поручений (картотеки № 2).

Для получения овердрафта юридическим лицам необходимо представить в банк стандартный пакет документов для рассмотрения кредитной заявки, который также должен включать:

- справки из банков, где у клиента открыты расчетные счета, о кредитовых оборотах за последние несколько месяцев (не менее 6-12 месяцев);

- справки из банков, где у клиента открыты расчетные счета, о наличии/отсутствии задолженностей по кредитам и картотеки № 2.

В случае технического овердрафта юридические лица пред-

ставляють:

– заявку на предоставление технического овердрафта с подробным описанием совершаемой клиентом операции, в результате которой им ожидается поступление денежных средств на расчетный счет (с указанием даты поступления);

– копию договора, платежных поручений, других документов, удостоверяющих (по оценке банка) указанную в заявке операцию.

Также для каждого юридического лица индивидуально рассчитывается лимит овердрафта, при этом для каждого вида овердрафта используется своя методика расчета [4].

Таким образом, приведенные выше особенности процесса предоставления услуги овердрафта в банке свидетельствуют о необходимости постоянного усовершенствования его организационного обеспечения, в чем и заключается направления дальнейших исследований.

Литература:

1. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика / В. Д. Лагутін. – К. : Знання, 2001. – 216 с.
2. Гроші та кредит : підручник / за заг. ред. М. І. Савлука. – К. : КНЕУ, 2006. – 744 с.
3. Матвієнко П. В. Розвиток грошово-кредитних відносин у трансформаційній економіці України / П. В. Матвієнко – К. : Наукова думка, 2004. – 256 с.
4. Сайт економіста Галини Парфирьевны. – Режим доступа : <http://bankirsha.com/what-is-overdraft-sort-of-overdrafts.html>.

УДК 336.7(063)

АКТУАЛІЗАЦІЯ ПИТАНЬ ПРО СТРАХУВАННЯ ЦИВІЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА АВАРІЇ НА ОБ'ЄКТАХ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ

Кебало Ю. О.

Суспільство несе значні фінансові втрати від негативних наслідків техногенної діяльності. В останні роки у світі спостерігається тенденція до зростання аварій і катастроф природного і техногенного характеру, в тому числі на об'єктах підвищеної небезпеки, та, як наслідок, збільшуються обсяги збитків від них. Це змушує уряди багатьох країн посилювати нормативні та правові вимоги до суб'єктів господарювання у сфері цивільної відповідальності за аварії на об'єктах підвищеної небезпеки. Необхідність здійснення страхування цивільної відповідальності за шкоду, яка завдається при експлуатації небезпечних об'єктів, продиктована високим рівнем небезпеки аварій на таких об'єктах для життя чи здоров'я людей і великими розмі-

рами щорічних матеріальних збитків. Ця проблема є актуальною для України, на території якої знаходяться понад 19 тис. небезпечних промислових об'єктів, близько 400 з них потрапляють в категорію «особливо небезпечних» [1].

В Україні підставою для здійснення обов'язкового страхування цивільної відповідальності за аварії на об'єктах підвищеної небезпеки є Постанова Кабінету Міністрів України № 1788 від 16.11.2002 року [2]. Проаналізувавши основні положення цієї постанови, автором була знайдена низка недоліків, які стосуються розрахунку тарифів та не враховують: 1) оцінку надійності об'єкта; 2) вплив людського фактору, який є основною причиною аварій – каталізатором надзвичайних ситуацій 3) рівень зносу устаткування; 4) ступінь дотримання вимог техніки безпеки. Отже, для того щоб підвищити ефективність страхування в цій сфері потрібно розробити таку систему страхування, яка розширить врахування особливості небезпечних об'єктів та буде економічно обґрунтованою.

Прикладом такої системи страхування може бути прийнятий в Росії РФ, Закон «Про обов'язкове страхування цивільної відповідальності власника небезпечного об'єкта за заподіяну шкоди в результаті аварії на небезпечному об'єкті», який з 1. 01. 2012 р. вступив в дію [3]. Цей закон надає розгорнуту чітку класифікацію об'єктів підвищеної небезпеки та поділяє їх на два класи: 1) небезпечні виробничі об'єкти та 2) гідротехнічні споруди. Страхова премія за договором обов'язкового страхування визначається як добуток страхової суми і страхового тарифу, які встановлюються відповідно до цього закону. Передбачено, що страхові тарифи складаються з базових ставок і коефіцієнтів, які відрізняються за тарифоутворенням від українського законодавством, в якому тарифні ставки є незмінними і визначені тільки для трьох класів об'єктів підвищеної небезпеки. Базові ставки страхових тарифів в Росії встановлюються з урахуванням технічних і конструктивних характеристик небезпечних об'єктів. А коефіцієнти страхових тарифів визначаються залежно від: 1) шкоди, яка може бути заподіяна у результаті аварії на небезпечному об'єкті, і максимально можливої кількості потерпілих; 2) відсутності або наявності страхових випадків, що сталися в період дії попереднього договору обов'язкового страхування через порушення страховальником норм і правил експлуатації небезпечного об'єкта, встановлених законодавством Російської Федерації. При розрахунку страхової премії за договором обов'язкового страхування страховик вправі застосовувати додатковий понижуючий коефіцієнт, який встановлюваний ним, виходячи з рівня безпеки небезпечного об'єкта. Значення коефіцієнта не може бути більше 1,0 і менше 0,6.

Страхова сума за договором обов'язкового страхування визначається окремо для групи небезпечних об'єктів, щодо яких законодавством про промислову безпеку небезпечних виробничих об'єктів або законодавством про безпеку гідротехнічних споруд передбача-

ється обов'язкова розробка декларації промислової безпеки або декларації безпеки гідротехнічної споруди і для всіх інших об'єктів. Для першої групи об'єктів страхова сума варіюється залежно від можливої кількості потерпілих, життю або здоров'ю яких може бути заподіяна шкода внаслідок аварії на небезпечному об'єкті, а для другої групи об'єктів – вона фіксована.

Отже, проаналізувавши досвід Російської Федерації у сфері страхування відповідальності за аварії на об'єктах підвищеної небезпеки, можна зробити висновок про те, що для створення системи страхування, яка буде економічно привабливою і вигідною, як для страхувальників так і для страховиків, необхідне впровадження гнучкої системи тарифоутворення.

Література:

1. Бесфамильная Л. В. Социально-экономическая эффективность обязательного страхования гражданской ответственности за причинение вреда при эксплуатации опасного объекта / Л. В. Бесфамильная, Д. А. Ямпольский // Финансы. – 2006. – № 8. – С. 34-38

2. Про затвердження порядку та правил проведення обов'язкового страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру : Постанова Кабінету Міністрів України № 1788 від 16.11.2002 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1788-2002-п>.

3. Об обязательном страховании гражданской ответственности владельца опасного объекта за причинение вреда в результате аварии на опасном объекте : Федеральный закон Российской Федерации от 27 июля 2010 г. N 225-ФЗ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.rsk.ru/insurance-products/corporate/insurance-products/corporate/opo_2012/fz_225/

УДК: 35.078.7

НЕДОЛІКИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ФІНАНСОВОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ

Кизима Г. М.

Незважаючи на чітке визначення в вітчизняному законодавстві питань суб'єктів державного регулювання, їх функцій, завдань та обов'язків, взаємодії, їх співпраця в процесі державного регулювання фінансового сектору України та його елементів потребує подальшого суттєвого вдосконалення, що негативно впливає на подальший розвиток фінансової сфери. Як свідчить практика, проблеми у комунікаціях між існуючими органами регулювання та нагляду, зокрема

нестача та/або низька якість статистичної інформації щодо ринків фінансових послуг, унеможлиблюють чітке прогнозування можливих ризиків у схваленні певних управлінських рішень та їх реалізації, низький рівень координації дій органів регулювання та нагляду [1, с. 16]. Окрім цього, Національний банк України, Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку України та Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України суттєво різняться між собою як за статусом, рівнем незалежності, так і за інституційною спроможністю, правилами і процедурами, що застосовуються в процесі їх діяльності. Якщо Національний банк України достатньо забезпечений ресурсами для здійснення державного регулювання банківської діяльності, то інституційна спроможність Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України і Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку України не відповідає викликам, що існують на піднаглядних їм ринках [2, с. 27].

Що стосується недоліків в системі державного регулювання вітчизняного фінансового сектору, ми вважаємо за необхідне серед основних виділити такі:

- вітчизняний фінансовий сектор тривалий час розвивається без державної політики, яка б окреслювала напрями його розвитку, завдання відповідних державних органів та структур, проміжні етапи та цілі, кінцеві результати;

- слабка узгодженість регуляторних дій, рівень взаємодії та координації між Національним банком України, Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку та Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг, є недостатнім. Зазначені державні установи не приділяють достатньої уваги розвитку всього фінансового сектору, а надають перевагу лише регулюванню та контролю, збільшенню ефективності та надійності підпорядкованих ним сегментів, що негативно відображається на розвитку всього сектору. Особливо така недостатня взаємодія простежується під час кризових ситуацій, що виникають у фінансовому секторі. Крім того, зростання обсягу та кількості складних фінансових інструментів робить вимагає саме постійної взаємодії та співпраці всіх регуляторів, в протилежному випадку відбувається зниження якості здійснюваного регулювання;

- має різний рівень розвитку (фінансового, технічного, кадрового та інших) основних державних регуляторів фінансового сектору – Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. «Порівняно з НБУ, діяльність двох інших вітчизняних регуляторів перебуває на етапі становлення і супроводжується частою зміною законодавства, політичною нестабільністю, недостатньою політичною підтримкою з боку парламенту, сумнівною незалежністю при здійсненні регуляторної діяльності та обмеженою самостійністю, недостатнім рівнем прозо-

рості діяльності, дефіцитом кваліфікованих кадрів і низьким рівнем заробітної плати, недостатньою забезпеченістю основними засобами, частою зміною інституційних рамок здійснення нагляду, що призводить до певних проблем в організації регулювання та нагляду за функціонуванням небанківських фінансових установ» [3];

– державне регулювання фінансового сектору не мало антикризового характеру, світова фінансова криза 2007-2009 років черговий раз підкреслила даний факт;

– державними органами приділяється доволі мало уваги та значення проведенню роз'яснювальної роботи серед населення, яке є одним з найбільших інвесторів фінансового сектору будь-якої країни.

Як результат, зазначені недоліки в державному регулюванні фінансового сектору негативно відображаються на ефективності, особливостях розвитку та функціонування безпосередньо фінансового сектору.

Література:

1. Консультації щодо підвищення ефективності регулювання та нагляду за фінансовим сектором в Україні [Електронний ресурс] // НБУ. Зелена книга. – К., 2010. – Травень. – 28 с. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/Publication/others.htm>.

2. Проект «Стратегії розвитку фінансового сектору України до 2015 року». Електронний документ. – Режим доступу: <http://www.kbs.org.ua/files/dpee1.pdf>.

3. Лук'янець О.В. Реформування фінансового регулювання та нагляду для забезпечення стійкості фінансової системи України. / О. В. Лук'янець. – Електронний документ. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/pprbsu/2011_31/11_31_19.pdf.

УДК 658.152

ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЕКТІВ

Ковальчук В.А.

В умовах ринкової трансформації економіки України загальний обсяг інвестицій не завжди характеризується рівномірним розподілом, спостерігається диференційоване накопичення інвестиційного капіталу в певних областях України. За обсягами капітальних інвестицій у 2011 році Харківська область посіла п'яте місце, маючи 5,9% від усіх капітальних інвестицій в Україні, що на 0,7% більше, ніж у 2010 році. З метою покращення інвестиційного клімату та підвищення інвестиційної привабливості Харківської області необхідне вияв-

лення можливостей більш успішної реалізації інвестиційних проектів.

Метою дослідження є виявлення перспектив застосування механізму державно-приватного партнерства у процесі реалізації інвестиційних проектів.

За даними Головного управління статистики в Харківській області [1] головним джерелом фінансування інвестицій є власні кошти підприємств та організацій, за рахунок яких здійснюються капіталовкладення (рис.1).

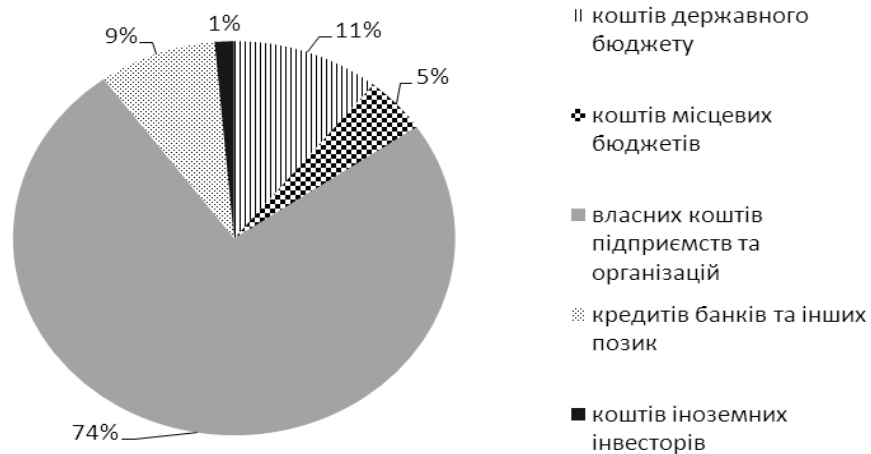

Рис. 1. Структура капітальних інвестицій у Харківській обл. в 2011 р.

Як видно з рис.1, найбільша частка інвестицій (74%) здійснюється за рахунок власних коштів підприємств та організацій. Впродовж останніх років така тенденція зберігається [1]. За рахунок коштів Державного бюджету здійснюється 11% капітальних інвестицій. Проте ефективна реалізація інвестиційних проектів потребує залучення інших джерел фінансового забезпечення, таких як кошти місцевих бюджетів, кредитні ресурси, іноземні інвестиції та ін., що спостерігається за динамікою капітальних інвестицій в Харківській області у 2009-Іпівріччі 2012 років.

Спостерігається тенденція до зростання обсягів інвестицій, що здійснюються за рахунок коштів державного бюджету, місцевих бюджетів та банківських кредитів (рис.2.) [1].

Як видно з рис. 2, зростають капітальні інвестиції за рахунок коштів бюджетів та кредитів банків. Це свідчить про підвищення активності держави та фінансових установ в інвестиційному процесі. Послуги з надання кредитів юридичними особами публічного права за 2011 рік порівняно з попереднім роком зросли на 28,7% [2]. Проте обсяг іноземних інвестицій стабільно низький, що може свідчити про недостатній рівень інвестиційної привабливості регіону.

З огляду на зміни у структурі джерел інвестиційних ресурсів та на особливості регіональної політики, викладені у Стратегії сталого розвитку Харківської області до 2020 року [3] виявляється можли-

вість ефективної взаємодії органів державної влади та приватних інвесторів з метою підвищення економічного потенціалу Харківської області, покращення її інвестиційної привабливості та досягнення вказаних у програмі соціально значущих результатів.

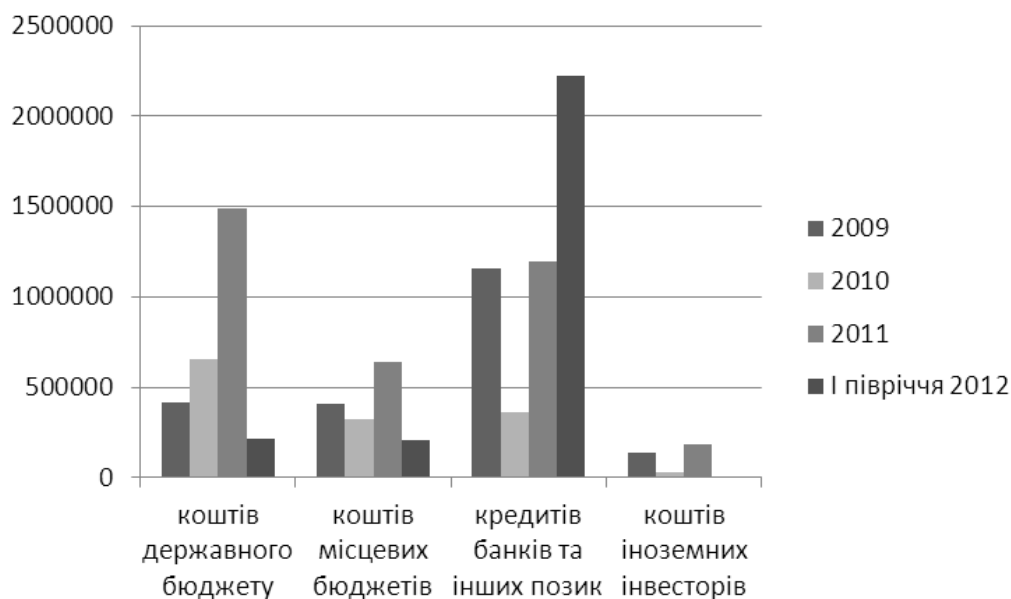

Рис. 2. Динаміка капітальних інвестицій в Харківській обл. за джерелами фінансування

Світовий досвід державно-приватного партнерства [4] свідчить про його високу ефективність та результативність. Особливістю сьогодення є широке використання державно-приватного партнерства у сферах традиційної державної відповідальності — об'єктах загального користування і суспільних послугах [5].

Останні десятиріччя збагатили практику державно-приватного партнерства різноманітним форм і механізмів співробітництва держави і бізнесу, які диференціюються залежно від інвестиційних зобов'язань сторін, розподілу повноважень та ризиків, передачі прав власності чи управління від держави до приватного партнера після закінчення реалізації проекту державно-приватного партнерства.

Україна не має суттєвих позитивних здобутків щодо співробітництва держави з приватним бізнесом для суспільних інтересів. Нерозвиненість державно-приватного партнерства в Україні у визначальній мірі обумовлювалася нерозвиненістю механізмів взаємовідносин держави і приватного капіталу, невизначеністю мети та принципів їх взаємодії.

Державним агентством з інвестицій та управління національними проектами заплановано проведення низки заходів [6], спрямованих на реалізацію Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» серед яких розроблення проекту створення центру державно-приватного партнерства.

Література:

1. Офіційний сайт Головного управління статистики в Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uprstat.kharkov.ukrtel.net.
2. Звіт Держфінпослуг за 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/1.html>.
3. Стратегія сталого розвитку Харківської області до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://kharkivoda.gov.ua/images/users/Strategiya.pdf>.
4. Про державно-приватне партнерство : Закон України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.
5. Лебеда Т. Державно-приватне партнерство як фактор економічного зростання та проблеми його розвитку в Україні [Електронний ресурс] / Т. Лебеда, І. Запатріна. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekonomist/2011_3/16.pdf.
6. Національний план дій на 2012 рік, щодо впровадження програми економічних реформ на 2010-2014 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrproject.gov.ua/-page/robocha-grupa-%E2%80%9Cnatsionalni-proekti%E2%80%9D>.

УДК 336.7(063)

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ТА ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Корват О. В., Черпаха В. В.

Кожна держава світу з метою захисту споживачів страхових послуг висуває цілу низку вимог до страховиків для підтримання їхньої платоспроможності. З іншого боку, власники компаній, які прагнуть отримувати стабільні прибутки, також зацікавлені у належному рівні стійкості та платоспроможності. В умовах нестабільності проблема забезпечення платоспроможності та стійкості страховиків набуває особливої актуальності.

Теоретичним питанням стійкості та платоспроможності страхових компаній приділяється значна увага науковцями, зокрема О. Залетовим [1], О. Гаманковою [2], С. Кучерівською [4], Л. Орланюк-Малицькою [4], Я. Телепіним [7], Н. Ткаченко [8], Л. Ширінян [10], проте окремі аспекти сутності цих понять залишаються дискусійними і потребують уточнень.

За стандартами Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю «компанія є платоспроможною, якщо вона здатна виконувати свої договірні зобов'язання за всіх достатньо передбачуваних обставин» [6, с. 37]. Л. Орланюк-Малицька формулює платоспроможність страховика як його здатність своєчасно виконати грошові зобов'язання перед страхувальниками, тобто забезпечити

перевищення загальних активів господарюючого суб'єкта над зовнішніми зобов'язаннями [4, с. 4].

О. Залєтов розглядає платоспроможність як «наявність достатніх ліквідних активів для виконання фінансових зобов'язань» [1, с. 3]. Аналогічної думки дотримується і О. Гаманкова [2, с. 20], яка зазначає, що поняття платоспроможності наближається до поняття ліквідності, зокрема, «страховик вважається неплатоспроможним, якщо його активи неадекватні або недоступні (перебувають у неліквідній формі) в певний час».

Існує протилежна думка, що не можна прирівнювати платоспроможність до ліквідності, так само як і неліквідність до неплатоспроможності. Зокрема Н. Ткаченко, виступає проти ототожнення цих понять [8, с. 110]. Вона зазначає, що у визначенні платоспроможності є важливий аспект, – це здатність виконувати зобов'язання на конкретну дату [8, с. 111].

Категорія «стійкість» в економічній науці найчастіше визначається як здатність системи повертатися в стан рівноваги після зовнішнього впливу [7, с. 13]. Стойкість страховика трактується науковцями по-різному [2; 4; 7; 8; 10]: як здатність виконувати свої зобов'язання протягом тривалого часу; здатність протистояти дестабілізуючим чинникам; здатність не погіршувати значення своїх фінансових показників; характеристика спроможності виконувати функції; характеристика стану фінансів компанії.

Можна погодитися з підходом до визначення фінансової стійкості як тривалої платоспроможності. Такої думки дотримується Н. Грищенко, яка характеризує фінансову стійкість як здатність страхової компанії зберігати існуючий рівень платоспроможності впродовж тривалого часу і за суттєвих впливів, використовуючи для цього фінансовий, технологічний або управлінський потенціали [3, с. 186]. Не випадково сучасне державне регулювання страхової діяльності розглядає категорію «платоспроможність» ширше – як «абсолютну платоспроможність» [9].

Отже, поняття фінансової стійкості та платоспроможності тісно пов'язані між собою. Сутність аналізованих понять – це здатність своєчасно і в повному обсязі виконувати свої зобов'язання. Відмінність між ними полягає у тому, що платоспроможність означає здатність виконувати зобов'язання в окремий момент часу, а стійкість – у будь-який час протягом тривалого періоду при негативних ситуаціях. Таким чином, стійкість є здатністю страховика зберігати платоспроможність.

Подальший напрям дослідження полягає в удосконаленні організаційно-методичного забезпечення платоспроможності страхової компанії, зокрема підходів до оцінювання стійкості, використання потенціалу страховика для підвищення рівня його платоспроможності.

Література:

1. Залєтов О. М. Державне регулювання ринку страхування життя в Україні : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08

«Гроші, фінанси і кредит» / Залетов О. М. – К., 2007. – 20 с.

2. Гаманкова О. О. Фінансова стійкість та платоспроможність страхової організації / О. О. Гаманкова // Вісн. Київ. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка. Сер. Економіка. – 2007. – № 94/95. – С. 18–23.

3. Грищенко Н. Б. Основы страховой деятельности : учеб. пособ. / Н. Б. Грищенко. – Барнаул: Изд-во Алт. ун-т, 2001. – 274 с.

4. Кучерівська С. С. Фінансова стійкість страхових компаній : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / С. С. Кучерівська. – Т., 2010. – 20 с.

5. Орланюк-Малицкая Л. А. Платежеспособность страховых компаний / Л. А. Орланюк-Малицкая. – М. : Анкил, 1994. – 152 с.

6. Принципи та стандарти Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю. – К. : Козаки, 2002. – 216 с.

7. Телепин Я. Е. Финансовая устойчивость и платежеспособность страховой компании / Я. Е. Телепин // Страховое дело. – 2005. – Январь. – С. 9–16.

8. Ткаченко Н. В. Фінансова стійкість страхових компаній: теоретичні підходи / Н. В. Ткаченко // Фінанси України. – 2009. – № 6. – С. 104-121.

9. Салин В. Н. Реформирование системы контроля платежеспособности страховых компаний в странах ЕС [Электронный ресурс] / В. Н. Салин, А. А. Ключкова // Вестник Финансовой Академии. – 2005. – № 2. – Режим доступа : [http://vestnik.fa.ru/2\(34\)2005](http://vestnik.fa.ru/2(34)2005).

10. Шірінян Л. В. Фінансова стійкість страхових компаній та шляхи її забезпечення : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.00.08 «Гроші, фінанси і кредит» / Л.В. Шірінян. – Х., 2007. – 20 с.

УДК 336.227.2

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВИХ ІНСТРУМЕНТІВ В СХЕМАХ МІНІМІЗАЦІЇ СПЛАТИ ПОДАТКІВ

Кузьменко О. О., Коротун В. І.

Ефективна реалізація економічних перетворень в Україні не можлива без оптимізації національної податкової системи, адже податкові надходження є основою для формування доходної частини бюджетів різних рівнів та відповідно фінансовою базою для вирішення нагальних соціально-економічних проблем, які притаманні сучасному розвитку України. Саме виявлення резервів підвищення фіскальної ефективності національної податкової системи залишається одним з найбільш актуальних у сучасній фінансовій науці, а питання запровадження дієвих механізмів боротьби з ухиленням від сплати податків та податковою мінімізацією є одним з пріоритетних напрямів діяльності органів податкової служби України.

Розроблення і прийняття Податкового кодексу стало лише першим етапом широкої реалізації податкової реформи в Україні, основною метою якої було визначено зміцнення позицій вітчизняного бізнесу в міжнародній конкурентній боротьбі, зниження рівня подат-

кового навантаження на реальну економіку через розширення бази оподаткування, легалізацію доходів, зниження рівня тінізації економічних процесів, в тому числі через руйнування схем ухилення від сплати податків та мінімізації податкових зобов'язань, а також недопущення використання в таких схемах законодавчо визначених вилучень з загальних правил оподаткування.

За прийнятою класифікацією схеми мінімізації сплати податків поділяють на два типи. До першого належать схеми, в основі яких лежать прогалини в законодавстві, або які засновані на використанні різних систем оподаткування, які застосовуються у податковому законодавстві, з різним фіскальним навантаженням. До другого типу відносять схеми мінімізації податкових зобов'язань, пов'язані з прямим порушенням законодавства – ухилення від оподаткування за рахунок фальсифікації документів, необґрунтоване заниження податкових зобов'язань, використання юридичних осіб з ознаками фіктивності [1, с. 22].

Відмітимо, що останніми роками фондовий ринок характеризується наявністю значного обсягу неліквідних цінних паперів, які в окремих дослідженнях отримали назву „технічних”. Такі цінні папери використовуються як один з інструментів у схемах мінімізації податкових зобов'язань з податку на прибуток підприємств. Про актуальність вказаної проблеми свідчать дані про показники використання даних фінансових інструментів платниками податків, адже щорічні обсяги здійснюваних з ними операцій перевищують 200 млрд. грн., а прямі втрати бюджету від застосування схем мінімізації з їх використанням за окремими оцінками перевищують 10 млрд. грн. [2]. Відмітимо, що поряд з суттєвими втратами бюджету, використання „технічних” акцій веде до втрати довіри інвесторів до вітчизняного фондового ринку, а також прямо впливає на інвестиційну привабливість національної економіки.

Поряд з використанням «технічних» акцій в схемах мінімізації сплати податків збільшився рівень застосування фіктивних векселів. Так, в 2010 році органами податкової служби було виявлено 430 суб'єктів господарської діяльності з ознаками фіктивності та суб'єктів, векселі яких підроблено. Вказаними суб'єктами господарювання було здійснено емісію майже 4,6 тис. векселів номінальною вартістю понад 16 млрд. грн. Операції з «технічними» цінними паперами здійснюються для збільшення витрат вітчизняних суб'єктів господарювання з метою мінімізації їхніх зобов'язань, при чому частка операцій з вказаними цінними паперами у загальному обсязі торгів на ринку цінних паперів оцінюється на рівні близько 12 %. Крім того, за результатами 2011 року прибуток від здійснення операцій з цінними паперами становив 119 млн. грн., а збитки – 159 млрд. грн. [3].

Виходячи з зазначеного, одним з основних напрямів діяльності органів податкової служби залишається здійснення заходів податкового адміністрування, направлених на руйнування схем мінімізації подат-

кових зобов'язань з використанням «технічними» цінних паперів. Одним із основних механізмів ліквідації таких схем є тісна співпраця органів податкової служби України та НКЦПФР через розроблення механізмів недопущення емісії «технічними» акцій, а також скасування емісій, які мають зазначені ознаки. Крім того, через використання акцій можливе здійснення виведення коштів за межі України, а також вимивання ліквідних активів. Такі операції, також досить поширені в сучасній практиці і впливають на економічну безпеку України, в тому числі і через вплив на курсову стабільність національної грошової одиниці.

З проведенням кодифікації національного податкового законодавства оподаткування фінансових результатів операцій з цінними паперами та деривативами здійснюється відповідно до норм п. 153.8 ст. 153 Кодексу. Так, прибуток від здійснюваних операцій з цінними паперами включається у склад доходів у звітному періоді, в якому був здійснений продаж цінних паперів. Крім того, передбачено ведення окремого обліку фінансових результатів операцій з цінними паперами і деривативами в розрізі окремих видів цінних паперів, деривативів та інших, ніж цінні папери, корпоративних прав. Кодексом також передбачено можливість перенесення від'ємного фінансового результату, який сформований за результатами здійснених операцій з цінними паперами, на зменшення фінансових результатів від операцій з такими цінними паперами вказаного виду в наступних звітних періодах [4]. Відповідно до офіційної позиції ДПС України збиток від операцій з цінними паперами при визначенні фінансового результату від таких операцій у наступних податкових періодах може бути врахований лише у розмірі не більше 25 % від суми, яка утворилася станом на 1 січня 2012 року. Однак, така позиція фіскального органу не була підтримана профільним комітетом Верховної Ради України.

Для вирішення питання недопущення застосування цінних паперів в схемах мінімізації сплати податків на сьогодні розроблений відповідний законопроект, положеннями якого передбачено запровадження спеціального акцизу на відчуження цінних паперів та операцій з деривативами. Базу оподаткування спеціальним акцизом передбачено визначати як договірну вартість цінних паперів або деривативів, що визначена у первинних бухгалтерських документах за будь якою операцією з продажу, обміну або цілого ряду інших способів відчуження, при чому оподатковувати за ставкою 3 % передбачено лише операції з позабіржового продажу вказаних цінних паперів. Застосування такого механізму дозволить значно скоротити обсяги використання схемних операцій з цінними паперами.

Таким чином, формування ефективних механізмів боротьби з ухиленням від сплати податків, а також використанням схем мінімізації податкових зобов'язань є одним з найбільш пріоритетних напрямів при реформуванні адміністрування податків в Україні. Крім безпосереднього усунення неузгодженостей в податковому законодавстві та введення до нього нових інструментів податкового регулювання, ак-

туальним залишається питання інформаційного наповнення процесів податкового адміністрування. Створення ефективної системи управління податковими ризиками при забезпеченні дієвої взаємодії адміністраторів, задіяних у процесі мобілізації податків до бюджету, а також використання всього наявного статистичного, математичного і аналітичного інструментарію, широке впровадження електронної податкової звітності та методів інтелектуального аналізу у процедурах управління податковими ризиками є одним з найбільш перспективних напрямів подальшої реалізації податкової реформи в Україні.

Література:

1. Коротун В. І. Проблеми мінімізації сплати податків в Україні / В. І. Коротун // Економіка. Фінанси. Право. – 2010. – № 6. – С. 21–24.
2. Огляд основних застосовуваних схем мінімізації податків. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.sta.gov.ua.
3. Щодо першочергових заходів детінізації фінансових потоків в Україні. Аналітична записка. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.niss.gov.ua.
4. Податковий кодекс України : від 02.12.2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс] // Офіційний вісник України. – 2010. – № 92. – Ст. 3248. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.

УДК 330.111.66 : 330.31 : 330.53

ПІДТРИМКА ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ЯК ЗАДАЧА АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ У ФІНАНСОВОМУ СЕКТОРІ

Кулик В. В.

Сучасна світова фінансово-економічна криза пов'язана з процесами глобалізації і привносить нестабільність в функціонування як світових так і національних фінансових ринків. Невизначеність розвитку світової економіки і виникаючі при цьому ризики відтворення національної економіки потребують комплексних заходів моніторингу, аналізу, контролю і підтримки функціонування національного ринку фінансових послуг, забезпечення його сталого розвитку та упередження кризових ситуацій і процесів як в секторі загалом так і в його підсекторах.

У зв'язку з цим виникає необхідність систематичного оцінювання та моніторингу сильних та слабких місць національної фінансової системи як в частині її інституційних складових (Національний банк України, депозитні установи, допоміжні фінансові організації, страхові компанії і недержавні пенсійні фонди та ін.) так і в частині ринків і відповідних механізмів їх регулювання (банківські, страхові, інвес-

тиційні послуги, фінансове посередництво, операції з цінними паперами, операцій із нерухомістю, реалізації грошово-кредитної політики шляхом підтримки облікова ставка НБУ і обмінного курсу, здійснення банківського нагляду).

Всеохоплюючий моніторинг національної фінансової системи спрямований на виявлення ризиків (потенційних внутрішніх і зовнішніх небезпек, критичних напрямків діяльності, структурних диспропорцій та диспропорцій розвитку тощо), пов'язаних із функціонуванням інституційних елементів національної фінансової системи та обслуговуваних ними ринків, і таким чином, фінансової системі в цілому.

Система національних рахунків – як універсальний економіко-статистичний інструмент – сумісно розглядає фінансове посередництво і фінансовий сектор національної економіки [1], виокремлюючи його як окремий вид економічної діяльності (ВЕД) в рамках таблиці «витрати-випуск» [2] та виділяючи підсектори із цілісною системою секторальних рахунків [3]. Це дозволяє проводити цілісний аналіз процесів відтворення фінансового сектору і відповідних ринків, досліджувати особливості його розвитку в рамках квартальних і річних циклів відтворення, здійснювати аналіз зв'язків між ВЕД (включаючи зовнішньоекономічні), здійснювати оцінку фінансової стабільності [4] та ін. Використання міжнародних стандартів і класифікацій дозволяє проводити порівняльні дослідження відтворення національного сектору фінансових корпорацій із відповідними секторами інших країн, змістовно вивчати особливості їх відтворення в минулому та тенденції поточного розвитку, аналізувати перебіг фінансово-економічної кризи в системі координат СНР тощо.

Значний інтерес до показників фінансової стійкості – інноваційної і нової області макроекономічних даних – зумовлений потребами керівних органів у нових видах інформації, на основі якої можливо було б приймати рішення [4], наприклад щодо обмеження ймовірності банкрутства окремих фінансових установ і/або груп фінансових установ. Загальноєкономічна стабільність відтворення, наприклад, депозитних установ оцінюється на основі як базового набору показників фінансової стійкості (згрупованих за такими категоріями як достатність капіталу, якість активів, прибутковість і рентабельність, ліквідність, чутливість до ринкового ризику) так і розширеного, який більш широко враховує ситуацію в національній економіці (в частині інших фінансових установ, секторів не фінансових корпорацій і домашніх господарств, ринкової ліквідності, ринків нерухомості тощо) [4]. Система показників фінансової стійкості складає основу для організації систем ризик-менеджменту в банках [5] та удосконалення корпоративного управління [6], дозволяючи цілісно оцінювати динаміку, поточне становище та тенденції розвитку досліджуваної соціально-економічної системи, слугує основою для організації системи контролінгу в фінансових установах, в т.ч. в банках.

Цілеспрямоване управління фінансовою системою і її підсис-

темами має включати управлінські новації, що покращують характеристики стабільності і стійкості системи, забезпечують достатній рівень довіри інвесторів, гарантують фідучіарну сутність фінансового управління.

На основі національних рахунків України побудовано інформаційно-аналітичну базу даних(БД) для аналізу розвитку ринку фінансових послуг в розрізі його підсекторів (специфічних фінансових послуг) і відповідних рахунків відтворення. Це дозволило відстежувати пропорції відтворення і їх динаміку, систему фінансових потоків і їх вплив на формування валових і чистих доходів. З метою моніторингу, аналізу і підтримки річних циклів відтворення на основі запропонованої БД побудовано матриці фінансових потоків для сектору фінансових корпорацій і його під секторів.

Література:

1. System of National Accounts 1993. World Bank. – New York : UN, 1993. – 711р. (ST/ESA/STAT/SER.F/2/REV.4).
2. Витрати-випуск України за 2010 рік в цінах споживачів. Статистичний збірник.– 147 с.
3. Національні рахунки України за 2010 рік. Статистичний збірник. – К. : Державна служба статистики, 2012 – 158с.
4. Показатели финансовой устойчивости. Руководство по составлению [Електронний ресурс]. – Вашингтон : Международный Валютный Фонд, 2007. – 312 с. – Режим доступа : www.bank.gov.ua.
5. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України : Постанова НБУ від 2 серпня 2004 року №361 [Електронний ресурс]. – Режим доступа : www.bank.gov.ua.
6. Методичні рекомендації щодо вдосконалення корпоративного управління в банках України [Електронний ресурс]. – Режим доступа : www.bank.gov.ua.

УДК 368.914

НЕДЕРЖАВНЕ ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Малишко Є.О.

У реформуванні пенсійної системи стало забезпечення високого рівня соціальної захищеності пенсіонерів. Запровадження пенсійної реформи спричинило зміни у балансі політичних, економічних та соціальних інтересів населення, системі державних фінансів, функціонуванні ринків праці та капіталу. Підвищення пенсійного віку дало змогу наростити обсяги зайнятості та виробництва. Відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне

страхування»[1] недержавне пенсійне забезпечення (на далі - НПЗ) – складова частина системи пенсійного забезпечення, діяльність котрої ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб у формуванні пенсійних накопичень, додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування.

За результатами діяльності 2011 року, у Державному реєстрі фінансових установ містилася інформація про 97 недержавних пенсійних фондів та 40 адміністратора НПФ. Протягом 2011 року відбулись наступні зміни: кількість учасників НПФ відповідно до укладених контрактів зменшилася на 1,9%, загальна сума пенсійних внесків збільшилась на 14,6%. Всього за 2011 рік активи недержавних пенсійних фондів зросли на 14,2% (або на 162,1 млн. грн.), порівняно з кінцем 2010 року [2], що обумовлено тимчасовим припиненням сплати вкладників НПФ внесків на користь своїх учасників та збільшенням пенсійних виплат (одноразові та на визначений строк) на 26,7%. Оцінка динаміки розвитку свідчить про ефективність управління пенсійними активами та отримання інвестиційного доходу учасниками.

Для перерозподілу інвестиційного доходу НПФ важливим є незначний обсяг залучених пенсійних внесків при здійсненні диверсифікації пенсійних активів у дохідні фінансові інструменти. Середня дохідність активів недержавних пенсійних фондів від інвестування у звітному періоді була на рівні 17,2% річних при інфляції на рівні 9,1% річних. Серед НПФ, до яких розпочато сплату пенсійних внесків, 50 НПФ (на які припадає 78,1% учасників та 97% загальних активів НПФ) забезпечили дохідність вищу за рівень інфляції, 14 – нижчу за рівень інфляції, діяльність 2 НПФ виявилась збитковою [2].

З метою вирішення комплексу задач, пов'язаних із фінансової, соціальної та кадрової політики, при запровадженні недержавних пенсійних програм на підприємстві, автором [3] була запропонована спеціально розроблена анкета. Результати опитування свідчать, що більша частина (54%) проінформована у питанні про недержавний пенсійний фонд, а 43% опитуваних, розглядає питання щодо взаємодії з НПФ у майбутньому. Ключовими напрямками для підвищення мотивації суб'єктів підприємництва виступає: переходу всіх учасників ринку НПЗ на міжнародні стандарти фінансової звітності; поширення серед населення, роботодавців, профспілок, об'єднань громадян та юридичних осіб за допомогою ЗМІ інформацію про переваги недержавних пенсійних фондів та їх участі у системі НПЗ; інформувати населення про переваги НПЗ у порівнянні з іншими шляхами довгострокового накопичення (страховими і банківськими продуктами) та надійність отримання додаткових виплат при досягненні пенсійного віку учасниками НПФ; розширення надійних фінансових інструментів для інвестування коштів пенсійних фондів; пільговий податковий режим для внесків до НПФ; соціальний захист, який підвищить прести-

жність та соціальну привабливість місця працевлаштування.

Для розвитку НПЗ необхідне створення конкуренції за збільшенням кількості страхувальників, які б мали на меті вступ до недержавних пенсійних фондів, з метою управління своїми страховими внесками. Або, як зазначає Г. Лопушняк [4], необхідно зосередити зусилля фахівців на розробці стимулів не грошового спрямування. Наприклад, з підвищенням пенсійного віку в солідарній системі, тоді як до учасників НПФ могли б застосовувати окремі правила визначення віку та виплати.

Для подальшого формування ефективної, надійної системи НПЗ автором [5] виділено наступні пріоритети, які враховуються суб'єктами підприємництва: інфляційні очікування, які впливають на рівень реального інвестиційного доходу; демографічні показники, які характеризуються надзвичайно високим рівнем старіння населення; темпи зростання і структура ВВП; надання податкових пільг та відстрочок; пільговий податковий режим для внесків до НПФ; розширення фінансово-інвестиційних можливостей; соціальний захист, який підвищить престижність та соціальну привабливість місця працевлаштування.

НПЗ є надійним фінансовим інструментом, що працює у реальній економіці. НПФ дає можливість накопичувати страхувальникам додаткові до пенсії заощадження. Проте, недовіра споживача до послуг НПФ гальмує розвиток реформованої пенсійної системи, що в цілому не може повноцінно працювати у тодішніх умовах. Запровадження другого рівня пенсійної системи дасть поштовх у розвитку НПЗ.

Література:

1. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування : Закон України №150 від 14 серпня 2003р. (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.portal.rada.gov.ua/>.
2. Інформація про стан і розвиток недержавного пенсійного забезпечення України за 2011рік [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www/dfp.gov.ua/732.html>.
3. Малишко Є. О. Аналіз мотивації суб'єктів підприємництва з недержавного пенсійного забезпечення / Є. О. Малишко // Проблеми управління соціально-економічним розвитком України : Збірник матеріалів Всеукраїнську науково-практичну конференції (27 квітня 2012р.). – Х. : ХНЕУ, 2012. – С. 357-363.
4. Лопушняк Г. Система пенсійного забезпечення в Україні: сучасний стан та тенденції реформування / Г. Лопушняк // Наконний вісник «Демократичне врядування». – 2011.– №7. – [Електронний ресурс] // Режим доступу : <http://www.lvivacademy.com/visnik7 /fail/lopyushnjak.pdf>.
5. Малишко Є. О. Визначення пріоритетів недержавного пенсійного забезпечення суб'єктами підприємництва / Є. О. Малишко // Формування економічного портрета національної інфраструктури України: аналітичний та теоретико-методологічний аспекти : матеріали всеукраїнській науково-практичній конференції (м. Київ, 20-21 січня 2012 р.). – К. : Київський економічний науковий центр, 2012. –Ч.І. – С. 45-48.

ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Маточка І. В.

Не дивлячись на останні показники звітності НБУ, що свідчать про деяке уповільнення діяльності банків на ринку кредитування фізичних осіб, необхідність дослідження теоретичних і практичних питань кредитування населення залишається актуальним.

Теоретичними та практичними засадами кредитування фізичних осіб займалися: Семененко В. М. [1], Колодізев О. М. [2, 4], Гетманцев Д. О. та Шукліна Н. Г. [3], Коваленко М. А. [5], проте питання регулювання банківського кредитування потребує подальшого дослідження.

Метою роботи є виявлення основних напрямків регулювання банківського кредитування фізичних осіб.

Слід зазначити, що в літературі виокремлюються два підходи до тлумачення поняття «кредит»: перший характеризує «кредит» як тип економічних відносин, які виникають між кредитором і позичальником з приводу мобілізації тимчасово вільних коштів та використання їх на умовах повернення, платності, строкового використання [1, 2], другий – як грошові кошти або майно, що надаються однією стороною (кредитором) іншій стороні (позичальнику) в розмірі та на умовах, передбачених договором [3]. Ці поняття майже повністю характеризують існуючі види кредиторських відносин, бо вказують на наявність двох сторін, між якими виникають економічні відносини на підставі договору між ними.

Отже, в широкому розумінні кредит – це форма реалізації кредитних правовідносин, коли одна особа тимчасово набуває право кредитора стосовно іншої особи незалежно від юридичних підстав його виникнення, у вузькому розумінні – це правовідносини, що виникають між банком та позичальником на підставі кредитного договору [4, 5].

Слід зупинитися на законодавчому визначенні кредиту, відповідно до якого під банківським кредитом розуміється будь-яке зобов'язання банку надати певну суму грошей, будь-яка гарантія, будь-яке зобов'язання придбати право вимоги боргу, будь-яке продовження строку погашення боргу, яке надано в обмін на зобов'язання боржника щодо повернення заборгованої суми, а також на зобов'язання на сплату процентів та інших зборів з такої суми [6]. Як видно з наведених визначень, законодавче тлумачення не ототожнює кредит із грошовими коштами, а розглядається як зобов'язання, які виникають на підставі договору. Отже, в законодавчому тлумаченні кредит виступає як еконо-

мічні відносини, що передбачені законом тане не суперечать йому.

На теперішньому етапі розвитку банківської діяльності виділяються такі три види кредитування фізичних осіб: іпотека або позика для купівлі житла, автомобільний кредит для купівлі транспортних засобів, а також кредит для купівлі товарів тривалого користування, тобто споживчий.

Аналізуючи досвід, як вітчизняний, так і закордонний у сфері банківського кредитування фізичних осіб, слід виділити такі принципи регулювання кредитних відносин [7, 8, 9, 10]: захист прав кредиторів; кредитоспроможність позичальника; забезпечення банківського кредиту; мінімізація кредитних ризиків банку; цільове використання банківського кредиту; прибутковість кредитних операцій банку; відповідальність позичальника за повернення кредиту.

Отже, кредитування фізичних осіб на базі системної реалізації зазначених вище принципів сприятиме зменшенню напруги у соціальній сфері, що є важливим з огляду підвищення довіри громадян до банківського сектору України.

Подальший напрям дослідження полягає в удосконаленні організаційного забезпечення реалізації принципів регулювання банківського кредитування фізичних осіб.

Література :

1. Семененко В. М. Економічна теорія : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / В. М. Семененко. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 360 с.
2. Колодізев О. М. Гроші та кредит: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / О. М. Колодізев, О. Р. Яременко. – Х. : ІНЖЕК, 2004. – 156 с.
3. Гетманцев Д. О. Банківське право України : підручник [для студ. вищ. навч. закл.] / Д. О. Гетманцев, Н. Г. Шукліна. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 432 с.
4. Колодізев О. М. Ресурсна база банківського кредитування / О. М. Колодізев // Вісник Української академії банківської справи. – 2007. – № 1. – С. 65–75.
5. Коваленко М. А. Операції сучасного комерційного банку : навч. посіб. / М. А. Коваленко, В. М. Білінкіс, Л. Є. Сухомлин ; за ред. М. А. Коваленко. – Херсон : Олді-плюс, 2009. – 468 с.
6. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III (зі змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>.
7. Принципи регулювання кредитування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/e-journals/prtup/2012_2/8bil.pdf.
8. Проблеми і перспективи фінансово-правового регулювання інвестиційного кредитування банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://dspace.uabs.edu.ua/bitstream/123456789/1615/1/Vasilyeva_53.pdf.
9. Реалізація принципів банківського кредитування в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/Chaau/2012-2/12osvfpu.pdf>.
10. Мороз А. М. Національний банк і грошово-кредитна політика : підручник / А. М. Мороз. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 412 с.

ВПЛИВ ПРОБЛЕМНОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ НА КРЕДИТНИЙ ПОРТФЕЛЬ БАНКІВ УКРАЇНИ

Мезенко К. В., Катюха К.О.

На сьогодні однією з найважливіших проблем для кредитної діяльності, являється формування та аналіз кредитного портфеля банку, його дослідження є необхідними для підвищення ефективності банківської діяльності. Кожний комерційний банк ставить за мету забезпечити високу якість власного кредитного портфеля, однак проблема заборгованість на сьогодні зустрічається у всіх банках України. Значна кількість неповернутих кредитів, негативно впливає на ефективність кредитування банку, що призводить до збільшення банками відсоткової ставки по кредитах. Дана ситуація негативно впливає на ліквідність самого банку.

Проблемами управління кредитним портфелем займалась велика кількість вчених-економістів як зарубіжних так і вітчизняних: В. Базилевич, О. Королев, І. Ткаченко, Е. Елтон, У. Шарп та ін. [1]. Однак дане питання не достатньо вивчене, а тому потребує подальшого дослідження.

Метою дослідження є визначення впливу проблемних кредитів на формування та склад кредитного портфелю.

Кредитний портфель – це сукупність кредитів, наданих банком на певну дату, він характеризує величину капіталу, вкладеного банком у кредитні операції. [2].

Основними принципами банківського кредитування є забезпеченість, строковість, платність та цільова направленість, також основними цілями формування кредитного портфелю є: високий рівень доходу в поточному періоді, високий темп очікуваного доходу в майбутній довгостроковій перспективі, мінімізація рівня ризиків кредитного портфелю, дотримання необхідної ліквідності кредитного портфелю [3].

Недотримання цих основних принципів призводить до певних проблем в кредитуванні, основними із них є зростання проблемних кредитів в портфелі банку, тобто це ті кредити, за якими несвоєчасно проводяться виплати процентів, а також основного боргу.

В цілому більша частина проблемних кредитів в портфелі банків на теперішній час складають ті кредити, які були видані на довгостроковій основі в 2008 та 2009 роках, тобто в період світової економічної кризи. Недостатньо глибокий аналіз фінансового стану позичальника банку, відсутність дисконтування застави з врахуванням ризику його знецінення в до-кризовий період призвели в період кризи до високого рівня проблемної заборгованості.

Свідченням того, що 2008 та 2009 рік кредитування став причиною активізації проблемних кредитів, на теперішній час є проведений авторами аналіз розвитку кредитного портфеля банків України. Динамікою розміру проблемних кредитів вказується постійне зростання простроченої заборгованості з 01.01.2008 р. по 01.01.2011 [4]. За цей період прострочена заборгованість зросла з 6 357 млн. грн. до 79 292 млн. грн., тобто в 12 разів збільшилась, тоді як кредитний портфель за період з 01.01.2008 р. по 01.01.2011 зріс лише в 2 рази. І тільки станом на 01.01.2012 р. відбувається зменшення простроченої заборгованості на 6,55% і збільшенням кредитного портфелю на 9,31%, що є позитивною тенденцією.

За умов збільшення простроченої заборгованості банки в свою чергу змушені збільшувати свої резерви. За період з 01.01.2008 р. по 01.01.2012 р. резерви під кредитні ризики зросли в 6 раз.

Таким чином, для зменшення розміру проблемної заборгованості за кредитними операціями, що впливає на формування кредитного портфеля, банку необхідно своєчасно ужити заходів щодо повернення кредиту. Найкращим варіантом, на думку авторів, буде спеціальна розробка дій позичальника та кредитора, щодо плану погашення кредитної заборгованості.

При формуванні кредитного портфеля, банку, перш за все, необхідно врахувати кредитоспроможність позичальника, тобто оцінити можливості позичальника виконати своєчасно і в повному обсязі свої зобов'язання за кредитом. Це можна досягти через глибокий аналіз господарської діяльності підприємства. Ефективність даного аналізу залежить від його частоти проведення, тобто, чим частіше даний аналіз буде проводитись, тим чіткіше буде оцінена кредитоспроможність позичальника, але це потребує значних адміністративних витрат з організації кредитування.

Література:

1. Гавчук І. С. Формування кредитного портфеля комерційного банку / І. С. Гавчук, М. Г. Марич [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://intkonf.org/gavchuk-is-marich-mg-formuvannya-kreditnogo-portfelya-komertsijnogo-banku/>
2. Лагутін В. Д. Кредитування: теорія і практика : навч. посіб. / В. Д. Лагутін. – К. : Знання, 2002. – 215 с.
3. Чорна О. Є. Економічне зростання держави та його вплив на управління кредитним портфелем комерційного банку / О. Є. Чорна, І. А. Бояркіна [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:3xJrhKqCO5cJ:www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ever/2012_1/29.pdf+%D0%9E%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%B8%D0%BC%.
4. Основні показники діяльності банків України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РИЗИКІВ ПРИ КРЕДИТУВАННІ ЗА ОВЕДРАФТОМ

Мовчан О.В.

Загострення конкурентної боротьби між банками в період з 2005 по 2008 роки та стрімке збільшення обсягів банківських операцій стали причиною відповідного збільшення частки проблемних активів в кредитному портфелі банківської системи, коли в 2008 році відбулося падіння обсягів грошових надходжень, зумовлене розвитком фінансової кризи: на рахунки юридичних осіб – від виручки від реалізації, фізичних осіб – у вигляді оплати праці та інших виплат.

З огляду на такий негативний досвід активність банківських установ на ринку кредитування юридичних осіб суттєво знизилась порівняно з вказаним періодом, і з 2009 року сягнула лише незначного розвитку. Однак в той же час попит суб'єктів господарювання на продукти фінансування не зменшується, з перевагою попиту на види кредитування, що використовуються на поповнення обігових коштів. Такими видами є овердрафтне кредитування, факторинг, кредити та кредитні лінії, фінансування за допомогою документарних операцій.

Банківська діяльність на ринку фінансування суб'єктів господарювання, як і інша господарська діяльність, є ризиковою. Однак враховуючи, що основою діяльності банку є управління борговими зобов'язаннями та коштами – як своїми, так і клієнтів, – ефективність господарювання банку значним чином залежить від ефективності господарювання його клієнтів, зокрема їхніх ризиків, фінансового стану, прибутковості, адекватності вимогам ринку.

Таким чином, однією з актуальних проблем залишається управління ризиками в банку при здійсненні кредитних операцій. Кожен вид кредитування призначений для вирішення певних потреб та задач клієнта, що призводить до специфічного сполучення ризиків, на які наражається банк, використовуючи той чи інший вид кредитування.

Актуальною сферою дослідження залишається овердрафтне кредитування з причин високої мобільності руху коштів за цим видом кредитування, і як наслідок, високої ймовірності швидких змін стану обслуговування та погашення кредитної заборгованості. Важливим завданням з метою провадження прибуткових операцій в банку є виявлення найвпливовіших та характерних ризиків з метою подальшого управління ними.

Для виявлення таких ризиків було застосовано авторську методику Внукової Н.М. та Притули Н.І. [1]. З метою побудови ієрархічної моделі множини проблем, пов'язаних з овердрафтним кредитуванням, з розподілом елементів за рівнями впливу на основі дедук-

тивної логіки було отримано множину елементів проблем, на які наражається банківська установа в процесі кредитування клієнтів за овердрафтом. Між такими елементами є певні відносини та зв'язки, які було обумовлено спрямованістю впливу залежності елементів одне від одного.

Далі з використанням бінарного відношення «залежить від» було побудовано матрицю залежності B , елементи b_{ij} якої дорівнюють 1, якщо I залежить від j , або 0, якщо I не залежить від j .

Наступною будується матриця досяжності. Для її побудови формується бінарна матриця $(I + B)$, (де I — одинична матриця) та возводиться у деякий ступінь k , при якій виконується умова:

$$(I + B)^{k-1} \leq (I + B)^k = (I + B)^{k+1}.$$

Досяжні вершини h_i із вершин h_j формують підмножину $R(h_i)$, попередні вершини h_i вершинам h_j формують підмножину $A(h_i)$. Множина тих вершин $A(h_i) = R(h_i) \cap A(h_i)$, для яких виконується вимога недосяжності із будь-яких вершин, що залишилися, множини H і може бути позначено як рівень моделі. Для структуризації множини елементів H формується таблиця з елементами h_i , $R(h_i)$, $A(h_i)$ та $R(h_i) \cap A(h_i)$ та виконується перша ітерація аналізу.

Для формування підмножини $R(h_i)$ із i -го рядка матриці досяжності виписуються ненулеві елементи. Для формування підмножини $A(h_i)$ із i -го стовпця матриці досяжності виписуються ненулеві елементи. Підмножина $R(h_i) \cap A(h_i)$ формується як логічне перетинання елементів двох підмножин $R(h_i)$ та $A(h_i)$.

Елементи, для яких виконується умова:

$$A(h_i) = R(h_i) \cap A(h_i)$$

складають перший рівень ієрархічної моделі.

При повторі ітерацій отримано сім рівнів моделі. На першому рівні проблем отримано ринковий ризик, сутність якого полягає в наявності попиту на продукт на ринку банківських послуг з боку клієнтів, що обумовлюється як зовнішніми, так і внутрішніми чинниками. На другому рівні проблем розташовані кредитний ризик (неповернення боржником наданих коштів), ризик ліквідності (наявність необхідних ресурсів в необхідній кількості в певний час) та процентний ризик (ризик недоотримання прибутку або отримання збитків).

Всі види ризиків взаємопов'язані та взаємообумовлені, однак система управління ризиками другого рівня ієрархії повинна забезпечувати результати у вигляді рекомендованих умов овердрафту в банку, які будуть прийнятні з точки зору ризиків операції для банку, та в той же час умови такої операції повинні відповідати умовам ринку. На інших рівнях ієрархії проблем розташовані деталізовані елементи, що входять до понять вищевказаних ризиків, характерні для

овердрафтного кредитування.

Можна зробити висновок про необхідність подальших наукових досліджень в напрямку розробок обґрунтованих методик управління найважливішими ризиками овердрафта, що мають передбачати баланс між прийнятним рівнем кредитного ризику, привабливими для клієнтів умовами кредитування, швидкістю прийняття банком рішення та рівнем складності методики аналізу.

Література:

1. Зінченко Н. І. Побудова інформаційної моделі визначення проблем кредитно-рейтингової оцінки підприємств-емітентів / Н. І. Зінченко // Економіка розвитку. – 2007. – № 2. – С. 60-62.

УДК 336.77

ОСОБЛИВОСТІ БАНКІВСЬКИХ ОПЕРАЦІЙ З НАДАННЯ КРЕДИТІВ У ГОТІВКОВІЙ ФОРМІ

Обуховська О. В.

Сьогодні в Україні за останні 3 роки банки широко розповсюджують рекламу про надання кредиту у готівковій формі, так звані cash-кредити. Вони є досить актуальними серед людей з доходом нижче середнього, та тих, які раніше не мали контактів з банками. Стрімке зростання такого банківського продукту зумовлене спрощенням процедури видачі коштів на підставі мінімальної кількості документів та без застави. Проте слід мати на увазі, що замовники реклами, яка трапляється повсюди, приховують від споживачів реальні розміри кредитних ставок.

Питанням кредитування фізичних осіб займалися такі науковці як А. В. Луценко, І. О. Карлова, В. А. Стефанова, О. С. Кириченко та інші. Проте висока динаміка споживчого кредитування в Україні потребує подальшого дослідження його організаційного забезпечення.

Метою роботи є обґрунтування вибору найбільш пріоритетних банків, які надають кредити фізичним особам у готівковій формі.

На даний момент в банківський сектор володіє досить ефективним правовим механізмом, що надає змогу диверсифікувати банківські послуги населенню, активно використовувати договірні відносини у сфері споживчого кредитування і привабливі для клієнтів програми. Завдяки принципово новому програмному комплексу рішення про надання кредиту приймається протягом кількох хвилин, при чому достатнім є наявність у клієнта лише паспорту і довідки про присвоєння ідентифікаційного коду. Деякі банки потребують довідку про офіційне працевлаштування та доход за останні 6 місяців. Такі кре-

дити як правило направлені на купівлю споживчих товарів або оплати послуг. Йдеться про дорогі товари і послуги тривалого користування: автомобілі, побутові прилади, електротехніку, меблі, оплату медичних послуг, відпочинку та ін.

Так, за даними Національного банку України [1] на початок серпня 2012 р. споживчий кредит готівкою без довідки про доходи можна оформити в 11 банках з числа 50 найбільших. При цьому з початку літа кількість таких установ зростає.

Порівнюємо умови надання готівкових кредитів декількох банків, що функціонують на ринку фінансових послуг України (табл. 1) [2].

Таблиця 1

Умови кредитування фізичних осіб у готівковій формі

Банк	Максимальна сума, грн.	Максимальний строк	Реальна ставка, % річних
ОТП банк	10 000	2 роки	47,90 – 48,62
Дельта банк	50 000	50 місяців	33,23 – 80,73
Ерсте банк	20 000	3 роки	19,43 – 47,28
Альфа-банк	10 000	3 роки	87,59 – 89,08
Платинум банк	10 000	2,5 роки	55,59 – 104,31

Як свідчать дані табл. 1, реальна ставка готівкового кредиту досягає 19,43 – 104,31 %, а низькі або навіть нульові проценти, зазначені в прайс-аркушах чи інших рекламних публікаціях, розміщуваних у засобах масової інформації, є психологічним впливом, бо ці проценти так чи інакше компенсуються за рахунок споживачів у вигляді неявних платежів, внесків, комісій тощо. Така ситуація зумовлена відсутністю спеціального законодавства, яке би регулювало відносини у сфері споживчого кредитування. Саме тому кредитні установи можуть безперешкодно установлювати надмірно високі ставки за користування кредитом, дбаючи тільки про власні корисливі інтереси на шкоду споживачам, по суті, спустошуючи їхні гаманці [3].

За даними табл. 1 також можна зробити висновок, що за рівнем відсоткової ставки для споживачів вигіднішими є умови кредитування Ерсте банку, але слід враховувати не тільки величину ставки, а й фінансову стійкість фінансової установи. З огляду на це, потенційний клієнт має звертати увагу на становище банку у міжбанківському рейтингу.

Рейтинг банків – це система оцінки їх діяльності, яка оснований на фінансових показниках роботи і даних балансу банку. Рейтинг банку полягає у виведенні вільної оцінки за всіма напрямками, які піддалися аналізу. Рейтинговий підхід передбачає розробку системи значень показників для оцінки фінансового стану банку. Ця система включає декілька рівнів фінансового стану банків. Кінцевим результатом оцінки є віднесення аналізованого банку до тієї чи іншої групи.

Згідно з рейтингом асоціації українських банків [2] станом на 01.09.12 р. до першої групи найкрупніших банків з активами, більше

15 млрд. грн., відносять: ОТП банк, Дельта банк та Альфа банк. У другу групу крупних банків з активами більше 5 млрд. грн. відноситься Ерсте банк. І в третю групу середніх банків з активом більше 3 млрд грн. – Платинум банк.

Отже, кредити у готівковій формі є досить розповсюдженим банківським продуктом серед фізичних осіб, але мають ряд недоліків: «швидкі» кредити коштують покупцям шалених процентів; стрімке зростання споживчого кредитування не кореспондує з правовою регламентацією. Тому при виборі найбільш пріоритетних банків потенційний клієнт має звертати увагу не тільки на розмір процентної ставки, а й на місце, яке вони посідають у рейтингу.

Подальший напрям дослідження полягає в удосконаленні організаційно-методичного забезпечення процесу вибору клієнтом найбільш надійного з огляду на його потреби банку.

Література:

1. Офіційний сайт НБУ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.bank.gov.ua.
2. Сайт «Простобанк – путівник у світі особистих фінансів». – Режим доступу : www.prostobank.ua.
3. Луценко А. В. Деякі аспекти правового регулювання споживчого кредитування в Україні / А. В. Луценко // Економіка України. – 2008. – № 5. – С. 37–42.

УДК 368:351.863

ВПЛИВ ПОЛОЖЕНЬ SOLVENCY II НА РОЗВИТОК НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

Опешко Н. С.

У рамках євроінтеграційних процесів України перехід до стандартів пруденційного регулювання ринку фінансових послуг є не тільки нагальною необхідністю, а й зобов'язанням України, що визначено Концепцією запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами в Україні [3]. Орієнтиром для реформування державного регулювання страхових компаній в Україні обрано систему Solvency II.

Одним із головних напрямків адаптації законодавства України до положень Директиви Solvency II [1] є запровадження вимог до платоспроможності страховиків, тобто здатності страхових компаній належним чином виконувати прийняті на себе зобов'язання. Режим платоспроможності повинен враховувати не лише достатність страхових резервів для виконання страхових зобов'язань, але також достатність власного капіталу для відшкодування непередбачуваних

збитків за ризиками, які не покриті страховими резервами.

Особливістю нової розробленої системи є зміна підходу до оцінки платоспроможності. Відповідно до Директиви, показник платоспроможності розраховується на основі індивідуальних ризиків страхової компанії, що дозволяє поліпшити ризик-менеджмент, якісніше контролювати ризикову позицію, ефективніше управляти андеррайтинговою, інвестиційною та перестраховою політикою компанії.

У зв'язку з цим діюча в Україні система регулювання платоспроможності не є адекватною [5], адже показник нормативного запасу платоспроможності не відображає усі ризики компанії, зокрема ризик катастрофічних збитків, а також ризики, пов'язані з активами.

За оцінками експертів [2, 4, 5, 6] запровадження стандартів пруденційного нагляду Solvency II надасть переваги усім основним учасникам страхового ринку.

Споживачі страхових послуг отримують додаткову гарантію забезпечення надійного страхового захисту за рахунок зниження ймовірності банкрутства та підвищення фінансової стійкості страховиків.

Страхові компанії за умови наявності ефективної системи управління ризиками, достатньої диверсифікації страхового портфелю за різними видами страхування та географічною ознакою зможуть зайняти більшу частку на страховому ринку і підвищити власну інвестиційну привабливість на ринку капіталів. Національна економіка забезпечить ефективніше розміщення капіталу в галузі страхування, підвищиться капіталізація страхового сектору та конкуренція між компаніями.

Хоча Solvency II має значні переваги для розвитку національного страхового ринку у порівнянні з діючою системою оцінки платоспроможності, негативні наслідки Директиви для окремих страховиків з меншим рівнем капіталізації та обмеженим доступом до фінансових ресурсів можуть бути відчутними. Ймовірно, за умови впровадження пруденційних нормативів, величина вимог до розміру власного капіталу страховиків зросте [6]. Однак, фінансовим установам, які дотримуються консервативної інвестиційної політики та спеціалізуються на видах страхування з невисоким рівнем збитковості, буде потрібно резервувати капітал у меншому розмірі.

У рамках Solvency II можна визначити, які страхові послуги або види страхування здійснюють суттєвий вплив на платоспроможність страхових організацій. Відповідно, збиткові страхові послуги повинні бути забезпечені достатнім розміром власного капіталу.

Найбільш очевидним наслідком введення положень Директиви стане поява вимог до капіталу для покриття інвестиційних ризиків, що спонукатиме страховиків до перегляду інвестиційних стратегій та відмови у інвестування активів у високоризикові цінні папери [4].

Система оцінки платоспроможності Solvency II передбачає можливість врахування впливу інструментів передачі ризиків (перестраховання, сек'юритизації, варантів страхових збитків та ін.) на зниження потреби у власному капіталі, що створює для страхових

компаній додатковий стимул для оптимізації ефективності передачі ризику та веде до посилення конкуренції між постачальниками відповідних послуг.

Отже, за результатами проведеного дослідження можна зазначити, що адаптація національного законодавства до стандартів Solvency II сприятиме удосконаленню системи управління страховою компанією та підвищенню рівня довіри населення до ринку страхових послуг. Найбільш очевидні переваги від запровадження нового режиму платоспроможності отримують великі страхові компанії, за рахунок економії на масштабах та достатньої диверсифікації страхових портфелів.

Література:

1. Директива 2009/138/ЄС Solvency II Європейського Парламенту та Ради від 25 листопада 2009 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua/746.html>.
2. Єпіфанов А. О. Роль міжнародного регулювання у забезпеченні фінансової безпеки страхового ринку / А. О. Єпіфанов, О. М. Деркач // Вісник ЖДТУ. – 2011. – С. 337-339.
3. Концепція запровадження пруденційного нагляду за небанківськими фінансовими установами : Розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг від 15.07.2010 р. № 585 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://uapravo.net/akty/postanova-osnovni/akt8tddw7i/index.htm>.
4. Котловский И. Б. Новая система оценки платежеспособности страховых компаний в Евросоюзе и Швейцарии / И. Б. Котловский, А. Е. Сметанин [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rufaudit.ru/rusauditnews/?r730_page=78&r730_id=1632.
5. Ткаченко Н. В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика : монографія / Н. В. Ткаченко. – Черкаси : Черкаський ЦНТЕІ, 2009. – 570 с.
6. Potential impact of Solvency II on financial stability [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ecb.int/pub/pdf/other/potentialimpact_solvencyiionfinancialstability200707en.pdf.

УДК 351:368

АНАЛІЗ ПРОЕКТІВ НОВИХ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ СОЦІАЛЬНОГО МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ

Пивоваров О. В.

Для забезпечення ефективного функціонування системи соціального медичного страхування останнім часом відбувається пошук нових ефективних механізмів державного управління розвитком

цієї галузі та шляхів вирішення існуючих проблем, що є актуальним і вимагає проведення аналіз нових механізмів, що пропонуються.

Згідно діючого законодавства України обов'язкове соціальне медичне страхування може існувати в двох формах:

– як вид страхування, фінансування якого здійснюється відповідно страховими компаніями за рахунок створених ними страхових фондів [10];

– як один з видів соціального страхування, що фінансується за рахунок державного фонду обов'язкового соціального страхування на випадок тимчасової втрати працездатності [8].

Механізм державного управління розвитком може бути відображений наступною ланцюговою схемою: цілі - завдання - рішення - впливи - дії - результати. Найчастіше у державному управлінні застосовується комплексний механізм, який є системою адміністративних, економічних, соціальних, гуманітарних, організаційних та правових засобів цілеспрямованого впливу органів державного управління [1] на розвиток процесів у конкретній галузі соціальної сфери.

Розвиток сфери охорони здоров'я є одним з пріоритетних напрямів діяльності органів державної влади, тому що від цього залежить здоров'я населення, а отже економіка країни та національна безпека. Відбувається пошук моделі співпраці суб'єктів соціальної сфери, підприємців та органів державної влади щодо використання механізмів державного управління розвитком медичного обслуговування населення через інструменти соціального медичного страхування.

Різноманітність видів, форм і сфер застосування державно-приватного партнерства роблять його універсальним механізмом для розв'язання низки довгострокових завдань - від створення і розвитку інфраструктури до рішень з розробки та адаптації нових перспективних технологій.

Порівняння положень Закону України «Про державно-приватне партнерство» [6] з проектами законів України «Про загальнообов'язкове державне медичне страхування» (2012) [9], «Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування» (2011) [3] та Концепції Загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування (Розробка Української Федерації Убезпечення) 2012 [2] довело, що всі проекти мають державні гарантії, солідарність та субсидування, які відсутні у першому діючому законі. Одним з принципів є паритетність в управлінні представників держави, застрахованих осіб та роботодавців, що подано у всіх проектах. Важливим є врахування принципів відповідальності та прозорості, але проект з соціального медичного страхування 2011 року не враховував можливості саморегулювання, що знижує його привабливість, але тільки в ньому передбачено надання медичної допомоги за стандартами. Рівність перед законом всіх застрахованих врахована у всіх проектах і законі. У проекті закону 2012 року передбачено право

на добровільну участь у страхуванні осіб, які не підлягають загальнообов'язковому медичному страхуванню, та фінансування видатків на виплату страхових внесків за непрацездатних осіб за рахунок бюджетних коштів і коштів цільових фондів. Ці норми корелюють із положеннями щодо заборони будь-якої дискримінації та справедливий розподіл ризиків при державно-приватному партнерстві.

Принципи реалізації основ законодавства у сфері загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування [8, 7,4, 9] та основні принципи державно-приватного партнерства [6] мають спільні риси, що створює основу для ефективної співпраці, взаємної інтеграції партнерів, удосконалення механізмів державного управління розвитком соціального медичного страхування.

Ефективність державного управління розвитком соціального медичного страхування може бути підвищена через використання кластерної моделі [5].

Література:

1. Бакуменко В. Д. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами [Електронний ресурс] / В. Д. Бакуменко, Д. О. Безносенко.– К. : НАДУ при Президентові України. – 41 с. – Режим доступу : <http://www.narpeurostudies.org.ua/2-2.rtf>.

2. Концепція загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування (проект): Українська Федерація Убезпечення [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/news/federation_news/6271.

3. Міненко В. Л. Удосконалення механізмів взаємодії державного і регіонального регулювання ринку праці [Електронний ресурс] / В. Л. Міненко. – Режим доступу : <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2010-1/doc/2/02.pdf>.

4. Концепція загальнообов'язкового державного соціального медичного страхування 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/files/oms/Консерсія_OMS_161209.Pdf.

5. Пивоваров О. В. Кластерний механізм державного управління розвитком медичного страхування / О. В. Пивоваров // Управління розвитком. – 2012. – №8. – С. 20-21.

6. Про державно-приватне партнерство : Закон України // [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2404-17>.

7. Про загальнообов'язкове державне соціальне медичне страхування : проект Закону України 2011 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.muoz.cv.ua/2011/12/14/proekt-zakonu-ukrayini-pro-zagalnoobovyazkove-derzhavne-socalne-medichne-strahuvannya.html>.

8. Про загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими похованням : Закон України [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

9. Про загальнообов'язкове державне медичне страхування» 2012 р : проект Закону України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.apteka.ua/article/156076>.

10. Про страхування : Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.

БАНКІВСЬКА КЛІЄНТУРА: СУТНІСТЬ ТА СПОСОБИ РОЗШИРЕННЯ

Самсонова К. В.

На сьогодні конкурентна боротьба між банками спричиняє активізацію повсякденної роботи банку з клієнтами. Зважаючи на залежність банку від клієнтів, необхідною є оптимізація обслуговування клієнтів та клієнтської бази в цілому, підвищення якості обслуговування і ступеня задоволеності клієнтів банківськими послугами, а також встановлення довготривалих партнерських відносин зі споживачами. Ці заходи потребують цілеспрямованого впливу з боку банку і мають реалізовуватися в системі управління клієнтською базою [1, с. 23].

Отже, на сьогодні сформувалася потреба у розгляді концептуальних основ побудови комплексної системи управління клієнтською базою банку та її вдосконаленні.

Окремі теоретичні і практичні аспекти щодо клієнтської бази банку були висвітлені в роботах багатьох вчених, зокрема Васильєвої Т.А. [2], Федірка В.В. [1], Грисюка О.В. [3], Кричевського [4], Н.А., Міщенко В.І. [5].

Метою тез є обґрунтування місця і ролі банківської клієнтури в системі банківських відносин, а також шляхів її збільшення.

Існує багато думок щодо сутності та ролі банківської клієнтури. Так, на думку Грисюка О. В., клієнтська база банку являє собою сукупність усіх фізичних та/чи юридичних осіб, які виявляють реальну або потенційну зацікавленість до конкретного банку; впливають на його ділову активність, ефективність та спроможність досягати намічених цілей [2, с. 187]. Існує також думка Федірка щодо сутності клієнтської бази: «Клієнтська база банку представляє собою не випадкову сукупність споживачів банку, а організовану та впорядковану сукупність його наявних клієнтів, що є невід'ємним елементом його ресурсної бази, без якого банк не може існувати та розвиватися» [2, с. 22].

Для розширення клієнтської бази банку, необхідно визначити, у який спосіб досягатиметься її зростання - за рахунок створення нових філій чи пошуку нових форм залучення клієнтів. На нашу думку, другий спосіб є більш вдалим, оскільки має інтенсивний характер та пов'язаний із покращенням якості роботи з клієнтами на основі впровадження новітніх технологій і досвіду інших банків.

Процес формування клієнтської бази повинен бути не хаотичним та випадковим, а осмисленим, цілеспрямованим, послідовним,

відповідати стратегічним орієнтирам банку, враховувати стан зовнішнього середовища, потреби потенційних клієнтів у банківських послугах [3].

Останнім часом банки почали позиціонувати себе як універсальні банки, що працюють із населенням і корпоративними клієнтами. Вони стали набагато більше приділяти уваги роботі з фізичними особами, пропонуючи їм послуги, які раніше не надавались, або надавались в обмежених обсягах лише певними фінансовими установами [1, с. 23].

Розвиток комерційної діяльності банків пов'язаний із розширенням банківських послуг для клієнтури. Сучасні банки західних країн можуть надавати сотні різноманітних послуг і отримувати найбільшу частку доходів від здійснення цих операцій. Характерною в цьому аспекті є діяльність одного із найбільших банків Англії - «Barclays». Понад 95% доходів банк отримує за послуги, які надає своїм клієнтам переважно по розрахунках, і менше 5% - за кредити. До українських банків, що надають широке коло неосновних банківських послуг, належить ПриватБанк. На сьогоднішній день він є лідером серед українських банків за кількістю клієнтів: його послугами користується понад 23% населення України. Він пропонує різні види послуг, в тому числі інноваційних (послуги internet-banking «Приват24» та GSM-banking, а також послуги з продажу через мережу своїх банкоматів та POS-терміналів електронних ваучерів провідних операторів мобільного зв'язку та IP-телефонії) [1, с. 23].

Конкурентне ринкове середовище змушує кожен банк демонструвати на роздрібному та корпоративному ринку свою унікальність, яка виражається у покращенні якісних параметрів продуктів, що пропонуються; розширенні спектра сервісних послуг.

Сьогодні, серед інших, є такі напрями залучення нових клієнтів, як пропонування наявним клієнтам банку таких видів послуг, якими вони ще не користувалися в цьому банку, а також пошук нових клієнтів.

Для реалізації першого напрямку важливим є дотримання таких умов: істотне підвищення якості послуг, їх здешевлення для клієнтів; формування пакета нових послуг у тому випадку, коли нові послуги або особливі види традиційних послуг стають привабливими для постійних клієнтів банку. Даному напрямку в західних банках приділяється особлива увага: у штаті відділу продажу на одного менеджера з залучення припадає чотири тих, які «утримують». Пояснюється це тим, що здійснити «перехресний продаж» (тобто продати банківський продукт на додаток до вже існуючого) легше, ніж залучити нового клієнта.

Повноцінний розвиток клієнтської бази неможливий без залучення нових клієнтів. Тут можливим є використання таких механізмів, як обслуговування партнерів підприємств – клієнтів банку; за-

стосування спеціальних програм розрахунків між партнерами; пільгове кредитування при відповідному хеджуванні ризиків; впровадження рекламних та іміджевих заходів; заохочення співробітників банку для залучення нових клієнтів на розрахунково-касове обслуговування тощо [3, с. 24].

Істотне значення для збереження клієнтської бази банку має постійне підвищення якості обслуговування клієнтів, що, у свою чергу, неможливе без ретельного моніторингу, визначення і задоволення нових потреб клієнтів в банківських продуктах. Важливим моментом у діяльності банку стають дослідження кон'юнктури ринку банківських послуг із втіленням результатів досліджень у практичну роботу банку. Необхідно виявляти й усувати проблемні питання в поточному обслуговуванні клієнтури, і визначати потреби в нових послугах. Вивчення процесу формування потреб клієнтів повинно провадитися клієнтським підрозділом банку на постійній основі та обов'язково разом з іншими підрозділами банку і з урахуванням досвіду інших банків.

Таким чином, збільшення клієнтської бази банку є одним з найважливіших завдань банківської діяльності.

Серед заходів, яким необхідно надавати перевагу банком в умовах гострої конкурентної боротьби за клієнта, повинні бути:

- підбір і створення нових видів продуктів, виходячи із потреб клієнтів;
- PR. Грамотно організовані зв'язки з громадськістю, спрямовані на поліпшення іміджу компанії в цілому, привернуть велику кількість клієнтів;
- формування підрозділу персональних менеджерів і менеджерів рахунків для цілеспрямованої роботи з усіма клієнтами банку;
- надання консалтингових послуг наявним і потенційним клієнтам.

Література:

1. Федірко В. В. Теоретичні основи формування та розвитку клієнтської бази банку / В. В. Федірко // Українська академія банківської справи Національного банку України. – 2011. – №2. – С. 21-25.
2. Васильєва Т. А. Комплексна система управління клієнтською базою банку / Т. А. Васильєва, В. В. Федірко // Збірник наукових праць ЧДТУ. – 2009. – №2. – С. 22-24.
3. Грисюк О. В. Формування клієнтської бази банків за рахунок розширення спектра послуг / О. В. Грисюк // Вісник Київського національного торговельно-економічного університету. – 2011. – №4. – С. 186-189.
4. Кричевський Н. А. Основные пути развития клиентской базы банка / Н. А. Кричевський // Финансы. – 2009. – №9. – С.23-25.
5. Міщенко В. І. Банківські операції : підручник / за ред. В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янської. – К. : Знання, 2008. – 727 с.

ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ШЛЯХОМ ПЕРВИННОГО ПУБЛІЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ АКЦІЙ

Сергієнко А. В.

Упродовж останніх років актуальним є проблема акумуляції інвестиційних ресурсів і їх цільове спрямування на реалізацію відповідних проектів. На ряду з цим традиційні джерела залучення коштів стають менш доцільними, а саме: банківські кредити є досить дорогими, випуск корпоративних облігацій є непривабливим для інвестора у зв'язку зі скороченням темпів розвитку економіки та щорічним зростанням інфляції.

Первинне розміщення акцій (залучення IPO-інвестицій) сприяє зростанню статусу, кредитного рейтингу і престижу компанії-емітента, забезпечує підвищену ліквідність її акцій, перетворюючи їх на ліквідний засіб платежу: продані на престижних майданчиках акції можуть слугувати заставою для отримання боргового фінансування або використовуватися замість грошових коштів у поточній діяльності компанії.

Компанія, що проводить IPO, вперше пропонує необмеженому колу інвесторів свої акції, допускаючи їх до торгів на фондовій біржі [1].

Для багатьох дане формулювання є досить спірним. Так, Лондонська фондова біржа під IPO розуміє всі випадки розміщення акцій підприємствами, які вперше привселюдно запропонували свої акції на її торгах. При цьому факти того, що папери цього емітента вже були допущені до торгів, або емітент уже проводив процедуру IPO на інших біржах, не мають ніякого значення [4].

Широко поширене й інше поняття: кожна наступна після IPO публічна пропозиція широкому колу інвесторів додаткового (нового) випуску акцій підприємства, чиї папери вже обертаються на фондовій біржі, фахівці класифікують як «дорозміщення» [3].

Існує також наступна інтерпретація абревіатури IPO: Initial Public Offering розшифровується як «первинна публічна пропозиція» акцій широкому колу інвесторів на спеціально організованому біржовому майданчику, є ефективним механізмом залучення капіталу через фондовий ринок, здійснення якого підтверджує, що компанія досягла високого рівня інформаційної прозорості, показала стійке зростання фінансових показників, рівень корпоративного управління компанії відповідає прийнятому стандарту і вона має довгострокову стратегію розвитку бізнесу [4].

Найбільш розгорнуте визначення первинного публічного розміщення (IPO) як економічної категорії запропоноване автором статті «Економічна сутність первинного публічного розміщення акцій» Шликом П.В. [3].

IPO — це перше та усі наступні розміщення емісійних цінних паперів певного емітента, що адресовані необмеженому колу осіб і здійснюються в процесі випуску цінних паперів шляхом відкритої підписки або в процесі їх публічного обігу на торгах фондових бірж та інших організаторів торгівлі на ринку. Хоча термін IPO може охоплювати первинне розміщення або обіг будь-яких емісійних цінних паперів (акцій, облігацій, паїв і депозитарних розписок), на практиці термін IPO застосовується переважно до акцій [3].

Згідно з останніми даними проведеного фахівцями PwC Огляду ринку IPO в Європі (IPO Watch Europe), після деяких обнадійливих ознак пожвавлення активності на європейському ринку IPO, що спостерігалася в перші три місяці цього року, ріст значно сповільнився: в результаті 81 угоди було залучено лише 0,7 мільярда євро. Таким чином, у порівнянні з аналогічним періодом 2011 року, протягом якого в результаті 134 угод було залучено 13,4 мільярда євро (включаючи IPO компанії Glencore в сумі 6,9 мільярда євро), в 2012 році кількість укладених угод скоротилося на 40%, а обсяг залученого капіталу - на 95%. Ослаблення ринку IPO пов'язано не тільки зі станом ринку в цілому, але і з тим, що внаслідок складної ринкової кон'юнктури, сформованої у другому півріччі 2011 року, у ряді компаній було прийнято рішення відкласти вихід на IPO на 6-12 місяців [2].

У першій половині 2012 року всі українські компанії, які планували залучати капітал за кордоном, або скасували свої плани, або відклали їх до кращих часів. До відсутності можливості закордонних розміщень акцій і облігацій українські емітенти вже почали звикати - друге півріччя 2011 року було таким же пасивним.

Таким чином, українські підприємства потребують довгострокових капіталовкладень. IPO є одним із перспективних інструментів залучення ресурсів з точки зору як вартості фінансових ресурсів, так і якісного розвитку корпоративного управління.

Література:

1. Англо-русский толковый словарь по банковскому делу, инвестициям и финансовым рынкам. Свыше 10000 терминов./ [авт.-сост. Миркин Я.]. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 78 с.
2. Обзор рынка IPO в Европе [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.pwc.ru/capital-markets/publications/1.jhtml>.
3. Офіційний сайт Лондонської фондової біржі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.londonstockexchange.com>.
4. Шлык П. В. Экономическая сущность первичного публичного размещения акций / П. В. Шлык // Представительная власть. Законодательство, Комментарии, Проблемы. – 2007. – № 1 (74). – С. 34–38.

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНТЕРНЕТ-ЕКВАЙРИНГУ В БАНКАХ

Тесьолкін Р.О.

Більшість вітчизняних банків сьогодні збільшують емісію карток та розширюють спектр послуг, пов'язаних з їх використанням. Активний розвиток карткових проектів та стрімке зростання онлайн-платежів спричинили підвищення попиту на послуги Інтернет - еквайрингу з боку банків і небанківських організацій.

Інтернет - еквайринг являє собою банківську послугу, що дозволяє покупцям Інтернет - магазину швидко та зручно розраховуватись платіжною картою за обрані товари та послуги, а торговельно-сервісному підприємству отримувати безготівкові кошти за реалізовану продукцію. Така операція дозволяє торгово-сервісним підприємствам приймати до оплати за товари і послуги банківські платіжні картки міжнародних платіжних систем VISA та MasterCard на майданчиках своїх Інтернет-магазинів в режимі 24/7 [1].

Скориставшись інтернет-еквайрингом, компанія отримує доступ до нових сегментів клієнтів, що віддають перевагу оплачувати товари і послуги не виходячи з дому чи офісу, і при цьому надає додатковий сервіс для своїх поточних клієнтів.

Крім зростання клієнтської бази використання інтернет-еквайрингу дозволяє знизити витрати, пов'язані з обробкою готівки, тому витрати компанії на проведення транзакцій в інтернеті значно нижче витрат на оренду приміщень, оплату праці співробітників в торгових залах, інкасацію та інше [2]. Інтернет-торгівля значно скорочує витрати не тільки завдяки економії на оренді торговельних площ, але і за рахунок оптимізації управління персоналом та мінімізації негативних наслідків "людського фактору"[3]. Автоматизація процесів, від виписки рахунків до підготовки статистичних і аналітичних звітів, не тільки економить ваші гроші, але ще й робить ці процедури більш швидкими і точними.

Сучасний інтернет – еквайринг має велику кількість переваг, як для інтернет магазинів, так і для їх клієнтів та організацій, які користуються цією послугою [4]. Однак серед недоліків виділимо, що на сьогоднішній день спостерігається тенденція, що ціна, при умові безготівкового розрахунку, на товари та послуги в тих чи інших інтернет магазинах вище на 5-7%, що пов'язано з переважно тіньовою економікою українських інтернет магазинів.

На базі дослідження компанії «Простобанк Консалтинг» на 22.05.12 [5], в табл.1 наведені базові умови інтернет-еквайрингу від банків, що надають дану послугу в Україні:

Таблиця 1

Інтернет-еквайринг в Україні : порівняльна таблиця

Банк	Вартість підключення	Комісія за платежі, від суми платежу	Час перерахування коштів на рахунок магазину
ПриватБанк	безкоштовно	2,5% з карток ПриватБанку; 3,5% з карток інших банків	Протягом декількох годин, протягом дня з карток інших банків
Укрексімбанк	безкоштовно	4% з карт Укрексімбанку; 5% з чужих карток	До двох банківських днів
Райффайзен Банк Аваль	безкоштовно	Індивідуально в залежності від оборотів і банку, де відкрито рахунок	На наступний банківський день
ПУМБ	безкоштовно	2% з карт ПУМБу, 2,5% з чужих карток	На наступний банківський день
Фінанси та Кредит	1200 грн	3%	На наступний банківський день
Південний	безкоштовно	2% з карт банку «Південний»; 3% з чужих карток	До трьох банківських днів

За наведеними даними бачимо, що умови інтернет – еквайрингу серед розглянутих банків майже на одному рівні, однак виділимо найбільш перспективні, а саме: Приватбанк та ПУМБ за швидкістю перерахування коштів та відносно низьку комісію за здійснені платежі. З іншого боку вартість підключення даної послуги банком Фінанси та кредит є платною. З інтернет - еквайрингом прискорюється бізнес, знижуються ціни на товари за рахунок збільшення товарообороту, стають простими розрахунки та інші фінансові операції. Скоріш за все, незабаром електроніка замінить готівку, і фінансова система вийде на абсолютно новий рівень. Але в Україні цьому процесу перешкоджає перш за все розповсюджена тіньова економіка бізнесу.

Література:

1. Мельничук В. Якою банківська система України виходить із кризи 2008-2009 років? / В. Мельничук // Урядовий кур'єр. – 2012. – 3 квітня. – С. 6-10.
2. Волошин І. Оптимальне управління роздрібним кредитуванням банку / І. Волошин // Вісник НБУ. – № 5. – 2011. – С. 12-17.
3. Кузнецов О. Розвиток сучасних банківських технологій/ О. Кузнецов // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 3. – С. 30-33.
4. Дробязко А. Тенденції розвитку банківських послуг / А. Дробязко // Вісник НБУ. – 2011. – № 2. – С. 4-8.
5. Офіційний сайт. Національного банку України [Режим доступу]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/Statist/index.htm>.

МІСЦЕВІ ОРГАНИ ВЛАДИ АРК НА РИНКУ ОБЛІГАЦІЙ МІСЦЕВИХ ПОЗИК: ДОДАТКОВІ МОЖЛИВОСТІ ЧИ ЗАГРОЗИ

Філімошкіна І. О.

Важливими суб'єктами ринку цінних паперів є місцеві органи влади. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів і неухильного зростання суспільних потреб, таких як модернізація електро-, водопостачання та каналізації, утилізація побутових відходів, будівництво житла, розвиток транспортних мереж тощо, очевидним стає необхідність залучення додаткових фінансових ресурсів через випуск облігацій місцевих позик.

Практично в усіх розвинутих зарубіжних країнах місцеві органи влади можуть брати участь у кредитних відносинах. За рахунок позичок в європейських країнах формується 10-15% надходжень місцевих бюджетів. Спрямовуються запозичені кошти виключно на інвестиції.

В Україні місцеві запозичення здійснюються з метою фінансування бюджету розвитку бюджету АРК, міських бюджетів та використовуються для створення, приросту чи оновлення стратегічних об'єктів довготривалого користування або об'єктів, які забезпечують виконання завдань Верховної Ради АРК та міських рад, спрямованих на задоволення інтересів населення АРК і територіальних громад міст [1].

У 2011 році в Україні спостерігалось посткризове відновлення ринку облігацій місцевих позик, протягом року було зареєстровано 8 випусків на загальну суму 584,5 млн. грн. Серед емітентів: Верховна Рада АРК (400 млн. грн.), Запорізька міська рада (25 млн. грн.), Харківська міська рада (99,5 млн. грн.), Черкаська міська рада (60 млн. грн.) [2]. Частка Верховної Ради АРК в емісії 2011 р. склала 68,4% і 15,8% у загальному обсязі емісії облігацій внутрішніх місцевих позик за 2003-2011 рр. (3688,3 млн. грн.) [3].

Рішення про випуск облігацій місцевої позики АРК в сумі 400 млн. грн. було прийнято Постановою Верховної Ради АРК №377-6/11 від 18.05.2011 р. Кошти передбачалося спрямувати на реалізацію прибуткового та самоокупного інноваційного екологічного проекту у сфері переробки твердих побутових відходів.

14 червня 2011 р. Національна комісія з цінних паперів та фондового зареєструвала проспект емісії та випуск облігації внутрішньої позики АРК. 24 червня на «Українській біржі» було завершено розміщення цінних паперів серії А на суму 133 млн. грн. під 14,5% річних з періодом обігу 3 роки. Розміщення інших двох траншів – серії В і С (з терміном обігу 4 і 5 років відповідно) – на загальну суму 267 млн. грн. не відбулося.

Випуск кримських облігацій внутрішньої позики у 2011 р. реалізувався частково. Керівництво автономії відмовилося від запозичень з метою економії бюджетних коштів – гранична дохідність серій В і С складала 15% і 16% річних відповідно. Проте знайти інвестора в умовах дефіциту довгострокових коштів, коли дохідність державних облігацій на вторинному ринку складала 18-19%, було практично неможливо [4]. Окремої уваги заслуговує використання залучених 133 млн. грн. Впродовж 2011 р. вони не використовувались. Але проценти за цей час були сплачені - 9,7 млн. грн. В бюджеті АРК 2012 р. на обслуговування боргу передбачено 20,2 млн. грн. Та саме цікаве відбулося під час реалізації екологічного проекту, коли з'ясувалася його нерентабельність і потенційна некупність. А це означає, що погашення облігаційної позики відбуватиметься коштами від приватизації та продажу землі [5].

Так, облігації місцевої позики АРК стали зручним інструментом для збагачення інвесторів, а населення автономія замість додаткових фінансових можливостей отримало витрати з організації випуску запозичень (до 300 тис. грн. на рік – за послуги рейтингового агентства, андерайтера, обслуговуючого банку), невирішені проблеми з побутовими відходами та значний борговий тягар на майбутні роки.

Для забезпечення дієвості місцевих запозичень як інструмента збільшення фінансової спроможності місцевих органів влади необхідно керуватися наступними принципами:

- соціальна доцільність (орієнтація на задоволення нагальних потреб);
- економічна обґрунтованість і врахування можливих альтернатив (за витратами, можливими доходами та джерелами фінансування);
- окупність (це обумовлено платністю запозичень і низькою власною податковою базою місцевих органів влади в Україні);
- прозорість процедур залучення та використання коштів;
- підзвітність і відповідальність розпорядників залучених коштів;
- всебічний контроль за використанням коштів;
- узгодженість дій виконавчої та представницької влади.

Література:

1. Бюджетний Кодекс України : Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
2. Український фондовий ринок у 2011 році: впевненість, стійкість та зростання : Звіт Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://nssmc.gov.ua/user_files/content/58/1340015412.pdf.
3. Аналітичний огляд ринку облігацій України за I півріччя 2011 року [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://rurik.com.ua/documents/research/bonds_II_kv_2011_review.pdf.
4. Выпуск крымских облигаций внутреннего займа частично провалился [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://investigator.org.ua/news/31036/>
5. Мусорные облигации затянули Крым в долговую яму на несколько лет [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.nr2.ru/crimea/387947.html>.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПЕРАЦІЙ
ПЕРВИННОГО ПУБЛІЧНОГО РОЗМІЩЕННЯ
АКЦІЙ ВІТЧИЗНЯНИМИ СУБ'ЄКТАМИ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

Червякова С. В.

Вирішення загальної проблеми управління економічним розвитком в Україні повинно спиратися на повне й адекватне відображення ефективності економічних процесів, які здійснюють вітчизняні суб'єкти господарювання. З огляду на це, як і будь-яка операція, процес первинного публічного розміщення акцій емітентами має приносити економічний ефект, так як діяльність суб'єктів господарювання націлена на отримання прибутку або іншого економічного ефекту.

Операція первинного публічного розміщення акцій (Initial public offering – IPO) досить складний процес, який можна поділити на три етапи: підготовка до розміщення, безпосереднє розміщення і пост-розміщення. І тому оцінити ефективність проведеної операції на основі обсягів залучених коштів є неправильним і обмеженим, оскільки те, яка ціна на акції склалась на ринку цінних паперів і який пакет акцій був розміщений – це лише один із етапів процесу IPO. Далі підприємство стикається з рядом проблем і потенційних ризиків, які можуть звести до нуля отримані переваги у моменті безпосереднього розміщення. В цьому і проявляється актуальність вирішення проблеми оцінки ефективності проведеної операції первинного публічного розміщення.

Сьогодні найбільш актуальною проблемою визначення ефективності операцій IPO на основі вдосконалення економічних вимірювачів є побудова узагальнюючих показників, так як операція первинного публічного розміщення акцій характеризується надмірною складністю та багатогранністю економічних явищ і потребує дослідження великої кількості показників. Кожний показник має самостійне значення і водночас є складовою узагальненої властивості.

Саме тому, сучасна теорія і практика аналізу оцінки ефективності процесу первинного публічного розміщення акцій вимагають розробки методичних засад побудови та використання формалізованих методів згортання значної кількості аналітичних характеристик з метою переходу до порівняно невеликої кількості узагальнюючих (інтегральних) показників.

Пропонується побудова інтегрального показника оцінки ефективності операцій IPO на основі проміжних інтегральних оцінок, які спроможні розкрити структуру досліджуваного явища, його негативні

і позитивні факторні ознаки.

Для побудови інтегрального показника оцінки ефективності проведених IPO пропонується побудувати його по трьом основним складовим:

з точки зору умов залучення коштів (K_1);

з точки зору поведінки акцій після IPO (K_2)

з точки зору ефективності сформованого капіталу (K_3).

Узагальнена формула розрахунку інтегрального показника ефективності проведених IPO буде мати наступний вигляд:

$$E\Phi_{IPO} = \sum_{i=1}^n B_i \times K_i \quad (1)$$

де $E\Phi_{IPO}$ – ефективність проведених IPO вітчизняними підприємствами;
 B_i – ваговий коефіцієнт i -го критерію;
 K_i – критерій оцінки ефективності IPO.

В свою чергу, кожний критерій інтегрального показника характеризується певними показниками, які в повній мірі відображають сутність даного критерію і дають можливість кількісно його охарактеризувати. Таким чином, можна говорити про побудову ієрархії, тобто певного типу системи, заснованої на припущенні, що її елементи можуть групуватися в незв'язані множини, де елементи кожної групи перебувають під впливом елементів деякої цілком певної групи і, в свою чергу, впливають на елементи іншої групи.

Обсяг залучених коштів, ціна розміщення, витрати на розміщення, капіталізація підприємства після IPO, ліквідність ринку акцій після IPO, середньозважена вартість капіталу, рентабельність власного капіталу та коефіцієнт автономії згруповані в одну множину, або рівень, так як в даній моделі вони мають властивості найбільш фундаментальних факторів економічної ефективності IPO. Дані фактори характеризують ефективність з точки зору умов залучення, поведінки акцій після IPO та ефективності сформованого капіталу, які, в свою чергу, впливають на ефективність IPO в цілому.

Етапи інтегральної оцінки ефективності проведення операцій первинного публічного розміщення акцій вітчизняними підприємствами:

- підготовка інформації для розрахунку інтегрального показника;
- визначення вагомості групових та одиничних показників;
- вибір екстремальних значень обмежень показників ефективності залежно від ринкової кон'юнктури;
- розрахунок інтегрального показника за кожною групою шляхом множення присвоєних балів кожному показнику на їх вагове значення;
- розрахунок інтегрального показника ефективності проведення IPO шляхом співставлення усіх показників методу розрахунку.

Таким чином, на нашу думку, основними методологічними

принципами (властивостями) сформованої системи показників-індикаторів для розрахунку інтегральної оцінки ефективності проведених IPO є такі:

- адекватність системи показників завданням дослідження, тобто можливість за їх допомогою забезпечити побудову інтегральної оцінки ефективності проведених IPO;

- наявність інформаційного забезпечення для розрахунку значення показників;

- проведення динамічного і просторового порівняльного аналізу;

- можливість чіткого визначення алгоритмів розрахунку показників, що забезпечує тотожність їх економічного розуміння та тлумачення при використанні різними фахівцями;

- забезпечення накопичення статистичної бази стосовно рівнів показників в динаміці, що з часом може стати інформаційною передумовою розробки спеціальних критеріальних моделей (рейтингових систем) діагностики ефективності проведених IPO;

- охоплення показниками усіх найважливіших напрямів (сфер) оцінки ефективності операцій первинного публічного розміщення акцій, в яких знаходять віддзеркалення всі явища, що притаманні характеристиці даного явища;

- оптимальна кількість показників з кожного напрямку дослідження, виключення зі складу системи показників, що дублюють один одного (тобто за цими показниками можна отримати тотожний за економічним змістом аналітичний висновок);

- можливість чіткого та однозначного визначення динаміки зміни (критеріальної межі), що може використовуватись як база для ідентифікації показника;

- гнучкість системи показників (може розширюватися до вимог користувачів) та їх інтегрованість відповідно до потреб програмно-цільового управління.

УДК 336.763.2 (477)

ВИКОРИСТАННЯ СКОРИНГУ У МІНІМІЗАЦІЇ РИЗИКІВ У КРЕДИТУВАННІ ФІЗИЧНИХ ОСІБ

Черненко Я. А., Білоус Ю. О.

Кредитування є одним із найбільш ризикованих видів фінансової діяльності, а отже актуальність розглянутої проблеми є досить суттєва, оскільки пошук методів та способів мінімізації кредитних ризиків у кредитуванні фізичних осіб є предметом великої кількості досліджень та наукових праць.

Мета роботи заключається у розгляді способів мінімізації кредитних ризиків у кредитуванні фізичних осіб, адже максимальне зниження ризиків дозволяє найбільш ефективно функціонувати будь-якій банківській системі.

У розрізі банківських кредитних операцій кредитний ризик розглядається як ризик несплати позичальником основного боргу (суми наданої позики) і відсотків за користування кредитом у терміни, визначеним у кредитному договорі [2].

За результатами експертних оцінок (проаналізовано 100 банків, на частку яких припадає 90 % загальних активів банківської системи України), структура потенційних втрат має такий вигляд: 50% - кредитні ризики; 20% - ризики ліквідності; 5% - валютні ризики; 25% - інші ризики [5].

Кредитний ризик може бути пов'язаний з низкою причин, серед яких: прострочення платежу через неплатоспроможність позичальника; нецільове використання кредиту; збитковістю галузі застосування кредиту; невиконанням попередніх зобов'язань за кредитами банку; складним фінансовим станом підприємства, що отримало кредит тощо.

З метою захисту своїх інтересів, зменшення рівнів кредитних ризиків у процесі активної діяльності комерційний банк керується як нормативними положеннями, показниками ризику, встановленими інструктивними документами, так і власними критеріями оцінки ймовірних ризиків, методами та заходами щодо їх зниження, котрі відображаються у кредитній політиці банків [3,6].

Найпростішим методом захисту від ризику неповернення кредитів є зниження ризику. Але повністю уникнути ризику у кредитній справі, виключити ймовірну появу втрат практично неможливо [1,4].

Існує низка способів зменшення кредитного ризику, серед яких виділено наступні:

- 1) лімітування кредитів, тобто встановлення сум граничної заборгованості за позиками конкретному позичальнику;
- 2) скоринг як засіб зниження ризику при видачі кредитів;
- 3) наявність поруки та застави;
- 4) страхування кредитів тощо.

Авторами більш детально розглянуто способи мінімізації кредитного ризику, саме з точки зору оцінки кредитоспроможності позичальника, адже сучасна західноєвропейська модель набуває широкого розповсюдження у банківській кредитній практиці України.

Система кредитних балів (кредитний скоринг) – технологія, що використовується кредитно-фінансовими установами, для визначення та оцінки платоспроможності клієнтів. Кредитний скоринг дозволяє на основі певних характеристик існуючих клієнтів та потенційних постачальників, шляхом підрахунку балів, визначити ризики, пов'язані з кредитуванням. Крім того, кредитний скоринг може бути застосований для планування ефективної маркетингової компанії та залучен-

ня нових клієнтів [8].

Технологія скоринга виникла в 1950 роках в Сполучених Штатах Америки для якісної оцінки кредитоспроможності позичальників і отримала значний розвиток протягом 1990-х і початку 2000-х. На сьогоднішній день різноманітні системи скоринга фізичних осіб щільно імплементовані в інтегровані системи ухвалення рішень в кредитно-фінансових установах [9].

Скоринг являє собою певну модель своєрідних вагів, які зважують математично виражені характеристики позичальника, що впливають на його здатність вчасно розплатитися з кредитором.

Оскільки в основі кредитного скоринга лежать статистичні закони – означає значить в процесі скоринга можливі помилки з із певною часткою ймовірності. І якщо ця помилка виникає, то або банк втрачає свої гроші, або позичальникові помилково відмовляють у видачі кредиту. І банк знову ж таки втрачає гроші, які міг би отримати у вигляді відсотків. Ну, а позичальник, що не відбувся, природно, не отримує такий настільки потрібний йому кредит.

Необхідно зробити важливе доповнення – все вище сказане належить виключно до кредитування фізичних осіб. Принципових відмінностей між іпотечним, авто і споживчим експрес кредитуванням немає. Відмінність полягає тільки в тому, що в першому і другому випадку позичальника вивчають набагато пильніше, ніж в третьому випадку.

Існує певний перелік видів скоринга, кожен з яких дозволяє окремо оцінити той чи інший вид ризику при кредитуванні фізичних осіб (табл. 1) [7].

Таблиця 1

Перелік видів скорингу

Вид скорингу	Призначення скорингу	Характеристика
Application-скоринг	Оцінка кредитоспроможності позичальників для отримання кредиту	Є основним бар'єром для багатьох потенційних позичальників. Якщо за наслідками Application-скоринга позичальник не набрав необхідної кількості балів, то йому відмовляють в отриманні кредиту або пропонують інші умови, зменшуючи суму або збільшуючи відсотки.
Fraud-скоринг	Оцінка вірогідності шахрайства потенційного позичальника.	В рамках Fraud-скоринга виконуються численні процедури, що відсікають шахраїв.
Collection-скоринг	Це механізм роботи з простроченою заборгованістю.	Визначення пріоритетних справ і напрямів роботи відносно позичальників, стан кредитного рахунку яких класифікований як „незадовільне”.

Виходячи з існуючих моделей оцінки кредитного ризику кредитним скорингом можна зробити висновок, що дану модель можна

адаптувати під місцеві особливості фізичних осіб різних країн.

Виходячи із усього вище зазначеного з'ясовано, що кредитний скоринг є найбільш перспективним методом оцінки кредитного ризику, яка є достатньо „гнучкою” для адаптації певного регіону країни. Банки, у яких функціонує спеціалізована скорингова система, що підтримує всі типи скоринга, на даний момент - небагато. Проте переваги, які отримує позичальник, якщо банк використовує таку систему, очевидні, а саме: зменшення витрат, зменшення часу для надання відповіді щодо ухвалення рішення про надання кредиту або про його відмову; мінімізація операційного ризику, а також встановлення стратегій; здійснення швидшого, ефективнішого і надійнішого взаємозв'язку між сторонами кредитного процесу (фізичними особами, суб'єктами малого і середнього бізнесу, кредитними установами).

Отже, скоринг можна вважати одним із діючих способів мінімізації ризиків у кредитуванні фізичних осіб, який у майбутньому може стати пріоритетними серед уже існуючого спектра пропозицій.

Література:

1. Васюренко О. В. Банківські операції : навч. посіб. / О. В. Васюренко. – К. : Знання. – 2008 – 318 с.
2. Голуб В. М., Кредитні ризики комерційних банків та методи їх управління / В. М. Голуб // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць. – 2002. – Т. 5. – С. 124-129.
3. Даниленко А. Тенденції та наслідки активізації споживчого кредитування в Україні / А. Даниленко, Н. Шулудько // Вісник НБУ. – 2006. – №5.
4. Корецька С. О. Ризики комерційних банків на кредитному ринку в умовах ринкової трансформації економіки / С. О. Корецька. – 2007.
5. Слобода Л. Роль та функції кредитних ризиків у банківській діяльності / Л. Слобода // Регіональна економіка. – 2005. – №1 – С. 128.
6. Рубаха М. Комплексна оцінка кредитоспроможності позичальника як інструмент управління кредитним ризиком банку / М. Рубаха [Електронний ресурс] http://www.nbu.gov.ua/Portal/Soc_Gum/freu/2009_19/54.pdf
7. Руда О. Л. Кредитний ризик та фактори, що на нього впливають / О.Л. Руда. – Режим доступу: <http://intkonf.org/ruda-ol-kreditniy-rizik-tafaktori-scho-na-nogo-vplivayut/>
8. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pvbki.com>
9. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://credithistory.com.ua>

ВІДОМОСТІ ПРО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ

Ачкасова Світлана Анатоліївна – викладач кафедри управління фінансовими послугами Харківського національного економічного університету.

Бачинська Алла Юріївна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Бігдаш Володимир Дмитрович – заступник завідувача кафедри банківської та страхової справи Інституту міжнародної економіки, фінансів та інформаційних технологій ПрАТ «МАУП», кандидат економічних наук, доцент.

Білоус Юлія Олексіївна – студентка факультету економіки та менеджменту Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Босак Володимир Ігорович – асистент кафедри фінансів Національного університету «Львівська політехніка».

Буряк Вікторія Олександрівна – студентка Інституту магістерської та післядипломної освіти Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

Валентиєнко Віктор Петрович – директор Центру фінансових консультантів Спілки підприємців Харківської області, кандидат історичних наук, доцент.

Васильєва Ганна Олександрівна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Внукова Наталія Миколаївна – завідувач кафедри управління фінансовими послугами Харківського національного економічного університету, доктор економічних наук, професор.

Галета Катерина Анатоліївна – студентка факультету економіки та менеджменту Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Ганічева-Кіяшко Валерія Олександрівна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Гончарова Анастасія Андріївна – студентка факультету економіки та менеджменту Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Горячківська Юлія Володимирівна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Гришан Юрій Петрович – доцент кафедри страхування та ризик-менеджменту Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат економічних наук, доцент.

Дем'яненко Тетяна Іванівна – асистент кафедри економіки та організації діяльності суб'єктів господарювання Української інженерно-педагогічної академії (м. Харків).

Казакова Кейік Гуйчгелдіївна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Катюха Катерина Олегівна – студентка факультету економіки та менеджменту Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Кебало Юлія Олександрівна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Кизима Галина Миколаївна – здобувач кафедри державного управління та місцевого самоврядування Академії муніципального управління (м. Київ).

Ковальчук Вікторія Анатоліївна – аспірант кафедри управління фінансовими послугами Харківського національного економічного університету.

Корват Олена Валеріївна – викладач кафедри управління фінансовими послугами Харківського національного економічного університету, кандидат економічних наук.

Коротун Володимир Іванович – завідувач відділу податкової політики та методології оподаткування Науково-дослідного центру з проблем оподаткування Національного університету Державної податкової служби України (м. Ірпінь Київської обл.), кандидат економічних наук, старший науковий співробітник.

Кузьменко Оксана Олександрівна – доцент кафедри фінансового права Національного університету Державної податкової служби України (м. Ірпінь Київської обл.), кандидат юридичних наук, доцент.

Кулик Володимир Васильович – старший науковий співробітник відділу соціально-економічних систем та інформаційних технологій Міжнародного науково-навчального центру інформаційних технологій та систем НАН України та МОНмолодьспорту України (м. Київ), кандидат економічних наук.

Литвиненко Ярослав Васильович – завідувач кафедри банківської справи Національної Академії статистики, обліку та аудиту Державної служби статистики України (м. Київ), кандидат економічних наук, доцент.

Малишко Євгенія Олегівна – аспірант кафедри управління фінансовими послугами Харківського національного економічного університету.

Марамзина Наталя Вікторівна – директор ТОВ «Експерт Інфо» (м. Харків).

Маточка Ірина Володимирівна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Машаро Олена Володимирівна – директор Центру аналізу, методології та розвитку Моторного (транспортного) страхового бюро України (м. Київ).

Мезенко Катерина Володимирівна – студентка факультету економіки та менеджменту Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Мовчан Олександр Вікторович – головний спеціаліст Корпоративного департаменту ПУАТ «ФІДОБАНК» (м. Харків).

Обуховська Олена Валеріївна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Опешко Наталя Сергіївна – аспірант кафедри фінансів і кредиту Харківського національного університету будівництва та архітектури.

Пивоваров Олександр Васильович – аспірант Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентові України.

Потьомкін Юрій Сергійович – заступник начальника управління Східного територіального управління Національної комісії з цінних паперів та фондового ринку (м. Харків).

Пукала Ришард (Pukala Ryszard) – завідувач кафедри фінансів Державної вищої технічно-економічної школи Інституту економіки і управління (м. Ярослав, Ярославський повіт, Підкарпатське воєводство, Республіка Польща), доктор філософії (PhD).

Самсонова Катерина Вікторівна – студентка Інституту магістерської та післядипломної освіти Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ).

Сергієнко Анастасія Вікторівна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Тесьолкін Роман Олександрович – студент фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Філімошкіна Інна Олександрівна – асистент кафедра фінансів ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».

Червякова Світлана Володимирівна – асистент кафедри теоретичної та прикладної економіки ДВНЗ «Українська академія банківської справи Національного банку України» (м. Суми).

Черепаха Вікторія В'ячеславівна – студентка фінансового факультету Харківського національного економічного університету.

Черненко Яніна Анатоліївна – студентка факультету економіки та менеджменту Харківського національного університету будівництва та архітектури.

З М І С Т

◆

ДОПОВІДІ НА ПЛЕНАРНОМУ ЗАСІДАННІ	3
Внукова Н. М. Концептуальні основи розвитку фінансових послуг у системі соціальної безпеки	3
Гришан Ю. П. Качество страховых продуктов и услуг как основной фактор конкурентоспособности на страховом рынке Украины в современных условиях	8
Литвиненко Я.В. Проблеми подальшого розвитку сфери банківських послуг в Україні	12
Марамзина Н.В. Финансовый мониторинг в Украине: оптимизация процесса	14
Машаро О.В. Криза в українському секторі системи міжнародного страхування «Зелена карта». Шляхи подолання	17
Потьомкін Ю. С. Огляд очікуваних новацій у правилах діяльності на фондовому ринку	23
Пукала Рышард (Pukała Ryszard) Финансовая езопасность страховых компаний в соответствии с директивой EC Solvency II	26
ДОПОВІДІ НА СЕКЦІЙНОМУ ЗАСІДАННІ	29
Ачкасова С. А. Оцінки стресостійкості страхових компаній	29
Бачинська А. Ю. Роль та місце інвестиційної діяльності банків в економіці України	33
Бігдаш В. Д. Напрями розвитку управління ризиками банківсько-страхової діяльності в Україні	35
Босак В. І. Формування системи інвестування інноваційного розвитку промислового підприємства	37
Буряк В. О. Фінансовий інжиніринг у комерційному банку	39
Валентиенко В. П. Проблемы развития негосударственного пенсионного обеспечения	42

Васильєва Г. О. Економічна сутність поняття «фінансова безпека банку»	44
Галета К. А. Особливості формування депозитних ресурсів банками України	46
Ганічева-Кіяшко В. О. Порівняльний аналіз суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення	48
Гончарова А. А. Особливості та методи зниження депозитних ризиків в банківській діяльності	51
Горячковська Ю. В. Методи повернення банком проблемних кредитів	53
Дем'яненко Т. І. Інвестиційний розвиток промислових підприємств у внутрішньому і зовнішньому середовищі	55
Казакова К. Г. Организационные особенности предоставления услуг овердрафта	58
Кебало Ю. О. Актуалізація питань про страхування цивільної відповідальності за аварії на об'єктах підвищеної небезпеки	60
Кизима Г. М. Недоліки державного регулювання фінансового сектору України	62
Ковальчук В.А. Перспективи застосування механізму державно-приватного партнерства в процесі реалізації інвестиційних проектів	64
Корват О. В., Черпаха В. В. Фінансова стійкість та платоспроможність страхової компанії: теоретичний аспект	67
Кузьменко О. О., Коротун В. І. Використання фінансових інструментів в схемах мінімізації сплати податків	68
Кулик В. В. Підтримка фінансової стійкості як задача антикризового управління у фінансовому секторі	72
Малишко Є.О. Недержавне пенсійне забезпечення: сучасний стан та перспективи розвитку	74
Маточка І. В. Особливості регулювання банківського кредитування фізичних осіб	77
Мезенко К. В., Катюха К.О. Вплив проблемної заборгованості на кредитний портфель банків України	79

Мовчан О. В. Теоретичні підходи до визначення ризиків при кредитуванні за оведрафтом	81
Обуховська О. В. Особливості банківських операцій з надання кредитів у готівковій формі	83
Опешко Н. С. Вплив положень Solvency II на розвиток національного ринку страхових послуг	85
Пивоваров О. В. Аналіз проектів нових механізмів державного управління розвитком соціального медичного страхування	87
Самсонова К. В. Банківська клієнтура: сутність та способи розширення	90
Сергієнко А. В. Залучення іноземних інвестицій шляхом первинного публічного розміщення акцій	93
Тесьолкін Р.О. Перспективи розвитку інтернет-евкайрингу в банках	95
Філімошкіна І. О. Місцеві органи влади арк на ринку облігацій місцевих позик: додаткові можливості чи загрози	97
Червякова С. В. Методичні рекомендації щодо оцінки ефективності операцій первинного публічного розміщення акцій вітчизняними суб'єктами господарювання	99
Черненко Я. А, Білоус Ю. О. Використання скорингу у мінімізації ризиків у кредитуванні фізичних осіб	101
ВІДОМОСТІ ПРО УЧАСНИКІВ КОНФЕРЕНЦІЇ	105

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

РОЗВИТОК РИНКІВ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Всеукраїнська
науково-практична конференція
(29 листопада 2012 р.)

Збірник матеріалів

Матеріали подано в авторській редакції.

Стиль та орфографія збережені.

Відповідальність за достовірність фактів, дат, назв, імен, прізвищ,
цифрових даних, посилань на літературу тощо несуть автори.

Видання здійснено за кошти учасників конференції

Відповідальний за випуск – **Смоляк В. А.**

Комп'ютерна верстка та дизайн обкладинки – **Смоляк В. А.**

Підп. до друку 12.11.2012 р. Зам. № 0240

Папір офсетний

Гарнітура Arial, Georgia

Обл.-вид. арк. 8,25

Формат 60x84/16

Друк різнографічний

Ум.-друк. арк. 7,5

Наклад 100 прим.

Харківський національний економічний університет,

Адреса: пр. Леніна, 9а, м. Харків, 61166,

тел. +38 (57) 702-18-36, ufp2007@meta.ua

Видано та надруковано:

Товариство з обмеженою відповідальністю «ТО Ексклюзив»

тел. +38 (57) 755-74-58, exkluz@ukr.net

Свідоцтво ДК №347 від 28.02.2001 р.